Liviu Rebreanu

CIULEANDRA

LIVIU REBREANU

CIULEANDRA

1927

…și nu știi că tu ești ticălos
și mișel și sărac și orb și gol.

Apocalipsis, III—17

I

— Taci!… Taci!… Taci!…

O prăvălise pe sofa și, cu genunchiul drept, îi zdrobea sânii. Degetele și le înfipsese în gâtul ei plin și alb parc-ar fi vrut să înăbușe un răspuns de care se temea. Îi simțea corpul zvârcolindu-se, întocmai ca subt o îmbrățișare fierbinte, și zvârcolirea îl înfuria mai nătâng.

— Taci!… Taci!…

Repeta același cuvânt, cu același glas horcăit, forăind pe nas rar, prelung. Ochii lui umflaţi nu vedeau totuși nimic, ca și când s-ar fi coborât peste ei un obositor văl roșu…

Într-un târziu, o atingere molatecă îi cuprinse brațele, numai câteva clipe, și apoi se topi, neputincioasă. El își dădu seama, ca prin vis, că trebuie să fie mâinile ei, încercând să se apere. Și atunci, deodată și foarte deslușit, își auzi propria-i voce, aspră, strâmbă, gâfâită, răbufnind ca dintr-o adâncime de pivniță. Îi trecu fulgerător prin gând, “ce glas!” și îndată, parcă și-ar fi recăpătat brusc vederea, zări două globuri albe, sticloase, aproape ieșite din orbite, cu o fină rețea de vinișoare roșii încercuind o pată rotundă albastră-viorie: ochii ei înmărmuriți într-o lucire de spaimă resemnată.

Privirea îl ustura ca o mustrare nesuferită:

— Ta… a…

Vruse să strige, dar acuma sunetele i se sfărâmau în cerul gurii, hârâitoare și uscate, iar globurile albe în aceeași vreme se măreau mereu și se împreunau într-un disc cenușiu, care apoi începea să se învârtească amețitor împrejurul petei albastre nemișcate. Un simțământ greu de leșin îi înmuie brațele. I se părea că are să se prăbușească și căuta desperat un sprijin…

Ca trezit dintr-un coșmar, sări trei pași înapoi. Degetele îi rămaseră răşchirate și țepene. Se uită împrejur năucit.

Făcea sforțări să se orienteze. Razele becurilor, gălbui și filtrate, îl dureau, ca și când ar fi intrat repede, după un întuneric mare, într-o lumină orbitoare. Toate lucrurile i se înfățișau cu reliefuri neobișnuite. Lângă sofa, blana de urs alb se zbârlise, iar capul cu ochii morți, de sticlă, îl privea căscând gura către el, amenințător. În cămin două buturuge mocneau cu flăcări galbene, ce se răsuceau și se întindeau mânioase ca niște limbi de balaur. Între cele două ferestre dinspre stradă, consola, cu oglinda până-n tavan, încărcată de pufuri, borcane, sticluțe și alte obiecte, din arsenalul de întreținere a frumuseții feminine, părea o ființă vie încremenită de rușine.

Ajunse lângă ușa dormitorului, potrivindu-și manșetele și mânecile boțite, dar uitându-se mereu uluit la sofaua pe care ea zăcea neclintită, cu capul spre dânsul, încât îi vedea numai creștetul puțin aplecat în dreapta, pieptul decoltat și rochia mototolită. Milioane de gânduri îi plouau în minte și se ciocneau în zgomote surde. Când, după un răstimp, i se mai potoli inima, observă că singurul zgomot în lume îl făcea respirația lui ostenită; încolo o tăcere blândă, moleșitoare; chiar focul în cămin ardea acum atât de lin, parc-ar fi fost un foc imaterial. Numai căldura era sugrumătoare. Sudorile îi curgeau pe obraji ca lacrimile. Și totuși mai rău îl supăra tăcerea încât, ca s-o alunge, rosti:

— Madeleine!

Căutase să fie dulce și se înspăimântă de glasul care parcă era al unui străin dușmănos. Își aminti că tot astfel îl mirase același glas adineaori când… Și deodată se simți copleșit de o rușine mare, parcă s-ar fi pomenit gol în mijlocul unei mulțimi batjocoritoare. Își dădea seama că, deși avea ochii ațintiți asupra sofalei, sufletul lui nu voia să vadă nimica de frică să nu trebuiască a înțelege prea curând.

— Madeleine! murmură apoi din nou, cu umilință, ca și când ar fi încercat să ispășească o faptă printr-un cuvânt.

Câteva clipe avu simultan toate certitudinile: că trăiește și că e moartă, că a ucis-o și că n-a ucis-o, că nu s-a întâmplat nimic și că s-a sfârșit tot… În aceleași clipe însă își mai reamintea cum, pe când se năpustise asupra ei, îi stăruise în creieri, ca o poruncă, gândul că trebuie s-o omoare și că totuși n-are să moară…

Deodată, într-un fior de spaimă, zări, drept în față, un tânăr cu părul negru, puțin vâlvoit, cu figura rasă, fină, ovală și răvășită, cu ochii rătăciți, îmbrăcat în frac, dar cu manșetele ieșite din mâneci, cu plastronul frământat

și o aripă a gulerului ridicată până la ureche, ca la eroii aristocratici în filmele americane, după o încăierare de box cu rivalul burghez…

Tresări când își recunoscu chipul în oglindă.

“Bietul Puiu Faranga!” făcu dânsul, schițând un surâs trist, pe care cel din oglindă i-l întoarse prompt.

Surâsul însă îi îngheță brusc pe față ca o mască. În oglindă, de pe sofa, cu capul plecat ușor într-o parte, Madeleine îl privea cu ochii foarte mari și albi și cu o figură parcă disprețuitoare. Buimăcit porni spre ea, dar un zgomot îi reteză mișcarea. Brațul Madeleinei, alb și rotund, alunecase jos, oprindu-se pe gâtul ursului parc-ar fi vrut să-l alinte.

Acum Puiu Faranga avu fulgerător revelația realității.

Ochii ei păreau vii, brațul ei se lăsase într-o mișcare vie — și tocmai acestea îi spuseră mai limpede că nu mai e nici o speranță. Spaima că a stins o viață omenească i se răsucea în suflet ca un pumnal. Nu mai știa ce să facă, și neștiința aceasta îl umplea de groază, iar liniștea dimprejur îl sugruma.

Întoarse deodată spatele cu o sforțare cruntă, ca și când și-ar fi smuls picioarele dintr-o țintuire, și porni afară pe ușa deschisă a dormitorului. În șira spinării o mână urmăritoare îl trăgea înapoi…

II

Avea pașii șovăitori și clătinați ca un om beat. Trecu prin odaia de dormit, în care ardea un singur bec albastru, ochi pânditor, apoi printr-un salonaș întunecos, ieși în hall, unde era o lumină supărător de vie, și se repezi la o ușă închisă în fața căreia se opri, parcă i s-ar fi sleit puterile. Pe urmă totuși se pomeni înlăuntru, zvârlit ca de un vânt năprasnic, bâiguind:

— Tată!… Tată!…

Bătrânul Policarp Faranga se ridică speriat de după birou.

Văzând pe fiul său, îl apostrofă puțin nervos:

— *Tu es fou*? Când auzi glasul tatălui, Puiu se simți mai zdrobit. Groaza i se risipi și făcu loc unei desperări amețitoare. Se apropie de birou și se prăbuși istovit în fotoliul larg de piele.

Bătrânul, în picioare, îl examina ceremonios și jicnit pentru necuviința lui de-a se fi rostogolit pe scaun înainte să-l fi poftit. Era și el în frac, cu pieptul plin de decorații peste care se așternea barba-i maiestoasă, argintie și deosebit de îngrijită.

Îi plăcea să apară mereu serios și măsurat, nu numai în lume, dar chiar față de sine însuși. Înalt, robust, își purta cei șaizeci și trei de ani cu o demnitate aproape trufașă, inspirând în jurul său respect spontan… Fiindcă Puiu tăcea, își călcă pe inimă în cele din urmă și-l întrebă:

— *Mais parle donc*, *voyons*, *parle*! *Qu'est-ce que tu as*? Tânărul întoarse spre dânsul niște ochi stinși, rătăcitori.

Se gândea cum să-i spună ce s-a întâmplat și nu găsea cuvintele potrivite. Izbucni fără șir:

— Tată… am făcut… nu știu… a murit Madeleine…

Faranga, parc-ar fi primit o săgeată în inimă, se cutremură:

— Ce-ai zis?… Madeleine? Tu?… Imposibil!…

Încercă să citească adevărul în ochii lui, dar Puiu plecase iar capul. Un răstimp bătrânul mai stătu, frământând în minte serii de întrebări, sprijinit cu amândouă mâinile de dunga mesei, înțepat ca un judecător fără experiență în fața unui acuzat misterios. În sfârșit ocoli biroul, veni lângă Puiu și-l apucă de umăr:

— Unde este?…

Nu termină întrebarea și nici răspunsul nu-l așteptă decât o secundă. Ca și când mișcarea împrejurul biroului iar fi schimbat mersul gândurilor, porni îndată spre ieșire, lăsând ușa larg deschisă…

Puiu căzuse într-o toropeală cenușie, neclintit, parcă habar n-ar fi avut pentru ce se află aici. Gândurile îi erau acum un haos apăsător în care nimic nu izbutea să se închege într-o formă lămurită. Pe subt șivoiul crâmpeielor de gânduri însă sufletul lui înțelegea clar că tatăl său s-a dus acolo, să vadă și să se convingă dacă e adevărat că Madeleine…

Astfel auzi foarte bine pașii rari, apăsați ai bătrânului și simți că ușa a rămas deschisă. Pe urmă deosebi glasul tantei Matilda, cu respirația grea și grăbită de urcarea scării, scuzându-se că a întârziat nu din vina ei, ci a șoferului care tocmai când să plece a găsit ceva de reparat la automobil… În sufletul lui Puiu răsări pe loc confirmarea: da, numai ea e vinovată căci, dacă ea venea la timp, nu s-ar fi întâmplat nimica…

Bătrânul răspunse ceva Matildei. Puiu nu prinse înțelesul cuvintelor, dar auzi îndată pe tante Matilda scâncindu-se, cu întrebări scurte, insistente, alergând după Faranga. Glasurile și pașii lor se pierdură pe coridor subt cotropirea unui plâns ascuțit, prelung și sâcâitor, al jupânesei care, desigur, întorcându-se în budoar, a aflat pe stăpână-sa rece și a venit să dea alarma. Urmă o tăcere și apoi niște fâșâituri de pași sfioși. Puiu simțea că trebuie să

fie feciorul care arde de curiozitate. Peste câteva momente îl auzi, în ușă, zicând candid:

— M-ați sunat d-voastră, conașule? Îi făcu semn cu mâna să plece. Feciorul închise ușa fără zgomot, ca la o cameră de bolnav.

Pe urmă tăcerea se înțeleni grea, înăbușitoare. Biroul vast se împăienjenea într-un somn afund. Puiu, încremenit, nici nu mai cuteza să încerce vreo mișcare. Doar gândul că bătrânul nu se mai întoarce îl ustura din ce în ce mai dureros.

De la dânsul aștepta acuma mântuirea. El însuși nu se simțea capabil nici măcar să cugete. De altfel, totdeauna, și mai ales în ceasurile grele, bătrânul singur lua hotărârile trebuincioase.

Ceea ce îl îngrozea acum era că vremea trecea atât de încet. I se părea că s-au scurs ore întregi de când a ieșit bătrânul. Licăriri de speranță îi înfloreau în inimă: dacă nu vine, înseamnă că poate Madeleine totuși n-a murit…

Speranța însă îl întrista pentru că o simțea deșartă și nu făcea decât să-i reamintească mereu întâmplarea pe care el se silea să o șteargă din minte.

În sfârșit nu mai putu îndura tăcerea. Se sculă. Voia să plece, oriunde, dar să nu mai fie singur. Chiar atunci apăru în ușă tatăl său urmat de tante Matilda. Puiu înțepeni lângă birou, cu ochii nerăbdători spre bătrânul care trecu fără să-l privească. În schimb, Matilda, plânsă și amărâtă, se repezi la dânsul și-l îmbrățișă ocrotitor:

— Ah, quel terrible malheur, *pauvre petit* Puiu!

Matilda era soră cu mama lui Puiu. Rămasă văduvă foarte tânără și fără copii, își împărțise toată inima ei între operele de binefacere și nepoțelul Puiu, mai cu seamă că sărmănelul avusese nenorocirea să piardă pe maică-sa micuț de tot.

Împlinea acum vreo cincizeci de ani, era înaltă, uscățivă și nobilă, se înduioșa ușor și vorbea multe și nevrute.

Auzind-o, Faranga îi zise supărat:

— Aide, Tilda, ajunge! Să lăsăm lamentările!… Tu du-te mai bine dincolo, că aici noi avem de lucru!

— *Mais si, mais si* — murmură Matilda ștergându-și ochii.

Pauvre Madeleine!… Oh, *la pauvrette*!… Ce catastrofă! Iacă, plec!… Puiule scump, fii tare! Durerile și nenorocirile pentru oameni sunt lăsate de Dumnezeu!… Nu-ți pierde cumpătul și nu dispera, *pauvre petit* Puișor!…

Îl îmbrățișă iar și-l sărută, plângând, pe amândoi obrajii.

Porni. Din ușă mai zise bătrânului:

— Fii și tu calm, Poly, te implor!… Și dacă aveți nevoie de mine, să mă chemați negreșit!

III

Policarp Faranga umbla de colo până colo prin birou, cu mâinile la spate, cu fruntea în pământ, în vreme ce Puiu stătea în același loc, urmărind din privire toate mișcările bătrânului, grele, îndurerate. Părea că subt povara gândurilor, chiar silueta lui mândră se gârbovea văzând cu ochii.

Niciodată Faranga, în viața-i bogată totuși în evenimente, nu primise o lovitură atât de neașteptată și de cruntă. Puiu îi fusese toată nădejdea, mai ales de când anii se înmulțiseră pe umerii lui. El era singurul vlăstar al familiei Faranga și printr-însul familia aceasta, de obârșie străveche boierească, trebuia să se perpetueze. Cu nimica nu se mândrea mai mult bătrânul decât cu neamul său. Își urmărea ascendența până la Vlad Țepeș. Descoperise undeva, și povestea bucuros oricui, că aprigul voievod muntean ar fi dat odată boierilor drept pildă de cinste și credință pe un Faranga. În cursul veacurilor familia a sărăcit de câteva ori, dar totdeauna a știut să-și păstreze nepătat numele… Moștenise, împreună cu un frate, o avere frumoasă. Dar fratele s-a prăpădit în vârstă plăpândă și așa a rămas el singur cu numele și averea familiei. S-a însurat pe la treizeci de ani, după ce a gustat toate plăcerile vieții ușoare, obligatoare pentru oamenii bogați și fără ocupație. Olga Dobrescu, ființă gingașă, a fost o soție ideală: bună, frumoasă, indulgentă, cu avere. Închidea ochii la numeroasele escapade pe care Poly le-a continuat și după căsătorie. În al patrulea an, a venit pe lume Puiu, iar după alți patru Olga s-a stins. De-abia când a pierdut-o pe ea a dobândit dragostea cea mare pentru copil și a înțeles însemnătatea lui pentru viitorul familiei. Tot atunci a pus cruce și vieții ușoare, intrând în politică, spre a avea o meserie.

Cu avere și nume a făcut repede carieră. Urmase odinioară niște vagi cursuri de drept, dar, firește, fără a practica vreodată avocatura. Diploma îi oferea acum posibilitatea să se considere și să fie considerat jurist. I se descoperi, de către prieteni și ziariști binevoitori, chiar oarecare talent oratoric și astfel toată lumea aplaudă când, printr-o împrejurare fericită, i se încredință portofoliul justiției. Deveni omul serios și grav care a rămas până azi. Purta, de când se însurase, ca un trofeu, o barbă superbă. Ea i-a câștigat odinioară celebritatea bulevardieră bucureșteană: cea mai frumoasă și mai

îngrijită barbă din România. Tot ea îi împrumuta acum bună parte din prestigiul necesar unui om politic cu răspundere.

Pentru că subt ministeriatul său de câteva luni s-a votat o lege bună, s-a ales cu stima cercurilor judecătorești și cu epitetul măgulitor “omul justiției”. Nici nu se mai putea închipui să se facă ceva în domeniul dreptății fără a se cere părerea lui autorizată, fie la putere, fie în opoziție.

Puiu a crescut înfășurat în dragostea lui idolatră. Iubea într-însul nu numai pe copilul său și amintirea mamei copilului, ci pe continuatorul neamului. Se iubea pe sine însuși.

Îi părea rău de viața de odinioară și-l muncea teama să nu se răsfrângă asupra copilului păcatele tinereții lui desfrânate.

Băiatul era plăpând, ca și maică-sa. Și din pricina aceasta la ocrotit mai sârguitor…

În mers mașinal, Faranga își depăna amintiri și frământa regrete. O clipă se opri și se uită plin de duioșie la Puiu care stătea mereu în picioare, pironit într-o așteptare tulbure. Îi șopti blând:

— Șezi, Puiule…

Tânărul răspunse cu o privire întrebătoare. Se așeză.

Bătrânul însă își reluă plimbarea, ca și când mergând în trecut ar fi vrut să ajungă la o țintă în viitor… Toate ocrotirile lui zadarnice au fost. S-a gândit să-l însoare cu o fată prin care să se regenereze și împrospăteze sângele neamului.

Căsătoriile între odrasle de familii prea vechi dau progenituri șubrede. Când e prea albastru, sângele e un stigmat de degenerescență. L-a însurat de timpuriu tocmai ca să-l ferească de viața pe care a dus-o el însuși. Puiu totuși a urmat tradiția. Căsnicia nu l-a împiedicat, ba l-a stimulat. Și l-a adus în halul de azi.

Faranga se așeză deodată la birou, calm, hotărât, Puiu căută să-i întâlnească privirea și nu reuși. Bătrânul stătu câteva secunde pe gânduri, ca și când ar fi căutat o frază sau un cuvânt, apoi luă brusc telefonul:

— Alo… Centrala?… Dă-mi, te rog, prefectura poliției!

Puiu îngălbeni. Realitatea întreagă i se înfățișă la auzul unui singur cuvânt. Bâlbâi spăimântat:

— Ce vrei să faci, tată? Faranga răspunse în telefon:

— Dă-mi pe domnul prefect! Și peste un minut: Domnul prefect?… Aici Policarp Faranga… Da, chiar eu sunt, dragă Nicule!… Nu, n-am plecat și nici nu mai pot pleca… Eram tocmai îmbrăcați, dar s-a întâmplat o mare,

foarte mare nenorocire în familie… Ba da, nu exagerez deloc, foarte mare, repet! Închipuiește-ți, copilul meu, Puiu, într-un moment de rătăcire, desigur, a omorât pe Madeleine, pe nevastă-sa…

Aparatul îi tremura în mână. Se uita, vorbind, în ochii lui Puiu, care se zbuciuma să-i ghicească gândul.

— Da, într-adevăr, de necrezut… Și cu toate astea… Te rog dar să te ostenești numaidecât până la mine, să vedem ce-i de făcut… Te rog!… Firește, evident, trebuie să aduci și pe procurorul de serviciu…

Așeză receptorul pe furcă și rămase cu mâna întinsă și cu ochii țintă la Puiu.

— L-ai chemat să mă aresteze? întrebă tânărul, fără pic de sânge în obraji, cu glasul răgușit.

Faranga avu un zâmbet straniu:

— Tu nu te așteptai la urmări? La nimic?

— Da… Ba da — murmură Puiu, după o pauză, frânt, plecând capul.

— Sper că-ți dai seama ce-ai făcut?

— Am greșit — șopti Puiu mai răgușit ca adineaori.

— Ei bine, ești un asasin! scrâșni bătrânul, parc-ar fi smuls cuvântul cu un vârf de cuțit. Un Faranga ucigaș, ordinar, ca orice derbedeu… Ah!

Sfărâmă între degete o foaie de hârtie. Se potoli îndată și adăugă:

— Dar acuma nu mai e timp de pierdut cu vorbe zadarnice.

În zece minute prefectul va fi aici. Până atunci trebuie să te hotărăști și să alegi!

Puiu ridică o privire uluită:

— Ce să aleg, tată? Bătrânul Faranga își reveni încurcat:

— Așa-i, încă nu-ți spusei… Mi s-a părut că…

Zăbovi puțin până să-și ordoneze gândurile. Apoi se sculă, se apropie și se lăsă în fața lui, pe celălalt fotoliu. Urmă cu o voce moale, în care era și imputare, și milă:

— Nu te-am descusut deloc, adevărat… Nu te-am întrebat nici de ce ai omorât-o și nici cum ai omorât-o… Ar fi fost și de prisos. Moartea vorbește mai elocvent ca toate frazele.

Și totuși nu pot să nu mă întreb mereu pe mine însumi cum s-a putut găsi un om, și încă copilul meu, care să asasineze o ființă atât de bună ca Madeleine?… Pe Mădălina noastră!…

Care ți-a tolerat tot, tot, care n-a vrut nici măcar să audă despre murdăriile tale multiple și continue!… E extraordinar, pur și simplu

extraordinar!

— Nici eu nu știu, tată — zise foarte sincer tânărul, frângându-și mâinile și abia reținându-și lacrimile.

— Cred, cred! aprobă Faranga și cu vorba și cu capul. Da, a fost o rătăcire, un moment de nebunie subită… Numai așa s-ar putea explica o faptă atât de inexplicabilă și o crimă atât de monstruoasă. Căci, oricât de ticălos erai altfel, de o înșelai cu toate femeile posibile și imposibile, aveam impresia că în fond tot pe Mădălina o iubeai cu adevărat. Lasă că nici nu se putea să n-o iubești. Cine a cunoscut-o a îndrăgit-o. Ș-apoi tu însuți, doar din dragoste ai luat-o…

— Am iubit-o mult, nespus de mult, tată — făcu Puiu cu ochii în gol și parcă pipăindu-și sufletul. Mult de tot și cu toate astea vezi bine cum… (Tăcu și apoi adăugă aproape în șoaptă:) Poate că mi-am pierdut mințile…

Bătrânul avu o tresărire. Și, ca și când i-ar fi părut rău că s-a înmuiat, vocea îi redeveni aspră:

— Toate acestea sunt acuma vorbe sterpe. Realitatea este că vine prefectul cu procurorul. Crima naște ispășirea.

Vasăzică…

Șovăi. Poate că nici el nu era încă deplin lămurit ce vrea.

Scormonea cuvinte ca să-și lege între timp ideile:

— Trebuie să înțelegi că asemenea faptă nu poate rămâne fără sancțiune…

— N-ar fi fost oare mai bine să mă sinucid, tată? întrebă Puiu deodată, cu o lucire în ochi.

Faranga îl privi lung și puțin disprețuitor:

— Ar fi fost o soluție și asta, evident, dar acuma e prea târziu. Cine știe dacă ar fi fost cea mai bună? Mi-ar fi ușurat situația pentru moment și totuși aș fi rămas fără nici o umbră de speranță… De altfel sinuciderea e un gest spontan, ca și uciderea. Dacă n-ai fost capabil s-o execuți imediat…

Disprețul din privirea bătrânului și ironia cuvintelor lui întărâtă pe Puiu:

— Mă crezi și laș, tată?

— Asasinii sunt de obicei lași — ripostă Faranga cu o răceală tăioasă.

Tânărul, biciuit, sări în picioare, încercând să protesteze.

— Stai jos! porunci tatăl. Nu-ți lua aere de cavaler fără prihană, că nu te-au prins niciodată și cu atât mai puțin te-ar prinde azi! Ce dumnezeu, tot nu pricepi?

— Dacă d-ta crezi că, în situația în care am ajuns, n-ai nimic mai bun de făcut decât să mă insulți…

Faranga îl întrerupse cu o vioiciune surprinzătoare, copleșit deodată de durere și cu un glas muiat în lacrimi:

— A, dar tu cât mi-ai insultat inima cu fapta asta mârșavă!

Ai zdrobit tot, Puiule, tot ce am crezut că am și tot ce nădăjduiam în viitor! Unicul copil al lui Policarp Faranga e un ucigaș ordinar — îți dai tu seama ce poate să însemne asta pentru mine? Și barem dacă ai fi avut o nevastă păcătoasă, care te-ar fi înșelat sau ți-ar fi făcut altminteri zile amare, dacă… Dar Madeleine a fost un înger! O știe toată lumea. Peste putință să te gândești că ai convinge pe cineva că e la mijloc o crimă pasională care, orișicum, ar mai fi scuzabilă până la un punct. Nu, e o crimă ordinară, odioasă, îngrozitor de ordinară!

Se opri să se reculeagă. Îi era frică să nu-l podidească plânsul. Puiu însuși se ghemui în fotoliu, simțind în spinare, ca o apăsare cumplită, greutatea faptei din ce în ce mai mare.

— Și totuși ești copilul meu și trebuie să caut să te salvez!

reluă Faranga cu emoție stăpânită. Altfel ar fi să te aresteze, să te arunce în pușcărie, să se facă o instrucție, cu răscoliri de săltare și apoi un proces în stil mare, cu masă specială pentru ziariști, cu scormonirea tuturor intimităților și tainelor familiei… Asta însă ar însemna terfelirea definitivă și pentru totdeauna a numelui Faranga și scoaterea noastră din rândul oamenilor de omenie — prin urmare, asta nu se poate!

Rămâne cealaltă modalitate… singură…

Tânărul nu se mai mișcă, parc-ar fi înmărmurit în fața perspectivelor pe care el însuși le avusese confuze și care, prin glasul tatălui său, deveneau de o claritate exasperantă.

— Un Faranga nu poate fi criminal de rând! urmă bătrânul mai energic. Nu se poate!… Și dacă totuși un Faranga a săvârșit o crimă de rând, n-a putut-o face decât din nebunie!

Un moment de nebunie criminală e admisibil într-un neam al cărui sânge, prin vechime, s-a sărbezit sau s-a îngroșat prea mult…

Ca și când n-ar fi înțeles bine, Puiu întrebă cu mai multă mirare în ochi decât în glas:

— Vrei să mă declari nebun?

— Vreau să te salvez! accentuă tatăl. În loc să mergi la închisoare, vei intra într-o casă de sănătate, unde vei sta subt observație medicală un

răstimp. Pe urmă te vom interna pentru câteva luni, să zicem, într-un sanatoriu bun, undeva în străinătate, și astfel vei putea începe o viață nouă, cu un nume care nu va fi fost degradat cu totul. Va depinde numai și numai de tine să dovedești lumii că fapta ta de azi a fost o rătăcire nenorocită… A, firește, socoteala cu tine însuți, cu sufletul tău, ai să ți-o faci singur! Ispășirea inevitabilă pentru imensa-ți nedreptate față de sărmana Mădălina se va depăna în conștiința ta fără ca eu să-ți mai pot fi de ajutor…

Puiu deschise gura, să zică ceva, și rămase cu gura căscată, parcă i s-ar fi încleștat fălcile. Bătrânul aștepta răspuns și se supără când, în sfârșit, îl auzi în formă de întrebare timidă:

— Adineaori m-ai îndemnat să aleg?

— Da? făcu Faranga. Posibil… Acum însă te sfătuiesc, mai mult, îți cer să nu alegi! Trebuie să faci cum am hotărât eu! Căci în joc nu ești doar tu, cu persoana ta, ci sunt și eu, și, împreună cu noi, toți strămoșii noștri. Prin urmare…

— Prin urmare, trebuie să fiu nebun! murmură Puiu abătut, uitându-se peste capul bătrânului, într-un gol îndepărtat.

— Mai bine nebun decât ocnaș! răsună crud răspunsul tatălui.

Se făcu o pauză lungă. Apoi glasul lui Puiu șerpui ca o tânguire:

— Și dacă nu voi reuși?

— Trebuie! porunci Faranga. De altminteri despre asta răspund eu. Țara îmi datorește măcar atâta în schimbul serviciilor multe ce i le-am adus.

Iar se făcu tăcere. În aer pluteau întrebări, îndoieli și speranțe într-un vălmășag apăsător. Apoi, în clipa când Puiu vru să mai spună ceva, apăru în ușă feciorul:

— Conașule, a venit domnul prefect…

Amândoi tresăriră ca deșteptați dintr-o lume străină.

— Da, bine — zise Faranga, reculegându-se, cu o emoție care îi schimba glasul. Tu așteaptă-ne aici — adăugă către Puiu. Mă duc cu ei întâi acolo… În orice caz, curaj și încredere!

Aranjează-te puțin până ce venim!

Plecă repede. Mersul grăbit îi ședea rău și-i micșora gravitatea.

Feciorul, înainte de-a închide ușa, aruncă o privire curioasă și înfricoșată spre Puiu.

IV

— Imposibil! se cruci prefectul, strângând mâna lui Faranga cu efuziune și compătimire. Ce catastrofă, dragul meu!…

Tocmai povesteam procurorului ce mi-ai telefonat și nu ne venea deloc să credem… À propos, să-ți prezint pe procurorul Săvulescu! Un băiat foarte de ispravă și cu atât mai atins de întâmplarea asta nenorocită, că doar tu, pe când erai la justiție, l-ai adus în București… Faranga îi dădu mâna și zise foarte încet:

— Să vă conduc să vedeți…

— Cât te compătimesc, dragă Poly — șopti prefectul într-adevăr mișcat și simțind nevoia să-și spună durerea.

Acolo stătură numai câteva minute, umplute de explicațiile franco-române ale tantei Matilda care plângea și vorbea, chema mărturia jupânesei, evoca amintiri din viața ei și scene de iubire dintre Madeleine și Puiu, apoi iar plângea și iar vorbea. Faranga încercase să-i mai stăvilească avântul, dar în zadar. Ea continua cu mai mare dezinvoltură pentru că prefectul, amabil, o admira, iar procurorul, timid, o aproba.

În cele din urmă, Faranga îi pofti în biroul său, lăsând acolo pe Matilda cu jupâneasa. Intrarea lor îngrozi pe Puiu atât de mult că și uită să se scoale. Prefectul se duse la dânsul, îi luă mâna, i-o scutură și spuse tare, ca și când ar fi vrut să risipească puțin atmosfera grea ce stăpânea:

— Ce-a fost asta, Puiule?…Nu, stai jos, nu te scula! Îmi închipui cât trebuie să fii de zdrobit!.. (Se întoarse către procuror.) Bietul băiat! Ce nenorocire!… Vezi, asta se cheamă ceasul rău, dragă procurorule!

Puiu se uită furiș la procurorul care părea tânăr, cam și prea serios pentru vârsta lui. Avea niște ochi căprui cuminți și potoliți. Era blond și foarte sfios. Nu știa ce să facă. Purta respect și recunoștință bătrânului Faranga a cărui bunăvoință i-a consolidat cariera încât s-a putut căsători cu o fată bogată.

Se gândea că s-ar cuveni să se apropie și el de copilul lui Faranga, să-i zică două vorbe bune, dar pe de o parte nimeni nu făcuse prezentările obișnuite și, de altă parte, el se afla aici în exercițiul funcțiunii și deci nu putea să înceapă relații cu un inculpat, chiar dacă inculpatul era fiul binefăcătorului său.

În schimb, prefectului Nicolae Spahiu nu-i tăcea deloc gura. Prieten din copilărie cu Faranga, avea totdeauna ținuta militărească (era chiar colonel în retragere) și inimă de aur.

— Stăteam gata să plec la Palat când mi-ai telefonat — povestea dânsul. Dacă întrebai peste cinci minute, nu mă mai găseai… De altfel văd că și voi… Se zice că, fiind primul bal, va fi relativ puțină lume, numai miniștri, diplomați, înalți demnitari, în sfârșit, tot ce există mai select… Dar ce să ne mai gândim acuma la balul Curții? O, Doamne, bietul băiat…

Uite așa pică nenorocirile pe capul omului, când nici nu le aștepți… În sfârșit, să ne întoarcem la datorie! Datoria mai presus de toate! Nu-i așa, dragă procurorule?… Ei, vasăzică, eu aș propune să simplificăm pe cât se poate formele!…

Pentru că e vorba de o întâmplare nenorocită atât de evidentă și având în vedere că e la mijloc copilul lui Faranga, ar trebui, cred, să încheiem repede un proces-verbal în care să înregistrăm toate împrejurările și apoi, pe baza procesului-verbal, să clasăm afacerea fără întârziere, ca să nu mai sporim durerea oamenilor prin tărăgăneli plictisitoare… N-am zis bine, domnule procuror? Procurorul schimba fețe-fețe. Nu îndrăznea să zică nu, dar nici nu-și putea însuși ușurința cu care prefectul lichida o chestie atât de gravă. Prefectului îi venea lesne să vorbească, fiindcă nu avea nici o răspundere, pe când el… Din fericire, Faranga interveni îndată cu toată energia:

— Nu, dragă Nicule, asta nu e o soluție! Oricât ar fi de evidentă nenorocirea, legea rămâne lege și trebuie respectată!

Dacă nu e vorba de o crimă ca oricare alta, nu e mai puțin adevărat că un om a suferit o moarte violentă… de mâna altui om… Firește, o clipă de rătăcire, dar… Înainte de toate deci făptuitorul trebuie internat într-un sanatoriu, cred eu, ca să fie examinat asupra responsabilității penale. Pe urmă se va vedea întrucât și ce alte măsuri vor fi de luat…

— Exact, excelență! izbucni procurorul ușurat, cu o vioiciune aproape nefirească.

Prefectul însă se supără:

— Fugi, Poly, nu umblați cu d-astea! Se poate? Băiatul lui Faranga internat în casă de sănătate!… Mă jigniți dacă insistați… Nu-i el, săracul, destul de prăpădit sufletește?…

Nu, zău, Poly, dar ai niște idei!… Nu zic, recunosc, e frumoasă atitudinea ta de senator roman, gata să-și osândească propriul copil numai ca să se respecte legea… Dar nu uita că vremea senatorilor romani s-a isprăvit și gestul tău n-ar face decât să ofenseze o familie nobilă și unică în România!

Faranga rămase inflexibil, spre marea bucurie a procurorului, care începuse a se teme că, în toată afacerea asta, sar putea să ajungă el țapul ispășitor, încât să se pomenească transferat din oficiu în cine știe ce târgușor din fundul Basarabiei.

În cele din urmă cedă și prefectul, dar nu din convingere, ci numai în semn de admirație pentru atitudinea de senator roman a prietenului Faranga. Așa apoi hotărâră să instaleze pe Puiu în sanatoriul Demarat de la Șosea.

— Bravo! strigă prefectul. La Demarat!… Ne-a fost doar și coleg la Sfântul Sava, îți aduci aminte, Poly?… Acolo sunt sigur că băiatul are să fie foarte bine îngrijit… Așa da, suntem de perfect acord!

Bătrânul puse la dispoziție mașina lui ce se afla chiar la scară și destul de încăpătoare pentru toți.

— Atât mai bine! zise prefectul înviorat de tot. Că mașina mea, adică a prefecturii, a ajuns obiect de muzeu, așa-i de hodorogită…

Puiu tăcuse toată vremea, deși prefectul încercase în câteva rânduri să-l atragă în conversație. Numai în momentul plecării spuse tatălui său că ar vrea să se schimbe puțin.

Prefectul se oferi să aștepte, dar Faranga, doritor să sfârșească mai repede, răspunse că acuma e prea târziu și că mâine dis-de-dimineață îi va aduce chiar dânsul tot ce-i trebuiește.

În hall, în capul scării, se întâlniră cu Matilda, sosită tocmai să se intereseze și să afle ce au stabilit. Când auzi că Puiu pleacă, îi veni să leșine, se aruncă în brațele lui, îl sărută cu multe lacrimi și declară apoi categoric că numai peste corpul ei vor trece. Pe Faranga scena îl enervă pentru că Tilda se făcea de râs în fața servitorilor. Trebui intervenția gentilă a prefectului ca s-o potolească:

— *Soyez tranquille*, *chère madame*, *tout a fait tranquille*!

Ce n'est rien?… *Une petite formalité*, *vous savez*, *enfin*, un *rien*!…

Îi sărută degetele cavalerește, bătând din călcâie ca un sublocotenent de roșiori. Matilda se înduioșă. Era foarte sensibilă la amabilitățile bărbaților. Totuși mai vărsă câteva rânduri de lacrimi până să-i dea drumul. Grupul coborî pe scara de marmoră albă. Sus, Matilda plângea și murmura neîncetat:

— Oh, *pauvre*, *pauvre petit* Puiu.

V

Puiu luă loc pe strapontina din spatele șoferului; alături, pe cealaltă, o ocupase procurorul. Bătrânul Faranga poruncise de cum ajunsese jos:

— La sanatoriul Demarat, Alexandre!

Mașina porni cu o ușoară smucire. Pe Puiu, el însuși experimentat conducător, îl supără greșeala șoferului: “Ce-o fi având Alexandru astă-seară?” își zise dânsul, abia stăpânindu-se să nu-i facă observație în fața tuturor. Apoi, numaidecât, revenindu-și, urmă în sine: “Dar ce mă mai interesează pe mine acuma lucrurile astea? Trebuie să fiu smintit să-mi bat capul cu fleacuri, când pe conștiința mea apasă o crimă. Poate că chiar șoferul din pricina asta e emoționat.” În aceeași clipă observă că mai este cineva lângă Alexandru.

“Cine-o fi?” se gândi el, și întrebarea, ca o muscă obraznică, îl urmări stăruitor și cu atât mai mult că acuma, în automobil, nimeni nu mai scotea un cuvânt, parc-ar fi fost un convoi funebru. Numai motorul alerga năbușit și indiferent, ca un cal bătrân și cuminte.

Automobilul aluneca, tăcut și grăbit, pe Bulevardul Colței.

Zăpada mare din ajun lăsase pe macadam bălți, pe care roțile mașinii le împrăștiau cu fâșâituri vertiginoase. Farurile își proiectau luminile albe pe subt rarele felinare electrice suspendate în văzduh. Din Piața Victoriei trecură pe Șosea și apoi în câteva minute mașina coti într-o stradelă tăcută, întunecoasă și opri înaintea unei case cu grilaj înalt și cu un bec aprins deasupra porții.

Toți coborâră, numai Puiu rămase în spatele șoferului, oprit acolo de mâna bătrânului.

— Sună, băiete, mai sună! insistă glasul prefectului nerăbdător.

În poartă, subt lumina becului, apăru o soră de caritate, tânără și puțin speriată. Prefectul schimbă cu ea câteva cuvinte, apoi cu Faranga. Apoi ceilalți intrară înlăuntru, iar bătrânul veni la mașină, murmurând:

— Aide, Puiule!…

Portiera rămase deschisă. Pătrunseră într-un coridor larg, curat, cald, în care pașii lor răsunau gol. În dreapta și în stânga, uși albe cu numere negre. Apoi, în pragul unui hall luminos, ajunseră din urmă pe prefectul care parlamenta cu un tânăr în halat alb, înalt, slab, blond, plictisit, dar silindu-se să fie foarte amabil. Și porniră cu toții mai departe pe coridor, înainte, până în fund. Altă soră de caritate, grasă și bătrâioară, preceda grupul. Dădură într-o încăpere cu anticameră.

Puiu o cuprinse dintr-o ochire. Avea o singură fereastră largă și înaltă, cu gratii dese și groase. Un lavabou de fier, vopsit în alb. Patul de asemenea alb și de fier. Între fereastră și pat, lipită de perete, o masă învelită cu o față albă peste care era întinsă o mușama cu flori mici; pe masă o garafă de apă și două pahare. Câteva scaune de trestie. Un cuier cu picior în colțul de lângă fereastră…

— Asta ar fi, mă rog, camera de observație — zise doctorandul, uitându-se pe rând la toți ca și când ar fi vrut să ghicească pentru cine trebuiește camera.

Prefectul se învârti de ici-colo în odaie și, drept încheiere, strâmbă din nas:

— Nu prea e strălucită, dar în sfârșit…

Internul ridică din umeri:

— Regret, domnilor… Atâta avem, atâta putem oferi.

Faranga, încurcat și jenat, se uita împrejur, în vreme ce procurorul, în ușă, părea că cercetează mereu gratiile de la fereastră… Prefectul se apropie de domnul în halat alb:

— Ascultă, tinere… Mă cunoști? Eu sunt prefectul poliției, iar dumnealui e domnul Policarp Faranga, fostul ministru al justiției… Prin urmare, vă pun în vedere să aveți grijă ca de ochii din cap de clientul d-voastră, uite, dumnealui!

Arată pe Puiu cu un gest triumfal. Internul răspunse jignit:

— Noi aici ne facem datoria în toată conștiința, domnule prefect!

— Ce datorie, domnule! se încruntă prefectul. Datoria să v-o faceți cu clienții adunați de pe ulițe! Acuma e vorba de chiar fiul domnului Faranga și deci trebuie să vă dați osteneala să se simtă la d-voastră ca acasă!

Și fără să mai aștepte vreun răspuns, se întoarse la Faranga:

— Acuma, dragă Poly, pe mine să mă ierți, trebuie să plec. Știi, nu pot lipsi de la Palat, înțelegi situația mea… De întârziat tot am întârziat, dar pentru un prieten vechi…

— Da… da — șopti bătrânul. De altfel plecăm cu toții.

Puiu, deocamdată, nu mai are nevoie de nimeni. Mâine dimineață voi trece eu pe-aici și…

Se întrerupse. Avu o șovăire. Apoi îmbrățișă lung pe Puiu, murmurând:

— *Courage, mon enfant*!… *Sois sage et*… **à demain**!

Ieși îndată din odaie, fără să mai întoarne capul…

Prefectul, mișcat, strânse cu putere mâna lui Puiu:

— Sus inima, Puiule!… Fii militar și n-ai nici o grijă!…

Ca să nu rămână mai prejos, și de altminteri mulțumit că lucrurile s-au isprăvit cum trebuia, încât nu-i mai era frică de nimic, procurorul se grăbi să strângă și el mâna tânărului Faranga.

Doctorandul își mai roti ochii prin odaie, să vază dacă toate sunt în ordine, și trase brusc ușa.

Puiu se pomeni singur, în același loc, fără a fi rostit o vorbă. Mai stătu un răstimp așa, apoi își puse mașinal paltonul și pălăria în cuier și începu să se plimbe prin odaie. Se simțea atât de frânt ca și când toată ziua ar fi tăiat lemne.

Se opri lângă noptieră, cu ochii spre ușă. Îl dureau picioarele, și în ceafă avea o strânsoare de clește rece. Se dezbrăcă repede și se vârî în așternut. Nu putea gândi nimic. În creieri parcă i s-ar fi adunat o mlaștină în care se scufundau fără urme toate crâmpeiele de imagini. Becul electric atârnat în tavan îl supăra. Îl trecu ca o fulgerare să se dea jos, să-l stingă.

Ochii, instinctiv, îi alunecau pe pereți să vadă unde e comutatorul, dar, privind, uită ce caută, se întoarse cu fața spre zid și închise pleoapele. Îi rămase fluturând în minte că niciodată n-a putut adormi cu lumina aprinsă și o teamă că nici acum nu va putea… Și adormi îndată.

VI

Spre dimineață în somn îi înflori un vis… Era acasă, acolo, în budoarul Madeleinei. Ea ședea pe aceeași sofa, cu mâinile în poală, cu privirea pierdută, ca totdeauna, parc-ar fi căutat ceva în trecut. El, foarte vesel, îi povestea nimicuri, despre balul de la Curte, despre… Și, vorbind, sorbea frumusețea ei tăcută. Niciodată n-a fost însă mai frumoasă ca astă-seară. Trupul zvelt, sănătos și fraged, ca de fecioară, brațele goale, decoltajul tulburător, toate îl ațâțau. Așteptau sosirea tantei Tilda ca împreună să plece la Palat. Deodată se întrerupse și șopti rugător: “Madelon, nu vrei mai bine să rămânem acasă?” Ea nu răspunse. Surâse. Avea surâsul melancolic ca și ochii.

“Madelon, te doresc…” Se apropie de la spate, o cuprinse peste brațe și o sărută lung între sâni. Parfumul ei îl amețea. Nu mai vedea. Îi murmura cuvinte moi ca niște gâdilări și ea râdea molcom, fără a întoarce ochii spre el…

Sosi ca un vârtej tante Matilda gâfâind și suspinând: “*Voyons, mes enfants*, sunteți gata?… *Il me semble que nous sommes* deja en retard*, oh,*

mon Dieu!… *Dar până ce m-am gătit,* cu jupâneasa mea neroadă! Apoi și șoferul vostru e așa de mogâit… *Enfin*!… Veniți însă acuma degrabă că Poly ne așteaptă în hall și e nerăbdător…” Se urniră. În mașină se așeză lângă șofer, ca să se răcorească, dar gândurile lui toate mângâiau mereu pe Madeleine… Balul e foarte reușit… Lume… Regele însuși se oprește să vorbească cu Madeleine, și-i zâmbește cu niște ochi în care lucește o poftă abia reținută. Puiu vede lucirea ochilor regali și gelozia comprimată îi roade inima ca un cariu flămând. Muzica îl enervează și mai cu seamă bărbații care toți parcă râvnesc pe Madeleine și o pângăresc cu priviri lacome. Nu mai poate sta. Minte că-l doare cumplit capul, că nu se simte deloc bine, și pleacă împreună cu Madeleine, lăsând acolo pe tatăl său cu tante Matilda. În automobil apoi o ia în brațe nebunește și o sărută pe buze atât de pătimaș ca și când ar vrea să-i soarbă dintr-o dată sufletul întreg. Murea să ajungă mai curând acasă și mașina mergea atât de încet, ba încă șoferul parcă a greșit și drumul.

“Ce faci, Alexandre, dormi?… Unde mergi?…” strigă dânsul furios.

În clipa aceea însă trăsura oprește în fața unei case străine, într-o stradă întunecoasă. Frânele scrâșniră prelung ca un țipăt disperat. Vru să sară jos enervat, dar o mână îl atinse pe umăr, împiedecându-i mișcarea. Coborâră ceilalți, iar el trebui să aștepte… Apoi veni tatăl său și-i zise: “Aide, Puiule…” Lăsă portiera deschisă. Depărtându-se, murmură: “Dar Madeleine…” Îi era frig. Zbârnâia o sonerie, strident.

“Aici, aici!” răsună iar glasul bătrânului. “Intră, Puiule!” Nu vedea pe unde merge și-i era frică să nu se lovească de ceva în întuneric. Se frecă la ochi, să vadă mai bine. Și, din întuneric, se desprinde deodată o fereastră lată și înaltă, cu gratii, în care bate o lumină sură. Frigul îi stăruie în oase și în gând repetă întrebarea de adineaori: “Dar Madeleine?” Atunci, dezmeticindu-se, răspunde singur: “Madeleine n-a putut fi în mașină…” Observă că becul din tavan e stins.

“Trebuie să fie ziuă, are să vie doctorul și mă găsește în pat… Sus, sus!…” Pe noptieră își văzu mărunțișurile ce le avusese în buzunar: un carnețel cu creion de aur, niște chei, bani, o batistă, un portofel subțire, ceasul de platină cu capacul deschis…

Se uită la ceas: șapte… Începu să se îmbrace. Se culcase în cămașa de frac care acuma era mototolită ca o zdreanță.

“Ce are a face!” se consolă dânsul.”Mai important decât cămașa este să nu-mi pierd capul!…”

VII

Măsura necontenit odaia de la noptieră la fereastră și de la fereastră la noptieră, ca un lup în cușcă. Avusese timp să cerceteze mai bine încăperea în care va trebui să stea poate o săptămână sau o lună, dacă nu și mai mult. Se oprise îndelung la fereastra cu priveliște spre grădina sanatoriului, mică, încât printre copaci se vedea zidul împrejmuitor apărat cu o ghirlandă de sârmă ghimpată, desigur ca să nu poată sări nimeni peste el. Urme de cărări șerpuiau vătuite cu zăpadă proaspătă, străjuite de arbuști cărunți. Apoi, plimbându-se mereu, a zărit în lighean apa murdară, cu care se spălase foarte grăbit, și alături prosopul boțit. În pat perna răvășită și tartanul întors pe dos cum îl aruncase dânsul cu piciorul când s-a trezit din vis. În cuier paltonul lui atârna stingher, cu jobenul deasupra, lucitor, strâmb și batjocoritor ca în capul unui chefliu.

Acuma însă, alergând de ici-colo, nu mai vedea nimic.

Atenția lui întreagă era concentrată înlăuntru. Mii de gânduri și de planuri îi roiau în minte, printre care se plimba neîncetat, provocator și plictisitor în cele din urmă, visul cel deșteptase din somn. Voia cu orice preț să-și ordoneze gândurile, căci altfel toată construcția bătrânului s-ar prăbuși ca un ridicol joc de cărți. Ar fi îngrozitor dacă încercarea ar da greș. Toată lumea ar putea spune, și cu dreptate, că Puiu Faranga, după ce a asasinat, a fost așa de laș încât a vrut să simuleze nebunia spre a scăpa de urmările crimei.

Își zicea, din ce în ce mai convins, că și-a luat o sarcină imensă. E ușor să zici, ca bătrânul, ”fii nebun”, dar cine te crede? Iată, acuma, de la prima întâlnire cu doctorul ar trebui să-i dea impresia că are de-a face cu un om care a săvârșit, cu adevărat, o faptă gravă, care însă nu poate fi făcut răspunzător în fața legii și a oamenilor, pentru că a săvârșit-o într-un moment de tulburare extremă, vrednică numai de milă și iertare. Cum să înșele el pe un doctor, el care în viața lui nici n-a văzut un om într-adevăr nebun? Barem de-ar fi citit vreodată ceva în legătură cu lucrurile acestea! Cui să-i treacă prin cap că Puiu Faranga va ajunge în situația să aibă nevoie de cunoștințe de psihiatrie? Speranța îi era în bunăvoința medicului. Evident, trebuia să dea și el o mână de ajutor, să facă ceva, cel puțin un gest… Era tocmai la fereastră și cerceta, pierdut și nu știu a câta oară, grădina sanatoriului. Îi trecu prin gând să izbească o dată cu amândoi pumnii în geamuri încât să alarmeze toată lumea. Ar fi un gest?… Îl înlătură

îndată cu dispreț: “Un gest ridicol, da… S-ar vedea cât de colo că e o prefăcătorie grosolană!” Aici nu poate fi vorba de o nebunie veritabilă și permanentă, ci de justificarea unui moment nenorocit. Trebuie dar o simulare inteligentă, ceva aproape imperceptibil, ceva exprimat în oarecare nuanțe suspecte sau în vreo atitudine grotească.

În orice caz, de prima întâlnire depinde tot. Căută deci să și-o închipuiască, eventual să o pregătească. I se părea sigur că doctorul, când îi va auzi numele, va tresări sau va surâde amical sau îl va mângâia. Îl și auzea întrebând: “Cum s-a putut întâmpla una ca asta?… D-ta, fiul fostului ministru Faranga!” Apoi îl va pune negreșit să-i istorisească amănunțit cum s-a petrecut nenorocirea…

Își ticlui îndată o povestire în care întâmplările reale să se îmbine cu mici bizarerii socotite necesare pentru a ușura sarcina doctorului. La sfârșit va clătina din cap și-i va spune trist: “Nervii, domnul meu, nervii reclamă și ei îngrijire, stimate domn!” Chiar în clipa aceasta îi răsună brusc în urechi propriul său glas cu întrebarea din vis: “Dar Madeleine?…” Se spăimântă ca și când ar fi auzit o imputare din altă lume. N-a vrut să se gândească acuma la ea, deși numele ei se vâltora mereu în suflet cu o mustrare lină. De ce să se mai gândească? Ea e liniștită acum acolo. Moartea e o împăcare. Pe când viața lui, de care totuși se cramponează atâta, ce urâtă și chinuită se înfățișează! Dacă ar fi avut inspirația, atunci, îndată, să urmeze pe Madeleine, acum nar mai aștepta cu înfrigurare și rușine sosirea doctorului.

Tresări. În anticameră se auzeau glasuri. Încremeni lângă pat. Ușa se deschise fără zgomot.

VIII

— Dumneata?

— Mă numesc Puiu Faranga și am fost însoțit aseară aici pentru că…

Ezită o secundă. În ochii medicului întâlnise o indiferență deconcertantă. Apoi totuși continuă cu aceeași voce albă:

— … pentru că am sugrumat pe nevastă-mea…

Doctorul, parcă nici nu l-ar fi auzit, nu clipi măcar. Cu toate acestea îl ascultase și, ascultând, îl privise întâi drept în ochi, apoi îi amănunțise pe rând coafura neîngrijită, costumul neobișnuit aici — frac, cămașă cu pieptul tare, boțit ca și gulerul, cravata albă pusă strâmb, fără oglindă, escarpinii de lac… După două secunde văzu patul neașternut, cu urmele unui somn agitat, și încruntă ușor din sprâncene.

Internul, care observase încruntarea, interveni repede:

— Am avut indicații categorice să așteptăm hotărârile dvoastră și de-aceea vedeți așa…

Puiu Faranga adăugă și el, cu o schiță de surâs nepotrivit:

— A trebuit să vin cum m-am nemerit. Fusese vorba să-mi aducă schimburi pe urmă și chiar mă mir că n-au sosit.

Probabil însă că mi le aduce tata pe care desigur îl cunoașteți…

— Bine! murmură doctorul, scurt, măsurându-l iarăși de sus până jos, ca și când nu ar fi auzit sau nu l-ar interesa deloc ce spune.

O clipă păru totuși că vrea să întrebe ceva, dar apoi se întoarse brusc și ieși urmat de doctorandul blond și respectuos.

În deschizătura ușii se ivi silueta greoaie a gardianului, cu capul negru-creț, cu mustăți mari și niște ochi sclipitori ca două mărgele. Pe urmă ușa de sticlă groasă, verzuie și zgrunțuroasă se închise cu un lunecat ușor, sfârșit în plescăitul broaștei exterioare. Un vazistas rotund de alamă lucea în ușă ca un ochi galben de veghe.

Puiu rămase pe loc, uitându-se nedumerit la ușă. Tocmai băgase de seamă că e de sticlă, că se deschide lateral pe șină, fără clanță pe dinăuntru și că are un vazistas ca la închisoare…

Auzi afară un amestec de glasuri scăzute, în anticamera gardianului. Făcu doi pași în vârful picioarelor și-și lipi urechea de ușă, reținându-și respirația. Nu putu percepe decât un mormăit confuz. De altfel zgomotul se stinse de tot în curând. Pașii doctorilor se depărtară, iar alături gardianul ori stătea îngândurat, ori plecase după ei.

, , Despre mine au vorbit”, își zise Puiu, revenind în mijlocul camerei ca și când ar mai fi așteptat ceva. Tăcerea însă îl sili să se dezmeticească și atunci fu cuprins de disperare. Toate planurile și închipuirile cu care-și împodobise anticipat întâlnirea aceasta se spulberaseră. O îndoială arzătoare îi săgetă inima: “Dar dacă tata s-a înșelat când s-a grăbit să mă aducă aici?… Dacă doctorul va fi absolut dârz și de neînduplecat?” Își reluă plimbarea dinainte de venirea doctorului mai furios și mai nenorocit. Avea impresia că se clatină tot în jurul său. Gândurile ce-l frământaseră înainte de întâlnirea aceasta îl năpădiră din nou. Pe când însă atunci toate i se înfățișau trandafirii, acuma îi aduceau numai perspective negre și primejdii.

“Și ce frumos pregătisem tot!” își zise oprindu-se în locul unde-l așteptase.

Închise ochii și îndată îi reapăru doctorul, rece, indiferent, ursuz.

—Are o mutră de țăran încăpățânat — murmură printre dinți și porni iar de ici-colo. Nu știu cum a putut bătrânul să mă vâre aici, în vizuina asta. Sau poate că nici n-o fi ăsta profesorul?… Se poate. Ar fi și prea tânăr, și prea bădăran pentru un adevărat profesor.

Își aminti că de fapt a fost primit prost aici chiar de la intrare. Internul a fost atât de indolent, că a trebuit să-l admonesteze prefectul. Parcă nu-i convenea sosirea unui pacient mai distins. La despărțire toți au fost mișcați, până și procurorul străin, numai doctorandul a stat ca o momâie, somnoros și imbecil. Firește, el, Puiu Faranga, n-are să-și facă sânge rău pentru nedelicatețea unui viitor doctoraș, care ar trebui să se simtă măgulit dacă un Faranga s-a coborât să-i întindă mâna. Aseară nici n-a observat amănuntul acesta.

Era atât de sfărâmat sufletește! El, care, în treizeci de ani, n-a avut să-și impute nici o brutalitate, mâinile lui, îngrijite, manicurate, fine ca niște mâini de femeie, mâinile lui au fost în stare să…

Zbuciumându-se, își simți mâinile încleștate la spate, le desfăcu, vru să și le privească, dar se răzgândi brusc și le ascunse în buzunarele pantalonilor.

Era zdruncinat ca o mașină care și-a pierdut cârma. Îi mai răsăreau planuri noi în minte. Le izgonea. Ce planuri, când nimic nu mai depinde de dânsul, când el a ajuns o jucărie stricată aruncată între patru ziduri. Mânia i se îndrepta din ce în ce împotriva bătrânului, cel ce l-a îndemnat, ba chiar i-a poruncit să vie aici…

Un glas nou răsună:

— Poftiți la domnul doctor!

Nu auzise când s-a deschis ușa. Era gardianul, în halat ce-i venea rău, cu o figură bănuitoare de agent secret. Puiu îl privi o clipă, apoi răsuflă ușurat și se repezi afară atât de furtunos, parc-ar fi plecat pentru totdeauna. În coridor îl aștepta internul, să-l însoțească.

IX

Doctorul făcu semn internului să-i lase singuri. Cu un gest exagerat de amabil oferi pacientului un fotoliu de lemn, iar el însuși trase alt scaun alături, ca să-i poată vedea bine fața.

— Aș dori să stăm puțin de vorbă — zise apoi așezânduse, cu un glas oficial, nici prietenos, nici dușmănos. Am fost pus în curent aici cu… chestia d-tale, firește, atât cât am putut… în linii mari… Îți închipui, cred,

că cele ce mi s-au spus nu m-au lămurit nici pe departe și că, poate chiar în interesul cauzei d-tale, am nevoie de oarecare date precise pe care să-mi întemeiez o convingere…

Vorbind, se uita fix în ochii lui Puiu pe care privirea stăruitoare îl zăpăci puțin, neștiind dacă trebuie s-o înfrunte sau s-o ocolească. Se grăbi să răspundă foarte politicos și cu o tristețe firească în voce:

— Sunt și trebuie să fiu cu totul la dispoziția d-tale, domnule doctor! Promit să-ți dau orice lămuriri mi-ai cere și oricât de delicate. După cele întâmplate îmi dau seama că nici un amănunt nu poate fi de prisos și nu poate rămâne ascuns…

I se păru că pe figura doctorului tremură o umbră de ironie. Deși ar mai fi vrut să adauge ceva despre fatalitatea unor momente, încetă brusc, gândindu-se că acest om nu merită onoarea sincerității sufletului său. Doctorul însă mai așteptă câteva clipe liniștit, privindu-l mereu țintă, iar când văzu că pauza se prelungește prea mult, reluă cu același glas incolor:

— Chiar adineaori am primit o adresă de la parchet în privința dumitale… Mi se spune că ești învinuit de omucidere, că ar fi însă oarecare indicii că crima s-a săvârșit într-un moment de criză nervoasă care face necesară examinarea d-tale medicală, spre a se constata dacă responsabilitatea legală, în cazul de față, e deplină, parțială sau eventual nulă.

Parcă ar fi vrut să încerce efectul cuvintelor, tăcu. Pacientul asculta cu o vădită încordare, clipind foarte repede. Doctorul urmă cu un accent mai grav:

— Țin deci să-ți comunic, dacă cumva încă nu știi că te afli aici sub observație și în stare de arest preventiv de fapt, și nu formal.

Puiu se sculă în picioare, tulburat, ca și când ar fi vrut să protesteze. Apoi se așeză iar și bâlbâi încurcat:

— Nu știam asta… Mi se spusese că… A, vasăzică arestat totuși?… În sfârșit, credeam că… Atunci gardianul care se află în anticamera mea?…

— Da, e agent polițienesc — aprobă medicul, dând și din cap. Fiindcă sanatoriul e particular, n-aș fi primit să adăpostesc un arestat oficial și nici să facem observații medicale subt controlul poliției. Pentru asemenea lucruri justiția are mijloacele și instituțiile ei. Dar, fiindcă era un caz special, am admis, excepțional, ca agentul de pază să stea în sanatoriu subt forma de gardian al dumitale, care să țină locul surorii de caritate. De aceea chiar vreau să te previn că nu poți părăsi camera decât în tovărășia paznicului.

— O, în privința asta… nici nu era nevoie de avertisment!

zise Puiu cu o mândrie pe care o simți îndată deplasată și de care se rușină, încât adăugă mai domol: De altfel, situația mea e atât de lamentabilă, atât de …

Doctorul strânse din umeri. Puiu, încurajat de gestul lui, întrebă schimbând iar tonul:

— Cel puțin, doctore, spune-mi, cât are să dureze observația asta? Medicul zâmbi:

— De, știu eu?… După împrejurări: o săptămână, două…

cel mai mult șase… Dacă voi putea dobândi o convingere fermă mai curând — asta atârnă mult de d-ta — atunci vom sfârși mai curând! În orice caz noi nu avem nici interesul, nici dorința să tărăgănăm lucrurile. Apoi cu alt glas: Dar să revenim… Până acuma știu doar că d-ta ți-ai ucis soția. Vrei sau poți să-mi povestești cum și mai cu seamă de ce ai ucis-o?…

Te rog să nu te mire acest amestec al meu în, să zicem așa, intimitățile d-tale… Deși nu-s judecător de instrucție, trebuie să cunosc împrejurările ca să pot cântări motivele!

Puiu tuși încurcat. De clipa aceasta i-a fost frică, de clipa explicațiilor, și iată că acum a sosit. Zise rugător:

— Da, desigur, doctore, dar întrebările d-tale mă strâng de gât chiar din momentul care a urmat nenorocirea și totuși nu sunt în stare să găsesc răspunsurile. Doctore, nu sunt în stare!

Doctorul insistă simplu:

— Le vom găsi împreună, trebuie să le găsim… Să reconstituim deci desfășurarea evenimentelor cât se poate mai clar!

— Da, doctore, da — murmură Puiu ca un copil devenit cuminte după o pățanie urâtă. Dar amintirile-mi sunt așa de șubrede tocmai despre momentele cele mai îngrozitoare!

Toate s-au petrecut în câteva minute, doctore, în foarte puține minute… Și eu eram așa de rătăcit, așa de…

Ochii i se împăienjeneau și glasul îi era înăbușit.

— Ați avut vreo neînțelegere atunci sau vreo ceartă? întrebă medicul.

— Nu, doctore, se repezi Puiu. Nu! Și asta e mai spăimântă tor!… Dar de ce insiști, doctore? Te rog. Te implor…

Am să-ți spun tot… vreau să-ți spun… Ar fi și pentru sufletul meu o ușurare… Și nu știu… Era să mergem la balul de aseară de la Curte. Ne îmbrăcasem. Cum vezi, sunt și acuma…

Madeleine era tăcută, ca totdeauna. Am întrebat-o ceva, nu știu ce. N-a răspuns. Am repetat întrebarea și ea s-a uitat la mine parc-ar fi fost absentă. N-avea nici o răutate, nimic provocator, nimic supărător, ci numai o absență, și cu toate astea m-a cuprins o mânie, îmi aduc aminte, ceva ce nu mai simțisem niciodată. Îmi vâjâiau urechile și mi se părea că ea țipă și mă insultă, nu știu de ce mi se părea. În același timp îmi dădeam totuși seama că ea tace, că n-a scos un cuvânt, că doar se uita la mine, poate puțin mustrător, în sfârșit…

Poate că privirea ei s-a schimbat în sufletul meu în țipătul cela care-mi vâjâia mereu în timpane, știu eu… nu știu… Și atunci n-am mai putut îndura țipătul și m-am năpustit asupra ei… Voiam să-i curm țipătul ca să nu-mi spargă urechile sau nu știu… Iar ea, uluită de gestul meu, nu s-a clintit din loc și nici nu s-a apărat. Dacă s-ar fi apărat, desigur mi-aș fi revenit și nu s-ar fi întâmplat nimic… Dar nu s-a apărat și asta m-a înfuriat mai tare … și… și… furie, furie…

I se încurcă limba. Nu mai putu continua. Izbucni într-un plâns nervos, fără lacrimi, cu sughițuri dureroase și dese.

Doctorul așteptă să se liniștească, apoi mai prietenos:

— Am avut onoarea să fiu prezentat odată soției d-tale, la o serbare de binefacere. Doamna probabil nici ni mi-a reținut numele, iar d-ta nu erai acolo… A fost o femeie foarte frumoasă. Nu spun eu, ci spunea toată lumea pe-acolo…

Atunci poate că…

Puiu sări ca și când l-ar fi lovit:

— A, nu, doctore, te opresc! Nu voi permite sub nici un cuvânt să-i fie ofensată memoria, nici măcar cu o întrebare!

Madeleine a fost femeia cea mai corectă din lume. Pe cât am fost eu de păcătos, ca toți bărbații, pe atât a fost ea de exemplară.

A fost prea bună, prea îngăduitoare și de-aceea…

Imperturbabil, medicul reveni:

— Nu mă gândeam câtuși de puțin la ceea ce bănuiești dta!

Întrebarea te privea numai pe d-ta… Adică, doamna, fiind o femeie atât de frumoasă, și, probabil, mult admirată, s-a putut stârni în inima d-tale o gelozie din care, târziu sau inconștient, ca un efect al geloziei, a izvorât actul de aseară?… Asta am vrut să te întreb!

Puiu se potoli numaidecât. Explicația doctorului îi oferea gata o justificare la care el nici nu s-ar fi gândit. Un instinct ascuns care țâșnește

spontan, irezistibil, iată ceva ce poate scuza tot! Vru să zică da și, în clipa când încercă să rostească cuvântul, nu putu. I se păru că ar fi o minciună prea rușinoasă și nedemnă de dânsul. Astfel răspunse liniștit:

— Nu, nu… nici vorbă! Eu, gelos!… Eu, care am înșelato, fără pic de pudoare, chiar cu femei ce n-ar fi fost vrednice măcar să-i sărute picioarele!… Vezi, doctore, nu mă sfiesc de d-ta și-ți mărturisesc toate păcatele mele!… Gelozie însă nu, din fericire sau din nefericire, nu!

Doctorul nu mai zise nimic. Își examină degetele gânditor un răstimp. Apoi se sculă repede:

— Nu vreau să te mai obosesc astăzi. Ești și așa destul de deprimat. Vom sta de vorbă, despre toate, pe îndelete.

Numai să cauți să te calmezi. De altfel aici vei avea liniște completă și sunt sigur că în puținele zile nervii d-tale se vor destinde mult… Așa!…

Sunase fără ca Puiu să fi observat. Se ivi doctorandul.

— Însoțește pe domnul în camera sa! îi zise medicului, adăugând către Puiu: La revedere!

În coridor aștepta și gardianul. Internul însă, după ce închise ușa, șopti:

— Adineaori a sosit domnul Faranga… Uite-l că și vine!…

Dorește să vorbească cu domnul doctor…

Bătrânul, palid, cu ochii roșiți, își îmbrățișă copilul:

— Ți-am adus de toate! Feciorul le-a dus în camera ta…

Courage, *mon enfant*, *courage*!… Vin și eu îndată la tine, numai să văd pe prietenul nostru doctorul!…

Între timp internul îl și anunțase și acuma îl pofti înlăuntru.

— *A tantôt*! murmură Faranga cu un surâs silit, dispărând.

Puiu se învioră, parcă ar fi scăpat de toate necazurile.

Porni înainte, zâmbind către gardianul care-l urma ca o umbră urâtă.

X

Camera nu i se mai păru tristă. Își frecă mâinile, aproape radios, și nici nu observă că ușa s-a închis în urma lui. De altfel, cât a lipsit dânsul, se făcuse ordine și curățenie, iar pe pat găsi, aranjate frumos, haine, rufe, obiecte de toaletă.

“Bravo, bravo! se încântă el, privind cu plăcere lucrurile.

Înainte de toate însă să ne facem toaleta ca să avem o înfățișare omenească!” Îmbrăcându-se, își recapitulă întrevederea cu doctorul și o găsi mulțumitoare. Nu era chiar atât de îndrăcit cum îi păruse la inspecția

medicală. Are negreșit ceva enigmatic în felul de a fi, o șiretenie tăinuită în ochii puțin bulbucați îi trădează originea rustică — de aceea face impresia de om bănuitor și viclean. Totuși nu i se poate tăgădui o rectitudine cinstită și demnă.

“Cu asemenea oameni dau greș prefăcătoriile vulgare!” își zise Puiu cu convingere. “Ce penibil de ridicol aș fi fost dacă mă apucam să simulez…” Se bucură că n-a amplificat povestirea nenorocirii, așa cum și-o pregătise de dimineață. Mai bine așa: adevărul și numai adevărul… La urma urmelor nici nu ar fi capabil să mintă și să-și încarce conștiința. Are nevoie tocmai de ușurare, iar minciuna i-ar complica în zadar situația și l-ar face să se disprețuiască singur. De aceea și cu gelozia a refuzat să mintă, oricât l-ar fi servit poate momentan minciuna. Lasă că însăși întrebarea doctorului a fost așa de nelalocul ei! Dar, în sfârșit, acuma toate astea n-au nici o importanță. De vreme ce pentru sărmana Madeleine nu se mai poate face nimica, cel puțin el să fie salvat din încleștarea în care l-a aruncat soarta. Nu întrebările doctorului contează, ci intențiile lui. În privința asta doctorul rămâne însă un sfinx. Mare lucru nu e de așteptat de la dânsul. Până acuma, în orice caz, l-a tratat ca pe un om oarecare de pe drumuri, dacă nu chiar mai rău. Ia spus doar destul de clar că prezența lui aici nu-i prea plăcută, deoarece astfel de cazuri pot compromite reputația sanatoriului.

“Bătrânul a fost rău inspirat când m-a adus aici — socoti Puiu, întunecându-se iar din ce în ce. Graba lui excesivă ar putea să-mi fie funestă. Nu era momentul să mă abandoneze în mâinile unui om cu totul străin sau chiar ostil…” Trecând în revistă gesturile și cuvintele medicului, descoperi curând în toate urmele unei vrăjmășii ascunse. Găsi și motivul: din felul cum spusese că a cunoscut pe Madeleine înțelegea acuma, cântărind mai bine tonul, o iubire tainică.

Firește, o iubire din depărtare, căci Madeleine, cât a fost de delicată, nu s-ar fi coborât niciodată până la acest doctor care nu e nici frumos, nici inteligent, nici măcar simpatic. El însă n-ar fi de mirare s-o fi adorat. Și iubirile acestea sunt cele mai primejdioase. Amanții necunoscuți sau ascunși sunt capabili de toate josniciile și răzbunările.

“Extraordinar! se cruci Puiu. Uite ce dușman am ales să hotărască de soarta mea!” Fu cuprins de o nerăbdare apăsătoare. Trebuie să scape de aici fără întârziere, să se mute într-alt sanatoriu, în grija unui om care cel puțin să nu umble să se răzbune. Era convins că doctorul i-a fost rival și-l urăște de moarte.

— Și tata care nu mai vine! suspină dânsul amărât.

Se întoarse spre ușă. Abia atunci văzu că e închisă. Se repezi furios și începu să bată cu pumnii în sticla zgrunțuroasă.

— De ce încui ușa? se răsti la gardianul care deschisese îndată.

— Noi avem ordin și trebuie să … — răspunse omul, speriat și aproape umil.

— Nu vreau să mai încui ușa până nu ți-oi porunci eu!

strigă Puiu. Îmi trebuie aer, înțelegi? Mă înăbuș în văgăuna asta!

Bătrânul Faranga apăru în anticameră:

— *Qu'est-ce qu'il y a*, Puiule?… *Soyons calmes, voyons*!…

Aidem înlăuntru, c-avem de vorbit…

Puiu aruncă o privire disprețuitoare gardianului, zicând:

— Mă enervează grozav idiotul ăsta! Apoi, retrăgându-se în cameră, adăugă: Acuma da, acuma închide, măgarule!

XI

— Lasă, Puiule, dragă, nu te aprinde! murmură Faranga cu un zâmbet blând subt care voia să ascundă o emoție mare.

Își așeză blana și căciula în cuier, apoi își șterse fruntea și creștetul cu o batistă, uitându-se împrejur:

— Știi că nici nu e așa de rău aici la tine, Puiule? Aș putea spune chiar că e simpatic…

Îl îndemnă să șadă pe pat și-și trase un scaun lângă dânsul.

Îl privea cu o atenție discretă și plină de milă. Și numaidecât începu să-i spună cum a aflat încă de-aseară, îndată după ce l-a instalat, că profesorul Demarat nu e în București.

Acuma, de la doctor, a mai aflat că nici n-are să se întoarcă acasă până peste vreo trei luni. E dus în Germania într-o misiune medicală, trimis de guvern… Adevărat, citise și el zilele trecute în jurnale despre așa ceva, dar aseară i-a scăpat!

Ar fi plecat de vreo săptămână.

— Lipsa profesorului n-are, firește, nici o importanță — adăugă bătrânul cu o superioritate prin care voia să fie mai convingător. Locțiitorul lui trebuie să mă servească cu aceeași promptitudine!

În realitate bătrânul era foarte îngrijorat. Cu vechiul său coleg de bancă altfel ar fi tratat chestia: i-ar fi cerut direct sprijinul și l-ar fi avut fără

înconjur. Doctorul nu-i făcuse impresie tocmai bună, dar Puiu nu trebuie să afle și de aceea începu să-l laude:

— Mi se pare un om de treabă… M-am informat și am primit relații mai mult decât bune. E un medic foarte distins, asistentul lui Demarat la facultate și moștenitorul lui prezumtiv la catedră. Se zice de altfel că și când e profesorul acasă, Ursu conduce efectiv sanatoriul. A, da, uitam să-ți spun: se numește Ion Ursu și e fiu de țăran. Foarte corect și foarte conștiincios; are singurul cusur că e cam stângaci, cam colțuros, încât nu inspiră mare simpatie, cel puțin la început, până ce îl cunoști mai de aproape.

Puiu, dornic de mângâiere, uitase repede bănuielile de adineaori și sorbea cu lăcomie cuvintele bătrânului. Când auzi pe urmă cum, fără să-și ia vreun angajament precis, doctorul ar fi spus totuși că vrea să isprăvească repede și mai ales ar fi lăsat a se înțelege că trebuie să fi fost la mijloc o mare zdruncinare nervoasă — întrebă înviorat și încălzit:

— Vasăzică, pot spera, tată, nu-i așa?… Tu, personal, ce crezi?

— Mai încape vorbă? zise Faranga mișcat, cu lacrimi în colțul ochilor. Numai să fii răbdător. Îți trebuie multă, multă răbdare, Puiule!… Ce vrei? Când primești o lovitură atât de crâncenă, trebuie să știi să o suporți cu demnitate.

Puiu ceru să-i povestească de la început și cu toate amănuntele întrevederea cu doctorul. Bătrânul se execută fără șovăire, având însă grijă să intercaleze cât mai multe lucruri care să-i întărească speranțele și să treacă subt tăcere pe cele rele.

— Trebuie să știi, tată, că nici eu nu m-am prefăcut deloc!

zise Puiu. Nici nu văd cum m-aș putea preface… Poate și asta e pricina că nu-mi vin în fire și că mă apasă mereu ceva pe suflet. Mă gândesc, fără să vreau și tot mai des, ce va fi dacă, până în cele din urmă, voi fi declarat zdravăn pur și simplu? Atunci?

— Liniștește-te, Puiule, nu exagera lucrurile! îl mângâie bătrânul. Trăim doar între oameni și cu oameni… E destulă pedeapsă pentru niște oameni ca tine și ca mine faptul că avem să suportăm urmările morale ale nenorocirii ce s-a abătut asupra noastră. Apoi fii sigur că, la nevoie, nu voi permite eu însumi să se desfășoare cazul decât așa cum trebuie!

Deocamdată însă nu pot să mă ocup exclusiv de tine, Puiule dragă! Gândește-te că mai avem obligații față de sărmana Madeleine…

Tânărul plecă fruntea amărât și rosti din adâncul inimii:

— Adevărat, tată, adevărat! O, Doamne, cât sunt de egoist și de ticălos!

Ca să-i risipească mâhnirea, Faranga aduse iar vorba despre doctor și-i spuse că i-a admis cea mai mare libertate: să citească ce dorește, să se distreze, să primească vizite când va fi mai liniștit, să facă plimbări în grădină cu gardianul…

Va lua masa cum îi place, fără nici o restricție, i se vor procura ziare… În sfârșit să se poată simți ca acasă. Bătrânul se gândise chiar să-i trimită un fecior care să-l servească; doctorul însă zice că asta ar fi împotriva regulamentului sanatoriului

— trebuie să se mulțumească cu serviciile gardianului, care-i stă în permanență la dispoziție.

— Sper că Matilda ți-a trimis tot de ce ai nevoie? Eu, mărturisesc, n-am avut răgaz nici să-mi arunc ochii. Dacă-ți lipsește ceva, pune să-mi telefoneze, sau telefonează-mi tu…

De altfel eu voi veni în fiecare zi, afară de vreo întâmplare extraordinară… Biata Tilda a fost nenorocită și a plâns că nam luat-o și pe ea. Degeaba, nu se putea. Trebuia să rămâie cineva lângă Madeleine, nu-i așa?…

— Sunt așa de trist, tată, că nu pot fi și eu măcar la înmormântare! oftă Puiu deodată, cu glasul amărât de adineaori.

Faranga se înduioșă de tot și se gândi că, în fond, Puiu e un băiat bun și o inimă minunată. A greșit grav de data asta, evident, dar nu din răutate, ceea ce o dovedește imensa și sincera părere de rău care izbucnește atât de spontan din sufletul lui.

— Acuma tu să te îngrijești numai de tine — îi zise bătrânul, învăluindu-l într-o privire de dragoste atotcuprinzătoare.

Și apoi îi mai povesti de pe-acasă. Se plânse cât a trebuit să lupte aseară și azi-dimineață cu jurnalele, ca să nu facă gălăgie în jurul cazului. Firește, nu a urmărit să oprească orice știre cinstită, dar să nu se exagereze, să nu se dea proporții de scandal, să se înțeleagă că nu e o crimă senzațională, ci o mare nenorocire. Prefectul, fiind în grațiile presei, i-a dat o bună mână de ajutor, totuși a trebuit să apeleze și la ministrul de interne pentru orice eventualitate.

Observă însă îndată că lucrurile acestea nu interesează deloc pe Puiu. Tăcu și el. Își dădeau seama amândoi că nu mai au ce să-și spună. În curând Faranga se ridică de plecare, așteptând totuși ca Puiu să-l mai oprească.

— Nu-ți închipui câte alergături mai am…

Puiu îl ajută să se îmbrace fără a mai zice nimic.

XII

Se simți mai mulțumit singur. Gardianul nu încuiase ușa; îi ceru el s-o închidă.

Stătu multă vreme întins pe spate, în pat, cu ochii în tavan. Îi venea mereu să plângă. Pe piept avea o povară grea care totuși îi dădea o senzație plăcută. Liniștea ce-l înconjura era atât de deasă încât se scălda în ea ca într-o baie caldă și binefăcătoare. Avea impresia că se află și el pe catafalc și o bucurie că în sfârșit a scăpat de toate.

Apoi, într-un târziu, se sculă, parcă l-ar fi obosit catafalcul.

Sucularea însă îl obosi mai tare. Trase lângă fereastră scaunul pe care stătuse tatăl său. Zăpada albă, curată din grădină îi mulcomi iar inima. Acolo îl găsi vremea mesei, când gardianul sosi cu tava pe care erau aranjate mâncările.

— Nu mi-e foame — zise Puiu foarte încet. Mănâncă tu!

Omul șovăi. Vru să stăruie și nu îndrăzni. Puiu însă se reîntoarse spre fereastră și, în cele din urmă, gardianul trebui să iasă, închizând binișor ușa.

Stătea de câteva ceasuri în același loc, neclintit, și mintea îi era goală ca un burete uscat. Din când în când își schimba poziția pe scaun, scaunul pârâia și apoi iar urma tăcerea albă întocmai ca zăpada din grădină.

Pe urmă afară începu să ningă, lin, cu fulgi mari și leneși ca o ploaie de fluturi albi. Crengile copacilor se îndoiau cum se încovoaie toamna pe vremea culesului, subt povara rodului.

Pe zidul împrejmuitor se agățau vălurele, se îngroșau puțin și se năruiau…

Puiu se simțea bine așa, fără gânduri. Vremea trecea peste dânsul ca o apă curgătoare, într-un murmur prelung, moleșitor. Ochii lui sorbeau numai albul lin în care se topeau începuturile de gânduri ca niște bășicuțe de spumă pe oglinda unui lac adânc.

Și totuși, peste un răstimp, ca și când i s-ar fi deschis în suflet o portiță a trecutului, se văzu deodată, cu două săptămâni în urmă, stând tot așa, la fereastră, într-o cameră de hotel, la Sinaia, privind fulguirea iernii. Fusese ziua marelui concurs de ski pentru doamne. El venise numai de dragul domnișoarei Lia Dandopol, fiica unui proaspăt îmbogățit, foarte modernă, sportivă și destrăbălată, care, în sfârșit, după o lună de curte insistentă, îi dăduse oarecare speranță.

Învingătoare la concurs, domnișoara capitulase în fața lui Puiu, iar acuma, pe când ea își odihnea în pat, goală și frântă, osteneala sportului și a iubirii, el, cu remușcări pe care nu le putea alunga, dezgustat, se întoarse cu inima și gândul acasă, la Madeleine… Se simțea vinovat și murdar. Îl rugase s-o ducă și pe ea la concursul de ski — singura dată când îl rugase s-o ia undeva. Și el a refuzat. A mințit că are afaceri urgente la Cluj și nu poate. A fost chiar atât de energic, dacă nu și brutal, în refuz, că ea nici n-a mai insistat. Și acuma îi părea rău și-i era dor de Madeleine…

Apoi, ca într-un caleidoscop, îi apărură numai scene cu zăpadă din viața lui. Se vedea mititel, de vreo cinci ani, în costumaș alb de lână, înfofolit până-n vârful nasului, călare pe o săniuță agățată de sania cea mare, în care tante Tilda îi zâmbea încurajator, înfricoșată totuși să nu se răstoarne odorul, iar odorul scotea niște țipete de indian, când de veselie și când de groază, încât răsuna Șoseaua… Serbarea pomului de Crăciun, în salonul cel mare la tante Matilda, în cinstea Puișorului abia intrat la liceu. Un brad uriaș, înconjurat de alții modești, toți înzăpeziți și încărcați cu luminițe aprinse, încât păreau o pădurice în flăcări. Pe jos numai zăpadă și subt brazi numai cadouri pentru el și pentru toți colegii lui invitați înadins. Și de sus ningea mereu — niciodată nu și-a putut explica cum a făcut tante Tilda minunea asta… Se înserează, în Cișmigiu. Pe o bancă el, acuma în clasa a șasea, alături de o fetiță cu născiorul în vânt și niște ochi de veveriță — primul amor. Banca era subt un copac bătrân cu crengile pleoștite. Ea aranjase întâlnirea aici ca să fie mai romantică, iar el curățase zăpada de pe bancă. Se țineau îmbrățișați strâns și le era cald și el o săruta mereu pe buze și pe ochi, căci buzele erau tot atât de fierbinți pe cât de reci ochii. Din când în când câte-o creangă își scutura zăpada peste ei și ei se bucurau… Apoi e sublocotenent, în vremea războiului, aghiotant vag într-un birou, prin stăruința bătrânului care astfel îl ferea de primejdia frontului. Strada Păcurari, la Iași, într-o odăiță strâmtă, cu multe poze, cu sobă caldă, în amurg. Șade pe un jilț vechi, larg, hodorogit, și în poală ține pe Adina Fulgeru, o actriță foarte tânără și pasionată, pe care de curând și-o luase amantă, cheltuind cu ea atât de mult că speriase pe bătrânul. Ea era într-o cămașă de mătase, scurtă, care-i alunecase în sus, încât el își încopciase palmele pe șoldurile ei goale. Cu brațele moi petrecute după gâtul lui, cu obrajii lipiți de obrajii lui, își auzeau amândoi respirația și priveau tăcuți pe strada murdară cum treceau încet căruțe scârțâitoare cu cadavre de exantematici, prin ninsoarea deasă. Când el pleca ochii, privirea îi cădea

chiar între sânii ei goi, rotunzi și fragezi, de unde se înălța un parfum îmbătător care-l făcea să-și înfunde nasul între ei, gâdilând-o, încât ea, cu gâtul întins și bărbia ridicată, izbucnea în gâlgâiri de râs irezistibil…

Atunci ușa se deschise cu zgomot. Puiu tresări speriat, parcă l-ar fi surprins cu actrița în poală. Internul întrebă grăbit:

— Doriți ceva?

— Nimic — zise Puiu, fără să se scoale, întorcând numai capul.

— Dacă credeți, ușa poate rămâne deschisă — continuă doctorandul imperturbabil ca o morișcă. Ați avea mai mult aer și aerul…

— Da — îl întrerupse Puiu rece, cu fața însă iar spre fereastră.

Internul încetă, dar mai stătu două secunde parc-ar fi așteptat să-și exprime totuși vreo dorință. Ieși. Ușa era deschisă.

Puiu îl auzi spunând ceva gardianului. Se ridică repede.

Își curmă îndemnul și, în loc să meargă la ușă, începu să se plimbe prin odaie parc-ar fi vrut să-și mai dezmorțească oasele. Apăru gardianul:

— V-am adus ziarele…

— Ce ziare?… Cine ți-a spus să-mi aduci? întrebă Puiu bănuitor.

— Mi-a lăsat poruncă boierul cel mare să vi le aduc regulat și seara, și dimineața, să nu vă fie urât! zise gardianul.

— Bine, bine — murmură Puiu liniștit, reluându-și plimbarea.

Gardianul puse ziarele pe noptieră, se retrase până la ușă și așteptă un moment potrivit ca să întrebe iar:

— Domnul doctor îmi spuse adineaori să aflu ce obișnuiți să luați la cinci și să vă aduc ce poftiți…

Puiu se opri în fața lui și răspunse mâhnit:

— De ce nu mă lăsați voi în pace, măi băiete? Mișcat parcă de mâhnirea lui, gardianul zise umil șoptind:

— De, conașule, noi trebuie să executăm ordinele. Dar d-voastră să mă iertați…

Sinceritatea înduioșă pe Puiu care mai făcu câțiva pași și apoi, întorcându-se la dânsul, îl bătu pe umăr prietenește:

— Așa-i… dar vezi, eu sunt cam nervos… Uite, adă-mi atunci un ceai, numai să fie foarte fierbinte!

— Apoi așa da, boierule — făcu gardianul prinzând curaj și limbă. La supărare omul trebuie să mănânce că altfel supărarea te roade mai rău și te doboară.

Se duse bodogănind bucuros. Puiu se învioră. Luă un jurnal, își aruncă ochii pe titluri. Într-un colț zări: “Crimă conjugală în lumea mare.” Lepădă foaia murmurând:

— Nu vreau să știu nimic… Nu mă interesează nimic…

XIII

Sorbind din ceai, Puiu nu-și lua ochii de la gardianul care stătea în ușa camerei, radios, mulțumit, ca și când astfel, prin înfățișarea lui, ar fi vrut să-i mai alunge urâtul și supărarea. Compătimirea aceasta primitivă și discretă i se părea lui Puiu minunată și-i făcea mai bine decât chiar mângâierile tatălui său. Aici era un om străin, simplu, care înțelegea nenorocirea altuia și căuta, cum îl tăia capul, să-i ușureze situația. El, până acuma, cu oamenii de teapa gardianului, a avut numai relații de la stăpân la servitor. Niciodată n-a stat de vorbă de-aproape și nu și-a închipuit că în asemenea suflete ar putea să se adăpostească sentimente deosebite.

Ca să-i răsplătească inima, îl întrebă cu glas prietenos:

— Cum te cheamă pe tine, băiete?

— Andrei Leahu, boierule — răspunse, bucuros, gardianul.

— Și de pe unde ești? continuă Puiu. Din ce județ?

— Din Argeș, boierule, comuna Ciofrângeni.

— Argeș? făcu Puiu cu o ușoară tresărire. Am umblat și eu mult prin Argeș. Un unchi de-al meu din partea mamei are o moșie la Mănești.

— O fi având, cum nu — aprobă gardianul. Că prin partea noastră sunt multe moșii boierești. Și la noi, la Ciofrângeni, erau doi boieri mari, dar acu a mai rămas numai unu, că cellalt s-a prăpădit în război ș-apoi cucoana, cum s-a făcut pacea, a vândut tot și s-a mutat la oraș, la Pitești. Moșia au cumpărat-o țăranii…

Parcă l-ar fi împins niște amintiri puternice, Puiu, după o pauză, întrebă cu mare vioiciune:

— Da pe la voi este Ciuleandra?

— Ciuleandra? zâmbi Leahu. Cum să nu fie, boierule? Da pe la noi îi zicem Șuleandra, c-așa am apucat… Tare frumos joc — adăogă apoi dânsul. Parcă nici nu-ți mai vine să te oprești dacă l-ai început… Ați jucat poate și d-voastră Șuleandra, boierule?

— Da… adică… — bâlbâi Puiu neașteptându-se la întrebare, și acuma cu o părere de rău că, fără nici un rost, a adus vorba despre Ciuleandra.

Gardianul observă încurcătura boierului și tăcu, mai ales văzând că nici nu mai mânca și socotind că se sfiește din pricina lui pentru că-i numără bucățile. Îl bătea gândul să se retragă binișor și să-l lase singur, să îmbuce în tihnă. Puiu însă îi schimbă planul cu o nouă întrebare:

— Pe tine când te-au trimis aici? Chiar aseară?

— Aseară, boierule — întări Andrei Leahu. Fusei doar și eu pe mașina d-voastră, lângă șofer, când ați venit încoace…

Mă luase domnul prefect că, zice, poate o fi nevoie. Pe urmă, după ce v-au așezat pe d-voastră aici, când plecarăm, ce s-a sfătuit domnu prefect cu domnu procuror și boierul cel bătrân, că-i și spuseră domnului doctor să-mi dea degrabă și mie halat alb, ca la spital, și să rămâi acolea să vă îngrijesc pe d-voastră…

Puiu își aduse aminte cum s-a întrebat aseară cine o fi lângă șofer și numaidecât adăugă:

— Vasăzică, știi pentru ce sunt aici?

— Apoi cum să nu știm, boierule? zise gardianul clătinând din cap compătimitor. Așa-i năpasta, cucoane, te pândește și te pândește până ce se abate, Doamne ferește! (Se închină cu evlavie.) Am auzit!

Intrigat să afle întreaga părere a unui astfel de om simplu despre fapta lui, Puiu stărui:

— Bine, dar de ce crezi că m-au pus aici între bolnavi, în loc să…

Nu avu totuși curajul să sfârșească întrebarea. Leahu însă înțelese și răspunse jovial:

— Apoi că doară nu era să vă ducă la închisoare în rând cu toți hoții și borfașii, vai de mine! Ar fi și rușine… Dar bun e Dumnezeu și are să vă ajute să scăpați repede. Că în procese d-astea numai prevenția e ce e, încolo judecata e pe seama juraților și jurații totdeauna iartă când vine vorba despre păcate din dragoste.

Se uită drept în ochii lui, urmărind efectul și gata să schimbe vorba dacă nu i-ar fi pe plac ce spune. Tânărului însă îi plăcea și, ascultându-l, dădea din cap încet:

— Da… da… da…

Și, după o tăcere mai lungă, îl măsură de sus până jos cu simpatie și îi zise cu o dojană prietenească:

— Te văd om dezghețat și cu scaun la cap, Leahule…

Cum ai ajuns tu din fundul Argeșului tocmai în mijlocul Bucureștilor, și încă în poliție?… Tu n-ai casă, pământ, ca oamenii? Gardianul se scărpină

în ceafă îngândurat:

— De, boierule, cum să nu vă mirați, că de mirare-i să-și lase alde om în toată firea coarnele plugului și să se apuce de slujbe pe care nu le-a pomenit neam de neamul lui… Așa e! Dar, vedeți d-voastră, multe-s în lume păcatele și necazurile și nimeni nu fuge de bine de-acasă… Dacă oameni ca d-voastră, cu belșug și învățătură, și încă aveți câte-un necaz, d-apoi noi?

— Cine te-a băgat în poliție? îl stârni mai departe Puiu.

— Tot necazul, boierule, cine să mă bage? urmă Andrei Leahu cu amărăciune stăpânită. Eram așezat și eu, însurat bine, cu căsuța mea și cu nițel pământ, ca oamenii de treabă.

Apoi când a venit războiul ne-a luat pe toți pe de-a rândul și ne-a ținut acolo la datorie, cât au vrut boierii. Am avut noroc și mi-a ajutat Dumnezeu de-am scăpat numai cu o prizăritură la pulpa dreaptă, nimica toată, de-abia se mai cunoaște. M-am făcut sergent, că m-am purtat bine și știam și o țâră de carte. Apoi, când s-a pus pacea și m-am liberat, de-am mers acasă, aflai pe nevastă-mea cu un copilaș în brațe

— îl făcuse cu un neamț ce fusese în sat la comandă. Ba, după aia, se mai înhăitase și cu un rumân, îl adusese în casă și iar îi crescuse burta de parcă purta un bostan subt șorț…

Ce să vă mai povestesc ce fierbea în inima mea? O luai la răfuială: “Măi muiere, ce-ai făcut?” Și tot ea cu gura mare: că aflase de pe la oameni că m-am prăpădit prin cele bătălii și, dacă m-am prăpădit, ce să facă ea, biata muiere, singură pe lume, fără cap de bărbat?… Mințea, boierule, de-mi stătea s-o omor! Apoi, dac-am văzut că și-a bătut joc de mine, m-am lipsit de toate, și de casă și de pământ — că ale ei erau, de zestre — și mi-am luat lumea-n cap și am nimerit tocmai la București. Aci m-am dus la domnul locotenent pe care l-am avut la companie și l-am rugat să nu mă lase pe drumuri, că și eu îi scăpasem viața odată în război. Dumnealui m-a îndemnat pe urmă să iau slujbă la poliție, că am dreptul să iau dacă fusesem sergent… Și iacă așa, boierule!

Interesul lui Puiu se oprise asupra unui singur punct din povestea gardianului. Îl descusu cu o curiozitate lacomă:

— Și nu i-ai zis nimica muierii tale când ai găsit-o cum îmi spuseși? Andrei Leahu se posomorî de tot și murmură grav:

— Ba cum să nu-i fi zis, boierule! I-am zis și eu multe de toate, i-am tras și o sfântă de bătaie să mă pomenească până la moarte… Da pe urmă

tot am plecat ca să nu mă puie Necuratul să cad într-un păcat mai mare, că, Doamne păzește, omul la mânie și la supărare își pierde socoteala șimi era frică să nu fac moarte de om și să înfund ocna pentru o zdreanță de femeie…

Strânse pe tavă serviciul de ceai și plecă la bucătărie, fără să mai adauge ceva, abătut, ca și când amintirile i-ar fi răscolit o rană adâncă. Puiu îl urmări cu privirea până ce dispăru.

“El s-a putut stăpâni când a trebuit” — se gândi dânsul.

“Și ce lovitură mare primise!” Simțea cum vălul de liniște ce-i înfășurase sufletul de la plecarea bătrânului se sfârșea brusc, subt năvala gândurilor: “Un simplu țăran a fost în stare să renunțe la tot, să înfrunte necunoscutul unei vieți noi, numai ca să evite tentația de-a suprima viața unei femei ticăloase!”

XIV

Seara refuză masa… Gardianul crezu potrivit să-l îndemne:

— Ar fi bine, conașule, să vă siliți să gustați nițică mâncare, chiar dacă n-aveți poftă!… Omul supărat nu-i bine să stea nemâncat, că destul îl roade supărarea, ș-apoi dacă…

Nu putu continua. Puiu Faranga, înfuriat parcă l-ar fi insultat, izbucni:

— Cine ți-a cerut ție sfaturi, nerodule?… Și cum îți permiți să mă plictisești mereu cu fonfăielile tale stupide?… Aide, ieși afară și să nu-ți mai văd mutra până ce nu te-oi chema eu!… Poftim, cine se găsește să mă povățuiască!

Andrei Leahu, speriat, închise ușa pe dinafară și se închină.

Puiu mai tună singur câteva momente, apoi se trânti pe pat sforțându-se, prin imobilitate trupească, să-și redobândească liniștea sufletească de adineaori. Zbuciumul însă îl chinuia cu atât mai tare că nu-i putea descoperi rădăcinile.

Își repeta mereu că trebuie să aibă răbdare, cum îi recomandase toată lumea, până și zevzecul de gardian. Situația lui nu e tocmai așa de rea cum putea să fie. În loc să fie într-o celulă de pușcărie, se află într-o cameră de sanatorui. N-are deci decât să aștepte deznodământul. Să-și închipuie că ar fi bolnav, că ar avea să sufere o operație grea care l-ar ținea, nu numai în odaie, ci chiar în pat, o lună, două…

Raționamentul i se părea foarte just și totuși nu-l mulțumea deloc. În minte i se îmbulzea tot mai stăruitor, ca o săgeată ruptă, o frântură de

întrebare arzătoare: “De ce…?” Nu-i trebui mult până să o completeze: “De ce am omorâto?” Dar completată era și mai enervantă, pentru că cerea un răspuns, și răspunsul nu se ivea. În sfârșit, nemaiputând răbda, se sculă și strigă tare, parcă ar fi vrut să izgonească o stafie:

— Nu știu!… Nu știu!… Nu știu!…

Răspunsul și glasul strident cu care îl rostise îl zăpăciră mai rău. Se uită și ascultă spre ușă să nu-l fi auzit cumva gardianul care l-ar putea crede nebun de-a binelea dacă a început să vorbească tare singur. Își reluă fatala plimbare în sus și-n jos, zicându-și deodată ca din senin: “Oare de câte mii de ori am să mai fac plimbarea asta înainte de-a…” Nu apucă să sfârșească; ajuns la fereastră, îi răsări o idee de care se agăță ca de o punte salvatoare: “Dacă nu m-am putut stăpâni nici cât gardianul, înseamnă că am avut în mine instinctul criminal înnăscut!” De-aici apoi urmează că nu el poate fi vinovat de ceea ce s-a întâmplat, ci soarta care i-a turnat în sânge pornirea neînfrânată spre crimă. El a purtat zeci de ani boala aceasta într-însul, a înăbușit-o eroic atâta vreme. În cele din urmă însă, într-o clipă de slăbiciune, instinctul crâncen l-a surprins, i-a adormit puterea morală de rezistență și l-a împins să ucidă spre a satisface porunca destinului. Cum a omorât pe Madeleine, ar fi omorât atunci pe oricine, pe tante Matilda, de sosea la timp, poate chiar pe tatăl său însuși. Instinctul nu-i cerea să omoare pe cutare anume, ci să omoare pe cineva, indiferent cine. Și vina lui, dacă poate fi vină, rămânea aceeași. Crima presupune cel puțin o voință. Dar fapta lui?… În locul instinctului de ucidere s-ar fi putut să moștenească instinctul de sinucidere. Atunci n-ar mai fi luat viața Madeleinei, ci în clipa când l-ar fi îndemnat sângele bolnav, s-ar fi zvârlit pe fereastră sau și-ar fi vârât capul în jăratecul căminului…

Acuma i se păru că înțelege multe lucruri bizare din trecut, asupra cărora nu s-a oprit fiindcă viața lui s-a consumat în mărunțișuri mondene și n-a avut niciodată răgaz să-și consulte serios conștiința. Chiar purtarea bătrânului față de dânsul a fost un șir lung de capricii a căror explicație de abia azi i se dezvăluie. De pildă cum a căutat mereu să-l ferească de contactul cu prieteni violenți, sau cum numai târziu și călcându-și pe inimă i-a dat voie să se ocupe cu vânătoarea. Își aduce aminte, deși atunci n-a luat seama, că-i zicea deseori: “Nu e bine să te obișnuiești a vărsa sânge și a ucide, nici chiar sălbătăciuni!” Iar odată, mai târziu, tot el i-a zis :”La urma urmelor, poate că e mai bine să-ți împlinești pofta de-a ucide împușcând iepuri și prepelițe!” Cu câtva timp înainte de-a se însura, era tocmai logodit

de curând cu Madeleine, a avut un conflict serios cu Costel Plagino, un prieten vechi altfel, din pricina unei femei, firește. Îl pălmuise, și deci trebuiau să se bată în duel. Bătrânul a aflat de-abia când martorii stabiliseră spada și hotărâseră pentru a doua zi întâlnirea pe teren. El mergea cu inima ușoară la luptă: era un spadasin excelent și avea o lovitură a lui specială, pe care încă nimeni nu izbutise să o pareze. Spusese, glumind, unui martor al său că are să-i aplice lui Costel o crestătură chiar în numele Tatălui — poate să-i și comunice

— ca să se învețe minte să nu mai fie altă dată obraznic în lume cu nimeni. Bătrânul, evident, știa că e scrimer redutabil și, cu toate acestea (acuma ar trebui să zică: din pricina aceasta), s-a făcut luntre și punte și a izbutit să împiedece ieșirea pe teren. Seara i-a spus net: “Nu vreau să am copil asasin, nici măcar în duel!” Puiu era convins acuma că bătrânul știa cu ce stigmat îngrozitor e împovărat unicul lui vlăstar și de-aceea a căutat să-l apere cât a putut.

“Bietul tată! se înduioșă dânsul. Mult a trebuit să sufere din cauza mea!… Și totuși dacă m-ar fi prevenit, poate că era mai bine!… Aș fi putut să mă lupt și eu împotriva răului din mine!” Chemă pe Leahu să-i facă patul. Se întunecase de mult, dar nu aprinsese lumina. Ținea minte cât de repede a adormit aseară și voia să adoarmă la fel și acuma ca să-i treacă ușor noaptea și mai cu seamă gândurile. Ba, cât gardianul îi potrivea așternutul, își zise ce bine ar fi dacă s-ar culca și nici nu s-ar mai trezi până peste trei luni când se vor fi aranjat toate într-un fel sau altul.

Se vârî subt plapomă. Porunci să stingă becul electric. Se întoarse spre perete, ca și aseară. Până să adoarmă însă mai căută să-și găsească în trecut momente în care s-a manifestat instinctul vărsării de sânge. Prea puțin avu să scormonească și se spăimântă de multele dovezi ce se perindau în oglinda amintirii. Plăcerea grozavă de-a privi, de pe când era un prichindel, la țară, când se tăiau păsările pentru bucătărie. Cum se năpustea să pună mâna pe corpul fără cap ce se zvârcolea și sărea de ici-colo împroșcând cu sânge în toate părțile. Se vedea și retrăia cu scârbă o clipă când a plâns amarnic, pentru că guvernanta l-a reținut cu forța să nu se apropie de o găină decapitată… Apoi pornirea lui stranie și irezistibilă, când poseda o femeie, de-a o ucide într-o îmbrățișare supremă sau cu o sărutare care să-i oprească definitiv respirația. Multe femei i-au spus, mai în glumă, mai în serios, că se poartă în iubire ca un criminal sadic. Pe Madeleine iarăși, de când a văzut-o întâia oară, i-a venit mereu s-o strângă la piept până-și va da

sufletul în brațele lui. Și încă socotea că dorința aceasta perversă însemna un exces de iubire…

Tot răscolind prin amintiri după dovezi care să-i sprijine convingerea, se sucea în pat, când pe o parte, când pe alta, fără să observe că somnul nu vine deloc. De-abia pe la miezul nopții își porunci: “De-acuma trebuie să adorm!” Până să adoarmă însă îi mai apărură zeci de dovezi, încât în cele din urmă toată viața lui de până azi o văzu ca un șir lung de încercări neizbutite de-a ucide…

Când în sfârșit ațipi se pomeni în salinele de la Târgul-Ocna pe care le vizitase odinioară, cu mai mulți prieteni, într-o excursie plină de peripeții nostime. Acuma însă era și el printre condamnați, în costumul vărgat, murdar și trențăros, cu tichia de ocnaș în cap, tăind greu dintr-un bloc uriaș de sare alături de câteva figuri monstruoase, care îl batjocoreau. Ocările hoților îl dureau ca niște împunsături de cuțite. Apoi deodată se înfurie într-atâta că ridică ciocanul și, răcnind răgușit “taci, taci, taci!”, se repezi asupra unuia să-l trăsnească. Atunci toți ocnașii săriră, îl trântiră la pământ, îl zdrobiră cu picioarele, iar câțiva se plecară peste fața lui cu gurile căscate, clămpănind niște colți de fiare, gata să-l sfâșie. El se zbătea subt dânșii și nu-i putea scutura.

Încerca barem să închidă ochii, să nu vadă, și nu putea, parcă pleoapele, micșorate și deschise, i s-ar fi lipit pe bulbii umflați de spaimă. Sudorile reci îi brăzdau obrajii și-l enervau mai rău decât groaza…

XV

Nu mai îndrăzni să adoarmă, dar nici nu se sculă din pat până ce veni gardianul cu ziarele de dimineață. Se îmbrăcă și trecu îndată în odăița de-alături ca să se poată face curățenie temeinică în camera lui, să se deschidă și fereastra; primenindu-se aerul poate că se vor mai risipi și stafiile multe și supărătoare ce se îmbâcsiseră acolo. Până atunci se așeză la mescioara gardianului și se apucă să răsfoiască jurnalele. Deschisese Universul și se oprise, fără să vrea, tocmai la pagina penultimă unde sunt de obicei și anunțurile mortuare. Sări cu privirea peste diferitele cruci, căutând una anume pe care o descoperi tocmai jos, modestă “Mădălina”…

“Cine să fi conceput necrologul de a pus-o cu numele ei de-acasă?” se gândi Puiu, cuprins de o agitație nouă.

Citi începutul: “Puiu Faranga, Policarp Faranga…” “Tocmai pe mine m-au pus în frunte, deși eu…” — își zise dânsul întrerupând brusc citirea.

Își închipuia restul cu “nemărginita durere” și alte vorbe banale care transformă un mare zbucium sufletesc într-un spectacol modern hibrid pentru bătrânii care urmăresc rubrica morților.

“Săraca Madeleine!” oftă iarăși Puiu. “Măcar moartă și-a reluat numele ei care i-a fost atât de drag!” Încercă să mai citească totuși din diversele întâmplări ce umpleau paginile ziarelor. Astfel voia să-și distreze puțin gândurile. Ochii lui însă alunecau peste literele negre parcar fi fost niște hieroglife. Citea mecanic fără a cuprinde înțelesul cuvintelor. Iar după un răstimp privirea i se întoarse singură în același colț, unde imediat prinse sfârșitul: “Înmormântarea va avea loc marți, 13 februarie, ora 3 d.a.”.

“Vasăzică, mâine! adăugă Puiu în sine. Mâine se va isprăvi tot, tot…” Ridică ochii gânditor. În grădină, în aceeași clipă, un cârd de ciori se coborî cârâind pe copacii grei de zăpadă, ca un stol de gânduri negre. Puiu se sculă repede de pe scaun, enervat, și se întoarse cu spatele ca să nu vadă ciorile care totdeauna l-au îngrețoșat, iar acuma — tocmai când citise despre Madeleine — i se păreau niște prevestiri sinistre.

Andrei terminase curățenia în cameră. Puiu trecu înapoi, să aștepte vizita doctorului, aruncă ziarul pe masă, desfășurat, și începu să se miște. Își propusese, încă de azinoapte, să povestească doctorului — firește, după ce se va fi consultat cu bătrânul — cum a descoperit cauzele crimei și să-i ceară părerea. Acuma însă socotea că e mai bine să amâie pe mâine comunicarea aceasta. În ziua înmormântării ei asemenea mărturisire va fi o ușurare și pentru sufletul lui și o pietate față de memoria ei… Își aduse aminte cât a fost de nepriceput ieri când a bănuit pe bietul doctor că a fost îndrăgostit în taină de Madeleine și că din pricina asta are să se răzbune pe dânsul. Îi păru bine că nu s-a mai apucat să istorisească și bătrânului bănuiala neroadă, că s-ar fi umplut de ridicol…

Doctorul sosi tot grăbit, tot sumbru, și întrebă scurt:

— Ce mai e nou?

— Nimic afară de cele de ieri — răspunse Puiu, căutând să pară cât mai calm.

Medicul însă iar ascultase absent, ca și ieri. Se uită împrejur cercetător, văzu ziarul pe masă, se apropie, descoperi anunțul funebru și-l citi foarte atent. Când sfârși, se întoarse la Puiu și, cu o clipire ciudată din ochi și cu o intonație ce nu era nici întrebare, nici afirmare, făcu încet:

— Mădălina?!

Puiu vru să-i dea numaidecât explicația, dar nu apucă să deschidă gura, căci doctorul ieși, urmat de toți ceilalți, zicând apăsat și parcă semnificativ:

— La revedere!

În urechile lui Puiu răsună apoi multă vreme cuvântul pe care-l rostise doctorul, cu intonația aceea neobișnuită, silindu-se să ghicească ce a vrut să zică. Poate i s-o fi părut curios că în necrolog nu s-a pus numele ei așa cum era cunoscut în lume, adică Madeleine? Atunci de ce n-a avut răbdare, căci el i-ar fi dat fără înconjur toate lămuririle… Sau a vrut să-și bată joc de franțuzițiii din lumea bună care numai la moarte își aduc aminte de numele lor adevărate, de teamă că Dumnezeu nu-i va recunoaște în lumea cealaltă fără numele creștinesc de botez? Poate însă că doctorul știe perfect ce e cu Madeleine și Mădălina, și, prin observația lui misterioasă, n-a căutat decât să-l prevină: "Știu tot, degeaba încerci să te ascunzi de mine…" Dacă ar fi așa, atunci doctorul nu strălucește prin inteligență. Chestia e doar foarte simplă și o cunoaște multă lume, în orice caz lumea cu care Madeleine a avut legături mai apropiate. Nu s-a făcut niciodată secret din chestia asta, încât putea prea bine să o fi aflat și doctorul.

Și totuși intonația lui a vrut să însemne ceva…

Toată ziua îl frământă acest singur cuvânt și doctorul.

Din ce în ce i se cristaliza în suflet că doctorul e un om straniu. Avea simțământul că îl urăște. Îi era rușine să și-l mărturisească, i se părea că trebuie să fie ceva bolnăvicios, ca mania persecuției. De aceea căuta să-l alunge și se înfricoșa constatând că nu reușește…

La vizita de după-amiazi veni iarăși numai internul, carei spuse:

— Mi s-a telefonat de la d-voastră de-acasă că azi nu va putea veni nimeni să vă vadă, căci toată lumea e ocupată cu înmormântarea. Mâine însă, după ceremonie, se vor întoarce de la cimitir aci…

— Mulțumesc! șopti Puiu.

XVI

A doua zi fu cuprins de mare înfrigurare. Se aștepta că doctorul îi va mai zice ceva și-i era teamă că nu se va putea stăpâni să nu-i ceară explicații pentru aluziile neînțelese cu care îl sâcâie. Doctorul însă fu și mai sobru ca de obicei. Era îmbrăcat în negru. Se uită câteva clipe mohorât la Puiu și nu-i adresă nici un cuvânt.

"Și-a dat seama că ieri a făcut o gafă" — socoti Puiu mulțumit.

Mai târziu găsi suspectă și această purtare a doctorului.

De ce nu i-a vorbit nimica?… Și de ce s-a îmbrăcat în haine negre tocmai în ziua înmormântării ei?…

În curând uită pe doctor și nu se mai gândi decât la înmormântare. Se simțea amărât că nu i s-a spus cel puțin cum va fi ceremonia funebră. Și cu cât se apropia ora trei, cu atât parcă minutele treceau mai anevoie. Apoi, când sosi în sfârșit momentul în care trebuia să înceapă serviciul religios, Puiu se așeză în genunchi, lângă fereastră, cu fruntea sprijinită pe pervaz, și prinse să se roage fierbinte. Nu mai știa nici o rugăciune afară de Tatăl nostru, dar și aceasta îi ajungea acuma. O repetă de sute de ori, cu evlavie, cu lacrimi și cu însetare. În răstimpuri se întrerupea și suspina din profunzimile inimii:

— Iartă-mă, Madeleine, fie-ți milă de mine!

Genunchii, neobișnuiți, îi amorțiră. Dureri de cuțite îl junghiau prin încheieturi. Stătea însă neclintit, ca țintuit acolo. Suferința o simțea ca o ușurare.

Așa îl găsiră, târziu, când se întoarseră de la cimitir, bătrânul Faranga și Matilda. În cameră era întuneric și Puiu murmura, lângă fereastră, ghemuit, zgribulit de frig, cu buzele vinete, aceeași rugăciune simplă. Trebui să-l ajute bătrânul să se scoale și să-l ducă până la pat.

— Ce-i asta, Puiule? întrebă Faranga îngrijorat.

— Am însoțit-o și eu pe Madeleine până la groapa în care eu am aruncat-o — șopti dânsul liniștit, cu o tristeță întipărită pe față.

Ochii roșiți ai bătrânului se umplură de lacrimi, iar Matilda, ștergându-și nasul, bolborosi printre sughițuri:

— S-a sfârșit sărăcuța Madeleine… Oh, *mon Dieu*, *mon* Dieu*!*

— *Soyez calme*, Tilda! îi zise Faranga cu imputare. *Maintenant* c'est fini*!* Elle du moins se repose bien, tandis que nous autres*…*

— *Pauvre*, *pauvre* Puiu, *comme tu as change*! reveni Matilda cu o nouă năvală de plâns.

— Matilda! *Assez*! făcu bătrânul cu severitate.

Puiu le ceru să-i povestească cum s-a desfășurat ceremonia și astfel Matilda putu să se manifeste în toată voia. Mai plângând, mai zâmbind, îi zugrăvi amănuntele cele mai neînsemnate. Înșiră pe îndelete, parcă le-ar fi învățat pe dinafară, numele tuturor persoanelor distinse care au venit să vadă pe Madeleine pe catafalc. Era atât de frumoasă, scumpa de ea, chiar moartă, că nimeni n-a putut-o contempla fără o exclamație de durere și fără a vărsa o lacrimă sinceră pentru pierderea unei ființe așa de fermecătoare.

Descrise coroanele, dricul urmat de zece preoți și un episcop, doi miniștri, cinci diplomați și tot ce au Bucureștii mai select.

Încă de ieri de la prânz a fost transportată la Biserica Albă, lăcașul de rugăciune favorit al răposatei. Cincizeci de mii de lei s-au împărțit între săraci. Peste șaptezeci de cupeuri și automobile au întovărășit pe *pauvre* Madeleine până la Belu unde acuma se odihnește în cavoul familiei Faranga, alături de mama lui Puiu…

— Știi că am zărit și pe doctorul tău în biserică — observă bătrânul când abundența verbală a Matildei se mai potoli.

— Da? îngălbeni Puiu. A fost și el?

— *Ça l'honore*! se repezi Matilda. *Ça signifie qu'il est un* homme vraiment très sensible*!*

Apoi, în vreme ce Puiu rumega spăimântat știrea aceasta, ea continuă cu mai mult elan să-i spună inscripțiile tuturor coroanelor, detaliile costumelor tuturor doamnelor, mărcile automobilelor tuturor participanților… Volubilitatea ei prodigioasă făcu pe Puiu să uite chestia cu doctorul și în cele din urmă chiar să o întrebe dacă s-a interesat cineva și de dânsul? Matilda, fericită că a fost stârnită, izbucni furtunos:

— Cineva? Întreabă mai bine cine nu s-a interesat!… Oh, *mon petit* Puiu, nici nu-ți închipui cât te compătimește toată lumea și n-ai idee câți prieteni devotați s-au dovedit în împrejurările astea triste… În nenorocire se călește prietenia, foarte adevărat!… Ei bine, toți, dar absolut toți prietenii tăi m-au asaltat cu întrebări despre tine și vor să vie să te vadă!…

Puiu ascultă cu un surâs trist asigurările ei vertiginoase.

Își dădea seama că Matilda exagera micile gesturi de politețe convențională. El cunoștea lumea și știa că nu va avea o situație tocmai plăcută, tocmai între prieteni. De altfel bătrânul însuși la fel a văzut când, din primul moment, i-a spus că va trebui să trăiască în străinătate câțiva ani, până se vor mai uita lucrurile…

În sfârșit Matilda, epuizând întrucâtva subiectul, se grăbi să schimbe vorba:

— Dar acuma să ne mai ocupăm și de tine, Puiule!… Poly îmi spuse că ai început să te obișnuiești puțin aici… *Et, vraiment, tu as raison*…

— Evident — zise Puiu ironic. Se împacă omul și cu mai rău…

Faranga, care tot timpul îl observase, interveni puțin mustrător:

— Cum, dragul meu, iar ești abătut?… Bine, înțeleg să nu fii încântat, dar situația ta, oricum, în împrejurările date, e destul de bună, nici nu cred

că ar putea fi mai bună!…

Dacă doctorul s-a crezut obligat să vie la înmormântare, înseamnă că-și dă seama cu cine are de-a face…

— Probabil — murmură Puiu cu o tresărire.

— Și totuși te văd parcă mai trist ca alaltăieri — insistă bătrânul. Ai vreo nemulțumire specială? Îți lipsește ceva?

— Poate că alaltăieri nu-mi dădeam încă seama! zise Puiu gânditor. În două zile un om, singur cu sufletul lui, între patru ziduri, înțelege mai mult decât altfel în douăzeci de ani!

Matilda, surprinsă de glasul lui, se amestecă repede ca o mamă care ar vrea să oprească pe copil să facă o prostie:

— Puiu, *je te prie, il faut être sage, tu comprends*?

— *Oui, oui, tante* Tilda, *il faut être très sage*! surâse Puiu, atât de posomorât că Faranga se sperie.

— Dragul meu — declară cu o energie impunătoare — tu, de azi înainte, n-ai decât un singur lucru de făcut: să aștepți liniștit! Restul mă privește pe mine și numai pe mine!

Înțelegi?… Dacă va fi nevoie, voi merge chiar la rege!

— Bravo, Poly, *ça… c'est beau, c'est héroïque et c'est superbe*!

izbucni Matilda cu admirație.

Puiu însă clătină din cap și, după o pauză, murmură:

— *Et mon coeur*?… *Et le combat douloureux que je dois* livrer tous les moments avec ma conscience qui m'accuse et qui me reproche un crime abominable*?*

— Fără îndoială — zise bătrânul mișcat și căutând totuși să se stăpânească. *Mais c'est déjà autre chose*! Pentru moment trebuie să lichidăm partea, ca să zicem așa, materială a afacerii, iar pe urmă…

— Tată, tată, — gemu Puiu deodată plângător — am eu însumi conștiința că sunt criminal!

Faranga, încurcat, nu reuși să articuleze decât:

— Eh, eh, *voyons*!

Matilda însă se supără aproape:

— Nici să nu te aud cu vorbe d-astea urâte, Puișor, că mă faci să mă îngrozesc! Ce *sont des blagues*! *Farceur*, va!

— Germenul crimei a fost în mine, a crescut, m-a urmărit până ce m-a învins! adăugă Puiu zdrobit.

— *Tu es malade*, *mon enfant*! zise Faranga blând, cu o privire spre Matilda care însă nu înțelese nimic. Ar trebui să stai în pat… După o zguduire nervoasă atât de cumplită, nu e de mirare… Am să vorbesc și cu doctorul…

— Te rog, tată, mult, să nu mai vorbești nimica cu doctorul!

vorbi Puiu deodată atât de energic, că părea alt om.

Am motive foarte serioase să-ți cer asta! Lasă-l să-și facă datoria cum va crede de cuviință! Eu nu vreau să-i datorez niciodată nimic!

Gardianul îi aduse masa. Vru să o refuze, dar ei nu-l lăsară până ce nu mâncă bine din toate felurile. Apoi puseră pe gardian să-i facă patul, îl așteptară să se vâre în plapomă și numai după aceea își luară rămas bun.

XVII

Faranga venea în fiecare dimineață la sanatoriu, vorbea întâi cu doctorul și pe urmă se urca la Puiu.

Doctorul însă nu-i spunea mai nimica. “Răbdare și iar răbdare!” Observația, mai cu seamă în asemenea cazuri, cere răbdare și timp. Deocamdată a luat măsuri să i se facă diverse analize: de-abia după ce va cunoaște rezultatele va putea hotărî în ce direcție să pornească examinarea. Pacientul însuși e încă foarte agitat. Orice mare zdruncinare sufletească e urmată de o și mai mare agitație. Numai criminalii vulgari sunt lipsiți de zbuciumări, fiindcă la ei lipsește însăși posibilitatea sensibilității. Deslușirile doctorului erau foarte politicoase, dar de o politețe rece, fie din pricina unui calcul, fie din pricina timidității.

— Totuși care este impresia d-tale până azi? stărui într-o zi Faranga pe un ton mereu delicat, dar subliniat de un imperativ.

Doctorul Ursu se roși puțin și ripostă îndată cu aceeași politețe, dar mai sec:

—Excelență, mă iertați… Eu aici am de răspuns cu conștiința mea de om și de medic — și țin deopotrivă la amândouă. Am obiceiul să-mi fac datoria totdeauna cât mai corect; cu atât mai mult doresc să mi-o fac în cazul fiului dvoastră.

Dar nu pot scăpa din vedere că un tribunal mi-a încredințat o însărcinare deosebit de gingașă și că de răspunsul meu depinde aplicarea dreptății sociale. În astfel de împrejurări impresiile mele subiective trebuie să amuțească. Oricât ar vrea ele să fie de simpatice, nu se poate să influențeze câtuși de puțin obiectivitatea absolută a rezultatului observațiilor mele!

Bătrânului îi plăceau oamenii cu demnitate, de astă dată însă se simțea puțin jignit. Îi mulțumi totuși, îi strânse mâna bărbătește și-l felicită pentru seriozitatea ce o pune în împlinirea datoriei.

Începu să fie îngrijorat. Mândria lui nu-i permitea să insiste mai mult la un medic tânăr și complet străin. Ceea ce aștepta dânsul nu se putea cere fățiș decât unui prieten.

Ursu a putut să înțeleagă rostul vizitelor lui asidue și deci ar trebui să-l servească acuma, dacă ar fi dispus să-l servească, fără alte explicații. Faptul că se înconjoară statornic de conștiință și datorie avea o semnificație și desigur nu era de bun augur.

Simțindu-și astfel planul amenințat, Faranga se hotărî să ia informații, în mod discret, despre acest doctor Ursu. De pretutindeni primi relații strălucite: un medic deosebit de capabil, foarte harnic, citește mult și știe mult și, mai presus de toate, un model de conștiinciozitate și corectitudine.

Mai află că e băiat de la țară, din părinți țărani, sărac, ajuns numai prin muncă și sârguință; apoi e foarte tânăr, cel mult cu doi-trei ani poate să aibă mai mult ca Puiu. Cu astfel de om era greu să facă vreun compromis.

Și totuși Puiu trebuie salvat! O modalitate ar fi să-l mute în alt sanatoriu, în seama unui medic cu care să poată vorbi deschis. Dar o mutare ar putea stârni vorbe, poate chiar un scandal. Ursu însuși, cine știe, s-ar putea simți ofensat. Apoi ar fi nevoie și de autorizația parchetului…

— Dacă va trebui, vom recurge și la asta! își zicea Faranga, deși deocamdată era încă hotărât să mai aștepte. Acțiunile bruscate le vom aplica mai târziu și numai la timpul potrivit!

Nu încetă deci de a vedea mereu pe doctorul Ursu și de a se interesa de toate amănuntele ce priveau pe Puiu. El însuși medita mult asupra crimei săvârșite și încetul cu încetul, cumpănind împrejurările, ajunse la convingerea că e rezultatul unei deformări sufletești subite. Adică tocmai de ce se temuse dânsul, efectul năprasnic al eredității unui neam cu sângele prea vechi și neprimenit… Astfel Puiu nu mai era decât victima întâmplătoare, pe când vinovații adevărați sunt strămoșii cei mulți care, întrecându-se să păstreze neprihănit sângele neamului, au acumulat și germenii pierzaniei. Ar fi o nedreptate strigătoare să fie osândit bietul Puiu, să ispășească un păcat de care el, după orice dreptate omenească, nu poate fi făcut răspunzător.

XVIII

Puiu avea acuma o mască permanentă de surâs amar pe față. Își dăduse seama, din ziua înmormântării Madeleinei, că trebuie să găsească numai în sufletul său mângâierea și liniștea spre a putea lupta cu primejdiile din afară și din lăuntru. Atât bătrânul, cât și tante Matilda, deși ființele cele mai apropiate de dânsul, s-au dovedit în fond străini de suferințele lui adevărate. În clipele cele mai grele, tocmai atunci, omul e sortit să rămână singur. Deabia atunci i se lămurește că el constituie o lume separată, complicată, fără legături cu ceilalți oameni și restul lumii, decât doar materiale. Oamenii comunică între ei prin semne convenționale și astfel și-au făcut iluzia deșartă că se înțeleg.

În realitate fiecare atribuie celorlalți ceea ce simte dânsul și atâta tot. Legături directe omul numai cu Dumnezeu poate să aibă, de la care a și dobândit conștiința existenței. Tragediile ca și bucuriile cele mari omul le trăiește totdeauna în deplină singurătate și de aceea, când își simte sufletul mai sfâșiat, își simte și singurătatea mai mare.

Descoperirea aceasta era și mai dureroasă pentru el, a cărui viață nu-l poftise niciodată, până acuma, să se coboare în sine însuși. Viața lui s-a petrecut toată și mereu numai la suprafață. Fericirile ca și nenorocirile lui au fost în funcție de mici întâmplări din afară. Idealul lui cotidian se epuiza în cucerirea unei femei, și doar ca o țintă neguroasă și foarte depărtată îi plutea dorința de-a merge pe urmele bătrânului, adică de-a intra în politică și poate chiar de-a ajunge ministru.

Făcuse exact atâtea studii cât sunt strict necesare spre a dobândi o diplomă de care nu avea să se folosească niciodată.

Îi trebuia cel mult un titlu pentru viața “serioasă“ de mai târziu. De la majorat bătrânul îi pusese la dispoziție întreg venitul din moștenirea mamei sale, care-i permitea să trăiască larg, să-și satisfacă toate capriciile, să ducă o viață cum visează cei mai mulți tinrei: petreceri, femei, sporturi…

Cartea nu i-a plăcut decât ca stupefiant contra insomniei.

Barem specialitatea lui îl plictisea de moarte… Asemenea viață nu cunoaște explorările introscopice, nici măcar îndoielile.

Conflictele ei de conștiință privesc numai oportunitățile morale codificate în legile suple ale cavalerismului monden.

De când i s-a rostogolit însă în calea vieții o catastrofă, a trebuit să se obișnuiască a-și privi sufletul față-n față. Zile întregi s-a zbuciumat până a izbutit să lepede trecutul și să înțeleagă aievea prezentul. Așa a ajuns să-i fie rușine de timpul când toată grija i se concentra numai asupra sa însuși, când nu s-a gândit și s-a frământat decât cum să scape el din strânsoare, prin înșelăciune, prin protecție, prin orice mijloace, când durerea lui cea mare era în fond regretul de-a trebui să renunțe vremelnic la plăcerile vieții de până atunci.

Pe-atunci, de Madeleine, căreia el îi curmase zilele și care zăcea încă pe catafalc, de-abia își aducea aminte, ba chiar încerca să-i înăbușe amintirea. Nici remușcări sincere și profunde n-a avut, căci toată preocuparea lui a fost el și numai el.

Tocmai în ziua înmormântării a început să se dezmeticească puțin. Atunci, lângă fereastră, în genunchi, în frântura de rugăciune și-a găsit

sufletul întâia oară. De-atunci, amintirea ei nu-l mai spăimânta, ci îi înfrumuseța singurătatea. Îndată ce închidea ochii, o vedea pe Madeleine, și ziua și noaptea. Ea sosea, se așeza lângă el, îl contempla blând cu privirea ei voalată, melancolică, și privirea aceasta îi picura în suflet un balsam mai binefăcător. Era tăcută cum fusese și în viață; nu-i vorbea niciodată. Numai el o asalta cu întrebări, o descosea și mai ales o ruga cu lacrimi fierbinți să-l ierte. Ea îi zâmbea trist și, drept răspuns, îl săruta pe frunte cu buze reci. Cu sărutarea aceasta și ochii umezi se deștepta totdeauna. Astfel amintirea Madeleinei îi devenise singura alinare.

XIX

A șaptea zi Puiu fu chemat iarăși în cabinetul doctorului Ursu. Fără să-și dea seama îl cuprinse o neliniște. Persista într-însul impresia că doctorul îl urăște și-i răspundea instinctiv printr-un sentiment de frică amestecată cu repulsiune.

Vizitele cotidiene le primea indiferent; se obișnuise cu întrebarea lui stereotipă “ce mai nou” și cu privirea lui sfredelitoare.

Acuma însă știa că iar va începe chestionarea, iar îl va chinui cu cercetări în trecut. Pentru sufletul lui simțea că ar avea nevoie numai de pace și tăcere.

Doctorul însă apăru de data aceasta mult mai înviorat și mai prietenos. Îi vorbea mai onctuos, zâmbea chiar din când în când. Doar privirea îi era cea veche, bănuitoare și rece.

— Ei, domnul meu, — îi zise, după ce-l așeză pe același scaun, cu un glas care-i pipăia inima — se pare că te-ai mai liniștit și deci vom putea sta de vorbă mai pe îndelete?

— Da — mormăi Puiu, scurt și apăsat.

Ursu îi vorbi apoi de analize, despre vizitele domnului Faranga, despre cum își petrece timpul, despre lecturi, sărind de la un subiect la altul fără nici o legătură, parcă frazele ar fi fost rostite numai pentru a-i masca privirea care căuta să-l surprindă sau să-l sugestioneze. Puiu nici nu lua în seamă înțelesul spuselor lui, îi urmărea însă ochii ca și când i-ar fi fost frică să nu-l străpungă. În aceeași vreme își simțea sângele înfierbântându-se. Era sigur că doctorul știa tot: că nare nimic, că e sănătos tun și deci complet responsabil de crima săvârșită, dar nu vrea să se descopere și caută să-l torture. Se întreba pentru ce, nu găsea nuci un motiv și se înfuria.

— Acuma iar am să te rog să-mi dai unele lămuriri, poate indiscrete, dar absolut necesare pentru a-mi putea forma convingerea asupra… În sfârșit! zise Ursu frecându-și mâinile și, pentru că nu-și terminase gândul, se duse până la birou, unde răsfoi niște hârtii.

Cabinetul era al profesorului Demarat. Luminos, încărcat cu diverse aparate și multe cărți, avea la mijloc o masă de consultații ce semăna cu un pat de campanie, iar în colț, lângă fereastră, un birou, prea mic față cu mărimea odăii. Pe pereți atârnau diferite tabeluri și grafice, portretul profesorului și, deasupra biroului, o fotografie care atrăsese atenția lui Puiu încă de rândul trecut: o figură cam pătrată, colțuroasă, tinerească, cu niște ochi severi și pătrunzători.

— Poftim! răspunse dânsul mișcându-se nervos pe scaun.

Doctorul, la birou cu capul plecat, părea că-și rânduiește întrebările sau poate se sfiește. Deodată însă se apropie, șezu lângă Puiu și zise moale, insinuant:

— Din anunțul mortuar am văzut că soția d-tale se numea și Mădălina…? Puiu tresări, îi veni să se scoale și să refuze a răspunde.

Își aminti exclamarea doctorului când a zărit în odaia sa, în Universul, necrologul. Și iată-l că revine… Rosti vexat:

— Era numele ei…

— Dar știam că o chema Madeleine? stărui medicul. În orice caz lumea o cunoștea sub numele de Madeleine!? Puiu nu se mai putu stăpâni și făcu dârz:

— Nu văd ce legătură poate avea numele nevestei mele cu cercetările d-tale medicale? Obrajii doctorului se împurpurară, iar în ochi izvorî o lucire aspră, nervoasă. Ripostă totuși cu voce calmă:

— Legătura îmi permit să o văd eu… De altfel nu vreau să crezi că prin întrebările mele caut să te plictisesc sau să-ți smulg vreo mărturisire dezagreabilă pentru d-ta sau familia d-tale. Îți spusei și data trecută: ca să pot stabili gradul de responsabilitate într-o anume situație, trebuie să-mi dai posibilitatea să cunosc toate lucrurile, oricât ar părea de neînsemnate, care ar lumina într-un fel sau altul momentul critic… Firește, dacă vreo curiozitate de-a mea crezi că atinge anume taine care trebuie să rămână taine, n-ai decât să nu răspunzi și eu nu voi insista.

Bănuiala aceasta jignea mai rău pe Puiu. I se părea nesuferit ca cineva, și mai cu seamă doctorul, să-și închipuie că ar putea fi cine știe ce secret

rușinos în trecutul Madeleinei sau al lui. Răspunse îndată cu un surâs silit și disprețuitor:

— Te înșeli, onorate domnule doctor, dacă bănuiești ceva, și mă ofensezi! Și nu e deloc cavaleresc să mă ofensezi când mă aflu subt scutul d-tale!

— Pardon, pardon! protestă Ursu cu vioiciune. Aici nu poate fi vorba nici de bănuială, nici de ofensă și cu atât mai puțin de cavalerism. În fața doctorului și a duhovnicului încetează cavalerismul și începe spovedania!

— Nici nu m-am dat în lături! replică Puiu mai enervat. Mi s-a părut doar curioasă insistența d-tale asupra unor lucruri…

Dar dacă vrei, îți spun bucuros tot! Să știi însă că povestea e cam lungă, doctore!

— Spune-o pe scurt! apăsă Ursu mulțumit.

Crezu că vede în ochii doctorului o îndoială ironică și asta îl îndârji. Începu brusc, nervos, sacadat:

— Toată chestia pornește dintr-un capriciu al tatălui meu, numai din capriciul lui… Vei vedea și d-ta și ai să-mi dai dreptate!… Fiindcă nu m-a avut decât pe mine, i-a intrat în cap să-și asigure prin mine urmași mai solizi de cum am fost eu… (Râse nervos și se îndreptă pe scaun.) El, bătrânul adică, are o teorie nostimă, poate să fie și științifică, te pomenești…

Ei bine, zice că neamul nostru e condamnat să se stingă fiindcă de atâtea generații nu și-a mai împrospătat sângele și că împrospătarea se poate face prin amestecul cu un sânge nou, sănătos, tânăr, plămădit cu pământ… Brrr!… Și așa, cum eu eram singurul Faranga, eu aveam datoria să mă sacrific pentru neam și să mă însor cu o fată de la țară pe care mi-o va alege dânsul la timp. Sacrificiul, spun drept, nu mi se părea tocmai atât de acablant. Îmi închipuiam că nu voi fi silit să păstrez o fidelitate excesivă, ba din contra, viitoarei mele neveste. Apoi planul avea ceva romantic și atrăgător: să cutreieri satele căutând o țărăncuță nostimă pentru un boier ca s-o ia de nevastă. Dar astea sunt considerații generale, ca să zic așa, și ți le-am expus numai ca să înțelegi restul! (Se opri deodată cu ochii mari, uluit, ca și când n-ar mai fi știut să continue. Apoi își reveni și surâse.) Ei da! M-am întors după război sublocotenent, ca toată lumea. Nu făcusem nimic, firește, nici nu văzusem frontul. Tata veghease sever asupra mea ca nu cumva să devin erou. Și, îndată ce am lepădat uniforma, m-a prevenit că,

pentru orice eventualitate, ar dori să mă vadă așezat, adică însurat! Prea bine!

Să-mi găsească mireasă și sunt gata!… Până să-mi găsească însă… (Făcu un gest cu mâna.) Cum socotea el să dibuiască o fată pe placul lui și al meu, habar n-am. Nici nu l-am întrebat niciodată… În sfârșit, într-o duminică, bătrânul hotărâse să plecăm cu mașina la moșia unui unchi de-al meu, în Argeș, la Mănești, să petrecem acolo vreo trei zile. Trebuia să plecăm devreme, ca să ajungem acolo cam pe la amiazi. Fiindcă bătrânul a avut nu știu ce afaceri neprevăzute, am plecat târziu, aproape la prânz. Contam totuși să sosim pe la trei.

Din pricina șoselelor proaste și a anvelopelor uzate, căci tata totdeauna se zgârcește la cheltuielile mașinii, am avut o serie de pane de cauciucuri enervante, încât de-abia la cinci izbutirăm să debarcăm într-un sat de unde mai trebuia să facem cel puțin o oră până la Mănești. Camerele de rezervă ne erau epuizate, iar noi muream de foame. În șosea nimerim un han, mizerabil, de altfel ca și satul. Ce are a face!

Oprim puțin să luăm ceva și, între timp, șoferul să-și pregătească, pentru orice eventualitate, câteva camere.

Hangiul, un tip foarte insinuant se oferă numaidecât să ne improvizeze o masă princiară, iară până se face masa ne îndeamnă să vedem hora satului, că, zice, sunt fete tare frumoase aici și hora e chiar în bătătura din dosul hanului.

Fiindcă nu ne vedea entuziasmați, hangiul deveni mai stăruitor: “Mai ales trebuie să vedeți — zice — Ciuleandra care nicăieri nu se joacă mai strașnic ca la noi. Avem și lăutari anume… E ceva fain de tot!”

— Da, Șuleandra — murmură, foarte încet, doctorul care asculta calm, cu o privire rece.

— Ai auzit și d-ta de jocul acesta curios? se întrerupse Puiu brusc, mirat parcă și în același timp încântat.

— Nnda… — repetă doctorul, cu o imperceptibilă tresărire, ca și când i-ar fi părut rău că i-a scăpat cuvântul.

Se făcu o pauză. Puiu zâmbea confuz și mai aștepta să spună ceva doctorul. Pe urmă tăcerea îl supără și porni mai nervos:

— Ei da … Ciuleandra … În sfârșit hangiul ne conduce într-un cerdac de unde într-adevăr puteam privi hora ca dintr-o loje de teatru … La început, poate pentru că-mi era și foame, nu mi s-a părut nimic deosebit.

Hora ca toate horele, fetele așa ș-așa, flăcăii să nu mai vorbim. De altfel jucau o horă obișnuită, fără nici un haz … Apoi a venit Ciuleandra.

Ei bine, doctore, cine n-a văzut Ciuleandra nu-și poate închipui ce înseamnă beția dansului! (Se aprinse. Ochii îi luceau într-un zâmbet fierbinte.) Pornește ca o horă oarecare, foarte lent, foarte cumpătat. Jucătorii se adună, se înșiră, se îmbină, probabil după simpatii, ori la întâmplare, indiferent.

Pe urmă, când se pare că oamenii s-au încins puțin, muzica prinde a se agita și a se iuți. Ritmul jocului accelerează, firește. Jucătorii, cuprinși de după mijloc, formează un zid compact de corpuri care se mlădie, se îndoaie, se răsucește și tresaltă cum poruncesc lăutarii. Cu cât se aprind mai tare jucătorii, cu atât și muzica se ațâță, devine mai zvăpăiată, mai sălbatică. Picioarele flăcăilor scapără vijelios, schițează figuri de tropote, sărituri de spaimă, zvâcniri de veselie. Apoi deodată, cu toții, cu pașii săltați și foarte iuți, pornesc într-un vârtej. Zidul viu se avântă când încoace, când încolo, lăutarii pișcă vehement strunele însă înăsprind și ascuțind sunetele cu câte un chiot din gură, la care încearcă să răspundă altul, din toiul jucătorilor, curmat însă și înghițit de năvala ritmului. Acuma șirul, tot încovoindu-se și strângându-se, ca un șarpe fantastic, începe să se încolăcească, să se strângă, să se grămădească până ce se transformă parcă într-un morman de carne fierbinte care se zvârcolește pe loc un răstimp, ca apoi, pe neașteptate, să se destindă iarăși, ostenit ori prefăcut, în tact cuminte, lăsând să se vadă fețele roșite și vesele ale jucătorilor. Dar lăutarii se înfurie că s-a înmuiat jocul, își întărâtă iar cântecul, mai puternic, mai stăruitor. Șiragul de jucători, parc-ar vrea să sfideze și să stârnească pe lăutari, se repede mai furtunos, picioarele hurducă pământul cu bătăile, vârtejul pornește din nou, mai strâns, mai încăpățânat, se încolăcește iar și se descolăcește și, în cele din urmă, se încheagă într-un vălmășag de trupuri zdrobite. Așa, pe loc, câteva minute, nu știu cât timp, în același ritm nebunesc, flăcăi și fete se frământă, tremură, tropăie. De câteva ori clocotul de patimă e străpuns de chiote prelungi, țâșnite parcă din străvechimea vremurilor, sau de vreun țipăt de fată cu sânii aprinși de strânsoare… Și așa, jocul pare că va continua până ce toți jucătorii își vor topi sufletele într-o supremă înflăcărare de pasiune dezlănțuită. Dar, brusc, ca și când l-ar fi tăiat cu foarfecele, cântecul se frânge și îngrămădirea de tineri se risipește într-un hohot de râs sălbatec ca geamătul unei imense plăceri satisfăcute, încât

chiar văile se umplu de un cutremur, parcă furia patimei omenești ar fi deșteptat până și instinctele de amor de mult înțelenite ale pământului…

Puiu se opri. Era schimbat la față, cu ochii înflăcărați, cu obrajii umezi de o sudoare invizibilă, cu buzele arse de un fior. După câteva clipe, parcă de-abia atunci ar fi descoperit prezența doctorului, se cutremură, își trecu amândouă mâinile prin păr și reluă, căutând să-și tempereze avântul:

— Nu știu ce impresie ți-a făcut d-tale Ciuleandra asta, spuneai adineaori că o cunoști, dar eu, mărturisesc fără înconjur, și azi după atâția ani, numai amintindu-mi-o mă simt cuprins de o patimă cumplită. Chiar tata, care e destul de bătrân să nu-l mai impresioneze orice, mi-a spus atunci aproape extaziat și pe franțuzește, căci el toate definițiile entuziaste numai în franțuzește le formulează, zice: “*C'est* quelque chose comme une tarentelle collective ou comme une danse de guerre d'un clan sauvage*!” În orice caz eu și azi cred* că singură Ciuleandra, din câte jocuri cunosc, poate să explice extazul dansului, al dansului ca o manifestare a adorației supreme, ba chiar al dansurilor religioase care se sfârșeau prin mutilări sau sacrificii umane… În sfârșit eram vrăjit și terifiat. Așteptam cu o înfrigurare dureroasă reînceperea jocului și-mi era teamă că nu va reîncepe din pricina extenuării participanților. Cârciumarul pe care nu mă putui stăpâni să nu-l întreb, mă asigură, râzând viclean, că aici numai Ciuleandra merge acuma până se înnoptează, c-așa-i obiceiul, doar să se odihnească puțintel lăutarii. Aveam emoție ca la un examen absolut nepregătit. Și deodată chemarea lăutarilor: strunirea instrumentelor! Ciuleandra reîncepea.

Nu mai avui răbdare. Șoptii tatălui meu: “*Je veux essayer* cette danse, *papa,* qu'en dites vous*?” Mi-a răspuns zâmbind:* “*Vas-y*!” Până să-mi răspundă mă și repezisem. M-am agățat în horă la întâmplare. Am avut totdeauna o credință fanatică în puterea hazardului. Sunt convins că hazardul, cu capriciile lui, e promotorul adevărat al tuturor faptelor mari din istoria omului, aș zice al întregii civilizații omenești, ba chiar stăpânul real al întregului univers. Ei bine, acest misterios diriguitor al destinelor noastre mi-a dăruit la dreapta o vecină extraordinară, o fetișcană de vreo paisprezece ani, o brună nespus de delicată, coborâtă parcă dintr-un tablou de Grigorescu, cu niște ochi albaștri, umezi și fierbinți care mi-au aruncat o privire atât de stranie, că mi-a răscolit dintr-o dată toate străfundurile inimii. Era înăltuță, bine făcută, capul gol cu părul desfăcut în două coade lăsate pe spate. I-am trecut brațul pe după mijloc. Avea carnea ca piatra. Ea mi-a

cuprins gâtul cu stânga. Îi simțeam mâna aspră, mă frigea și mă alinta ca o dezmierdare. Întorsei capul spre ea.

Ia albă și înflorită ascundea doi sâni abia împliniți ai căror muguri se zbuciumau sfios pe borangicul ieftin. Se uită și ea la mine și râse ciudat, cu o gură minunată și cam batjocoritoare.

Pe urmă repede suci capul în cealaltă parte, ca și când i-ar fi fost rușine de mine sau de oameni pentru că s-a uitat la mine. Dar jocul începuse. Nu-l știam și nici nu aveam nevoie. Ritmul muzicii și pornirea celorlalți mă duceau ca un șuvoi irezistibil. Uneori corpul fetișcanei mă atingea și atunci eu îi strângeam și mai tare mijlocul. Ea răbda strânsoarea mea, însă cu o ușoară strâmbătură parc-ar fi vrut să-mi demonstreze că nu-i face plăcere. Aceasta mă îndârjea. O țărăncuță ca asta să mă respingă pe mine care în saloanele bucureștene aveam reputația de mare cuceritor de inimi femeiești? În furia jocului ajunsese să se lipească de mine atât de mult, că-i simțeam respirația. Eram amețit de vârtejul Ciulendrei ca și de pofta lacomă ce mi-o stârnise îndrăcita de fetiță. Am întins gura și am sărutat-o repede pe colțul buzelor. Surprinsă și neputându-se apăra altfel, și-a înfipt dințișorii în obrazul meu, ca o pisică supărată, și apoi a dat un țipăt scurt, de mulțumire. Un flăcău strigă râzând gros: “Nu te lăsa, boierule!” Am râs și eu prostește, a râs și fata, roșită, aprinsă de osteneală. Iar peste câteva clipe, la altă învălmășeală, am sărutat-o din nou și ea n-a mai putut să-mi răspundă, ci doar s-a încruntat cu necaz. Pe urmă, când s-a isprăvit Ciuleandra și în vreme ce toți se risipeau, eu am rămas de mână cu ea. “Cum te cheamă, fată frumoasă?” “Mădălina!” murmură ea, rușinată, privindu-mă pe subt gene.

“Mădălina și mai cum?” “Mădălina Crainicu”, șopti scurt atunci, se smulse din mâna mea și alergă într-un suflet subt un copac unde, la umbră, chicotea un cârd de fete. Stătui acolo, pe loc, câtva timp, fascinat, cu ochii după ea. Fascinat de joc și fascinat de fată. Când îmi revenii puțin în fire, urcai în cerdac la tata și-i zisei cu hotărâre și însuflețire: “*Papa, j'ai trouvé ce que vous désirez*!” Bătrânul primi cu oarecare răceală declarația mea. Nu era de-ajuns să-mi placă mie, important era să-i placă lui. Totuși ceru îndată informații de la hangiu. Aflarăm că Mădălina e fata unei văduve cu încă patru copii, femeie săracă, dar harnică și cinstită. “Fata e cum se cade?” întrebă tata. Cârciumarul se închină: “Se poate, boierule?… Apoi n-o văzurăți că e chiar copil, să tot aibă vreo treisprezece-paisprezece ani. Că s-a prins și ea în horă? E primit așa, mai mult de haz, că-i fată dezghețată și joacă bine… Altfel însă se poate…?” Bătrânul totuși stărui implacabil:

“Tatăl ei din ce cauză a murit?” “În război, cucoane, un glonț nemțesc l-a omorât la Predeal!” Atunci tata dori s-o vadă mai de aproape. Hangiul, îndatoritor, strigă numaidecât: “Ia chemați încoace, măi oameni, pe Mădălina Crainicului, s-o vadă boierii!” Și urmă către tata: “Dacă ați vrea s-o angajați la d-voastră, v-ați face mare pomană, că maică-sa de-abia mai știe cum să-și ție zilele cu atâția copii pe cap…” Mădălina fu adusă mai mult cu forța până la scara cerdacului, de unde cârciumarul o luă de mână și se apropie cu ea, dojenind-o: “Nu fi neroadă, fato, când vor boierii să-ți vază mutra!” Tata, examinând-o cu mare atenție, îi puse câteva întrebări, la care răspunse pe jumătate ea, pe jumătate hangiul. Toată lumea de la horă se adunase în jurul cerdacului să afle ce vor boierii cu Mădălina. Ca să evite aglomerația, deși altfel simțeam c-ar fi dorit s-o mai descoase, bătrânul îi dădu drumul, să umble sănătoasă. Rămase gânditor, iar când ne mai slăbi puțin hangiul cu explicațiile și insistențele, îmi zise grav: “Fata e drăguță, nici vorbă, dar trebuie să mai chibzuim!” “Să știi, tată, că eu pe asta o vreau!” Am observat că insistența mea nu-i displăcea, precum nu-i displăcuse nici fata. Peste un sfert de oră plecarăm mai departe și sosirăm cu bine, fără nici o altă pană, la Mănești. Două zile cât stăturăm acolo, bătrânul nu-mi mai șopti nimic despre Mădălina. Îl simțeam totuși că numai la ea se gândea și că-și întocmea planul de bătaie. A treia zi, la întoarcere, oprirăm iar în Vărzari. Hangiul ne călăuzi la mama Mădălinei și pe drum ne povesti, cu mare aparat de amănunte, că tatăl fetei a fost omul cel mai voinic din sat, un bărbat strașnic și bun ca rădăcina de leac, încât toată lumea îl regretă: “Mai bine piereau zece alții și se întorcea dânsul!” Când ne văzu mama Mădălinei intrând în ogradă, să se topească de zăpăceală. Ne pofti totuși, cu ajutorul hangiului, în casă. O murdărie și o sărăcie cum numai la noi la țară se găsește. Mădălina se silea să mai ascundă ce se putea, să nu găsească musafirii prea urât. Șezurăm. Tata, solemn și grav, spuse îndată verde, fără ocoluri, că dorește să ia pe Mădălina și să o mărite cu mine. Vădana căzu pe laviță de spaimă. Însuși hangiul deveni perplex, căci la așa ceva nu se așteptase. Se uită chiar pe furiș puțin bănuitor la noi, dacă n-am fi cumva niște înșelători cum umblă atâția de ademenesc femei ca să le precupețească pe urmă cine știe pe unde. Bătrânul însă continuă cu amănunte: Mădălina va fi adoptată după toate formele de mătușa Matilda, va primi o educație distinsă și, mai târziu, când va sosi timpul, va deveni soția mea. Speră că fata are să mă iubească. Pe lângă adopțiunea Mădălinei, mai constituia o zestre de cincizeci mii lei pentru fetița cea mai mică a

vădanei… Femeii nu-i venea a crede nimica, zâmbea mereu tâmpit, se ștergea la gură cu colțul năframei și, printre picături, ocăra pe cei doi copilași care se hârjoneau după cuptor. În sfârșit, să nu mai lungim vorba degeaba. O oră de tratative și târguială sa terminat cu o învoială categorică. Femeia dădu mâna cu tata și cu mine, în vreme ce Mădălina, care mai ieșise pe afară de câteva ori, acuma ghemuită lângă ușă, începu să plângă, bâlbâind speriată, aproape îngrozită: “Mămucă, nu mă da! Nu mă da, mămucă!”… Ca să nu fie nici o îndoială în privința seriozității afacerii, merserăm întreg alaiul la primărie, unde tata repetă declarația despre intenția mătușei Matilda de-a adopta pe Mădălina și promisiunea lui că va înzestra pe o copilă de-a văduvei, drept care depune în mâinile ei și în fața primarului zece mii de lei, restul urmând să fie vărsat după ce se vor fi împlinit toate formele adopțiunii Mădălinei… Pe urmă Mădălina fu îmbrăcată în straiele de sărbătoare, în cele de la Ciuleandra, pe urmă o luarăm între noi în mașină și ne întoarserăm la București…

— Da! zise atunci doctorul Ursu cu glas aspru și ciudat.

Puiu se opri nedumerit, ca și când glasul doctorului i s-ar fi părut suspect.

— Te-am întrerupt numai pentru că te văd prea ostenit! adăugă doctorul imediat, observând impresia ce a făcut-o întreruperea lui.

Fața lui Puiu se lumină. Atenția doctorului îl măgulea.

Nu simțise nici oboseală, dar acuma parcă o toropeală începea să-l încerce. Totuși, vrând să răspundă la amabilitate cu amabilitate și apoi socotindu-se negreșit dator să lămurească chestia Madeleinei încât să nu mai poată rămânea nici un fel de bănuială în sufletul doctorului, Puiu reluă îndată cu un surâs recunoscător:

— Mulțumesc, doctore, ești foarte drăguț, dar mă simt foarte bine… Și, vasăzică, sosim în București și tragem direct la tante Matilda, căreia tata îi încredințase pe Mădălina cu avertismentul să vegheze asupra ei ca ochii din cap și mai cu seamă s-o ferească de mine ca nu cumva… Ei, biata mătușă Matilda înmărmuri când se pomeni așa din senin cu o fiică adoptivă, culeasă cine știe de unde, dar se îmblânzi îndată ce tata îi spuse că zestrea Mădălinei rămâne în sarcina lui personală și deci tante Tilda, cam avară din fire, să nu-și teamă moșioara și celelalte, căci le va putea lăsa cui dorește, dacă niște nepoți obscuri vor merita, firește, mai mult dărnicia ei, decât fetișcana asta adorabilă. În zilele următoare au fost conciliabule grave și interminabile între tata și tante Matilda asupra Mădălinei. Discuția privea,

evident, educația ce avea s-o primească fata. O nemțoaică strașnică fu angajată, înainte de a cădea ei de acord, ca s-o cioplească deocamdată cât e necesar pentru a o putea expedia apoi în străinătate. Într-o lună Mădălina era de nerecunoscut.

Devenise o domnișoară încântătoare tocmai prin stângăcia ei. Mătușa îi schimbase numele în Madeleine chiar de a doua zi. Zicea că-i vine mai la îndemână, căci *tante* Tilda are o slăbiciune aproape bolnavă pentru tot ce e franțuzesc și crede că orice femeie bine crescută trebuie să vorbească perfect franțuzește și cu accent parizian. Fata, firește, nu se împotrivi nici la schimbarea numelui, cum nu se împotrivise la nimic. Mie mi-a mărturisit totuși, peste câteva zile, că-i plăcea mai bine Mădălina, fiindcă era mai dulce, ceea ce într-adevăr mi se părea și mie și a recunoscut apoi și tata. Dar atâta concesie merita și *tante* Matilda, mai ales că îndrăgise grozav pe Madeleine și avea acuma ambiția să scoată din ea cea mai distinsă domnișoară, căci, zicea, în Madeleine e stofă de adevărată cucoană. Cum se împlini luna, mătușa și tata urcară fata în tren și o însoțiră în Elveția, la un pension din Zürich, cel mai bun din toată Elveția — tata spunea că din toată lumea — unde, cu profesoare speciale și cu program special, într-un an de zile urma să se rafineze și să învețe franțuzește și nemțește. În răstimp de un an *tante* Tilda s-a dus de vreo cinci ori să o vadă și să constate progresele, și de câte ori se întorcea, nu contenea cu laudele: “*C'est une petite merveille, Poly*!” Pe mine, acuma, când îi făceam vreo mojicie, mă amenința foarte serios că n-are să-mi mai dea pe Madeleine, că eu nici n-aș merita o fată ca ea. Deși programul inițial fusese să stea acolo numai un an, iar apoi să treacă un an la Paris și încă un an la Londra, tata hotărî să o mai ție un an la Zürich ca să câștige o bază cât mai solidă. Cum bătrânul purta toate cheltuielile, până și drumurile mătușei Tilda, hotărârea lui fu urmată întocmai, oricât *tante* Matilda, spălându-se pe mâini, obiecta că anul suplimentar fata l-ar fi făcut mai cu folos în Franța, singura țară unde se pot însuși manierele civilizate și unde sufletul omului se poate rafina aievea… Între timp trebuise să plec și eu la Paris să-mi iau un doctorat ca să fiu la înălțimea aspirațiunilor bătrânului. O singură oară am putut-o vedea la Zürich în prezența mătușei care venise cu mine ca să mă instaleze. Ne abătuserăm înadins pe la Madeleine. Ei bine, *tante* Matilda nu exagerase deloc de data asta. Madeleine era într-adevăr o minune. E inexplicabil ce repede se adaptează femeile! Îți făcea impresia că s-a născut principesă, atâta delicateță avea în toată înfățișarea, atâta simplitate și firesc în gesturile

și atitudinea ei. Am vorbit, evident, numai franțuzește și am remarcat, spre rușinea mea, că ea vorbea infinit mai bine ca mine care, de când am deschis gura în lume, sporovăiam aproape numai în limba lui Voltaire. Pe urmă, când am stat la Paris, cu toate că în al doilea an o aduseseră și pe ea acolo, nu mi-a fost permis s-o văd decât de două ori, o dată cu *tante* Tilda și a doua oară cu tata. În sfârșit, când eu am venit acasă cu diploma în buzunar, ea a trecut în Anglia, ca să se împlinească întocmai programul stabilit. În toamna următoare apoi s-a întors și ea. *Tante* Matilda, mândră și încântată, a introdus-o numaidecât în lume și profețiile ei s-au împlinit într-adevăr, căci într-o singură seară a cucerit Bucureștii. Am constatat că mătușa putea foarte lesne să-și ție amenințarea: în orice moment, zece pretendenți cel puțin, toți mai buni ca mine, ar fi fost gata să se prosterneze la picioarele Madeleinei.

Firește, era o deosebire mare între Mădălina de odinioară, de la Ciuleandra, și Madeleine de azi, o deosebire nu numai în ceea ce se vedea, ci mai ales în sufletul ei. Mădălina fusese veselă, exuberantă, aproape sălbatică, pe când Madeleine era blândă, discretă și melancolică, o melancolie care punea un mister în ochii ei, în surâsul ei, în glasul ei, și care, cel puțin așa spunea lumea, o făcea mai ispititoare. În aceeași iarnă tata mi-a reamintit că am douăzeci și șapte de ani, că Madeleine are optsprezece, și că deci a sosit momentul…

Eram fericit. Niciodată vreo comunicare de-a bătrânului nu mi-a produs mai multă bucurie. În cei patru ani îmi făcusem de cap, încercasem toate amorurile, dar Madeleine rămăsese în inima mea o icoană sfântă. O adoram cu atât mai profund cu cât despărțirea de patru ani mi-o împodobise cu nimbul unei taine. Și așa, după toate formele și pregătirile de rigoare, după o logodnă ceremonioasă, cununia s-a putut celebra îndată după Paști, acum patru ani…

Puiu stătu câteva clipe gânditor ca și când evocarea l-ar fi strămutat în altă lume. Se uită la doctorul Ursu, care îl privea nemișcat, zâmbi și urmă:

— Vezi dar bine acuma că nu e nici un secret inavuabil!…

Cum s-ar fi putut ascunde lumii asemenea lucru și de ce să-l fi ascuns? Toată lumea care se interesa cunoștea povestea noastră. Firește, nu-mi putea cere nimeni și n-aveam nici un motiv să-i dau publicitatea cea mai largă, poate chiar prin Monitorul Oficial ori prin Universul. Era doar o chestie intimă, a noastră, care ne privea numai pe noi! Mie nu putea să-mi fie

rușine de Madeleine, precum nici ea n-avea pentru ce să se rușineze de Mădălina!

Doctorul, cu o vioiciune nefirească, insistă:

— Foarte frumos, dar tot n-am înțeles de ce s-a pus în necrolog Mădălina?

— Eu, de-aici, cum să știu, doctore? zise Puiu abătut că povestirea lui n-a izbutit să suprime toate obiecțiile doctorului.

Îmi închipuiesc însă că tata a pus din delicatețe pentru amintirea ei. Căci noi, în familie, când o răsfățam, îi ziceam Mădălina, iar ei îi plăcea. Și noi găseam că i se potrivea mai mult acuma, când era atât de blândă și de dulce, ca odinioară când fusese altfel…

Ursu tăcea, puțin încurcat. Părea că mai rumegă vreo întrebare sau filtrează cele auzite. Puiu se roșise, dar ochii i se limpeziseră. În toată înfățișarea lui era întipărită o reverie care pe doctor, când o observă, îl făcu să se scoale și să zică brusc:

— Mulțumesc… Desigur ai obosit…

— Nu, nu — protestă Puiu cu însuflețire sinceră. Mi-ai făcut un mare bine, doctore, nici nu-ți închipui! La început da, mă cam enervase întrebarea d-tale, recunosc și te rog să mă ierți. Nu-mi dădeam seama că astfel mă îndemnai să-mi reamintesc niște momente atât de fericite, să le retrăiesc, să descopăr iarăși pe mica mea Mădălina, s-o reîndrăgesc. E tot ce puteai să-mi oferi mai plăcut! Îți mulțumesc, mulțumesc!

Se repezi furtunos la doctorul Ursu, îi apucă mâna și i-o strânse puternic.

Doctorul, după ce îl conduse și-l dădu în grija internului, se spălă pe mâini, parcă i-ar fi fost frică să nu se infecteze.

XX

De-aci înainte Puiu aștepta cu drag vizitele doctorului, ca pe-ale unui prieten vechi și binevoitor. Îi zâmbea cu încredere mereu, deși doctorul nu-i răspundea la fel, ba parcă devenise mai mohorât. Puiu însă nu voia să ia în seamă nimica. Își zicea că sunt închipuiri de-ale lui pe care are să le regrete cum regretă acuma că l-a bănuit odinioară din pricina Madeleinei. În războiul ce-l ducea aici cu sine însuși, e fatal să exagereze importanța fiecărui gest, să i se pară că descoperă dușmanii… În cele din urmă însă ajunse să vadă că toate au fost excrescențe de-ale minții lui înfierbântate, de-ale sensibilității lui bolnăvicios de ascuțite…

Într-o zi, când se simțea mai mulțumit, bătrânul Policarp Faranga sosi mai agitat ca de obicei. Trimise îndată pe gardian să se plimbe pe coridor, fiindcă trebuie să vorbească ceva particular cu Puiu. Avea un aer misterios și indignat care pe Puiu îl făcu să surâdă indulgent:— S-a întâmplat ceva grav, tată?

— Puiule, e într-adevăr foarte grav! zise Faranga în picioare, într-o ținută aproape marțială. *Ce docteur est une canaille*!

Tu entends? *Une canaille*!

— Exagerezi, tată!

— *Du tout*, *du tout*! se enervă bătrânul. Am și hotărât: cu orice riscuri și stăruinți trebuie să te scot de-aici, să intri în observație în alt sanatoriu, la un om cumsecade! Voilà!

— Tocmai acuma când am început să mă simt mai bine? zise Puiu tot calm, tot îngăduitor.

— Și mai bine ai să te simți între niște medici umani și între prieteni, nu ca aici, dușmani! strigă Faranga, stăpânindu-se însă și adăugând mai încet: De altfel m-am sfătuit azi mult și cu Tilda. E și ea absolut de părerea mea: trebuie să te mutăm de-aici, să te scăpăm din ghearele acestui doctor mizerabil!… Eu te-am adus aici contând pe Demarat, în grija căruia te puteam lăsa cu toată încrederea. Nu mi-am închipuit însă că…

Vorbind, iar se înfierbântase. Se întrerupse, își smulse barba, ceea ce însemna culmea enervării, făcu câțiva pași și se întoarse la Puiu, mai potolit:

— Aseară, la club, am stat de vorbă cu profesorul Dordea.

M-a întrebat ce mai faci, cum îți merge și așa am ajuns să discutăm și despre doctorul Ursu. Dordea îl cunoaște perfect, l-a avut elev. Ei bine, știi ce-mi spune Dordea? “Merituos, chiar excelent ca medic — zice — dar ca om cu desăvârșire imposibil!” Ai înțeles? Ce-mi pasă mie de calitățile lui profesionale dacă altfel e execrabil? Zice că de prin Universitate nu scăpa nici o ocazie să-și arate ura cea mai neagră împotriva ciocoilor, înțelegând prin ciocoi, firește, pe toți oamenii de treabă care nu poartă ițari și opinci. Mania asta a lui era atât de cunoscută că Dordea l-a și întrebat odată cum se poate, un intelectual ca el, să afișeze niște concepții atât de barbare? Dar, zice, n-a putut smulge dintr-însul decât că ciocoii i-au zdrobit inima și alte asemenea bazaconii. Prin urmare, vezi: e de ajuns să fii ciocoi, ca acest specimen primitiv să te urmărească cu ura lui maniacă!

— Și Dordea o fi exagerând sau l-a înțeles greșit — murmură Puiu nezdruncinat.

— Deloc! se încăpățânează bătrânul. Dordea nu vorbește niciodată fleacuri și nici nu se ține de clevetiri. Dacă mi-a spus lucrurile acestea, a vrut cu siguranță să mă previe în mod fin să nu mă culc pe o ureche în privința ta și să-mi iau măsurile din vreme. Evident, medic și el, n-a putut să vorbească prea deschis. Și de altfel cuvintele lui despre el se coroborează cu diverse păreri ce a adunat Matilda de pe la prietene de-ale ei, dintre care unele au fost internate aici, în sanatoriu, și l-au putut cunoaște din contact direct, iar altele au avut prietene bolnave aici, și venind mai des să le viziteze, l-au cunoscut indirect. Ei bine, nimeni nu spune decât că e un mojic fără pereche. D-na Ferentaru, o știi, a fost bine inspirată când a zis că niciodată n-a văzut om cu nume mai potrivit ca acest Ursu nesuferit!

Totuși Puiu rămase neclintit în bunele-i păreri despre doctorul Ursu și nici nu voia să audă despre mutarea în alt sanatoriu.

— Bine, Puiule, — îl dăscăli Faranga — dar să nu uiți că de el depinde viața ta! De referatul lui!… Nu e prudent să-ți lași viitorul în mâinile unui om care e adversar declarat al clasei sociale din care faci parte!

Apoi, după multe zadarnice stăruințe, bătrânul îi destăinui că, în contra voinței lui de-a face vreo intervenție, el, Policarp Faranga, a fost aproape în fiecare zi la Ursu și, cu toate aluziile lui, discrete, firește, n-a reușit să-i scoată măcar un cuvânt liniștitor, necum binevoitor.

— Nu-ți mai spun că o dată a fost chiar nedelicat! sfârși el cu amărăciune. N-am făcut caz pentru că orice gest al meu s-ar răsfrânge asupra ta care te afli în puterea lui. Destul că a îndrăznit să nu fie cât trebuia de cuviincios față de mine, om bătrân și cu o situație care ar merita să-i comande cel puțin respect!

Nimic nu putea însă să clatine convingerea lui Puiu care, în cele din urmă, zise îndurerat:

— Ce rău mai mare să-mi facă el decât mi-am făcut eu însumi prin ceea ce am făcut? Că are să-mi dea un certificat de responsabilitate? Ei și? Ar fi oare asta o catastrofă mai grea decât moartea Madeleinei?

— Ar fi și moartea ta, Puiule! tresări bătrânul. Ar fi a doua crimă ce m-ar fi lovit și pe mine! Una ajunge, Puiule. A doua trebuie evitată cu orice preț! Însăși Mădălina, sărmana, n-ar dori să fie astfel răzbunată!

I se umpluseră ochii de lacrimi. Se întoarse spre fereastră, scoase batista și, prefăcându-se că-și șterge nasul, își opri plânsul ca nu cumva să-l vadă

copilul și să-și strice dispoziția.

— Nu te-am adus aici — continuă apoi — ca să sfârșești acolo unde puteai să începi! Te rog dar să cumpănești bine când persiști într-o atitudine sentimentală absolut nepotrivită cu împrejurările!

Puiu ripostă deodată, ca și când l-ar fi jignit:

— Bine, tată, d-ta vorbești parcă acuma ar mai avea vreo importanță micile trucuri avocățești! Parcă de-aici încolo mar mai putea interesa lumea din afară! Ca să mă împac cu lumea aceea, ar trebui să înșel, să mă prefac că sunt nebun… Ei, asta nu se mai poate, tată, cu nici un preț! Nu vreau să înșel, să-mi mai încarc conștiința și cu o înșelăciune spre a scăpa de urmările unei crime! Nu pot! Și chiar dacă aș fi atât de ticălos să vreau, n-aș ști cum să simulez, iată! Prin urmare, stau aci, cum aș sta oriunde, și aștept liniștit să vie ceea ce trebuie să vie!

— Într-adevăr, ai dreptate — zise bătrânul Faranga încet.

Tu ai aici atâtea frământări și eu mai vin cu… C'est fini!

Plecă apoi amărât, precum și Puiu rămase amărât. Fiecare se plângea în sine de celălalt că nu vrea să înțeleagă.

“Eu să-mi văd de cele prezente, căci cele viitoare vor veni la timpul lor!” își zise Puiu resemnat și totuși mândru că nu s-a lăsat înduplecat.

— *Il faut agir*, Tilda, *mais sans plus compter sur lui*! zise trist bătrânul Faranga ajungând acasă la Matilda.

Și Matilda aprobă cu înflăcărare:

— *C'est ça*, *mon vieux Poly*! *Il faut le sauver malgré* lui.

XXI

Fiindcă lui Puiu îi era silă să citească ziarele, i le citea gardianul și astfel deveneau amuzante. Andrei Leahu mai mult silabisea decât citea și tocmai asta îi plăcea lui Puiu.

Grăbit nu era deloc; dimpotrivă, încetineala fără voie în citire a gardianului umplea mai mult timpul, scurtându-l. Și cum noutățile nu-l interesau, asculta numai glasul cela cu intonații de școlar silitor, cu repețiri de silabe până să ghicească un cuvânt, cu câte-o observație printre fraze completând conținutul, mai deseori presupus decât înțeles aievea. Leahu însuși se bucura mai cu seamă când descoperea în gazetă ceva despre Argeș, județul lui; iar odată când, din întâmplare, văzu și satul său într-o înșirare de comune, vizitate de un ministru excesiv de activ, toată ziua, de zeci de ori, s-a întors la pagina respectivă, oftând gânditor și cu mare părere de rău:

— Vasăzică, a umblat și pe la noi!… Oare ce s-o fi întâmplat de a trecut? De altfel Puiu, fiindcă observase câtă plăcere îi face, îl punea mereu să-i povestească de pe-acasă orice îi venea în minte. Leahu începea totdeauna, sfios și nehotărât, despre boierii pe care-i cunoștea: c-au fost așa și au dres așa, că în cutare an oamenii nu s-au putut învoi, că odată au venit pălmași străini tocmai din secuime… De-abia pe la sfârșit scotea la iveală povestirile despre pățaniile țăranilor în privința cărora amintirea lui era inepuizabilă.

Acuma, după ce plecă bătrânul, ca să-și alunge cu totul urâtul ce-i apăsa sufletul mai rău ca totdeauna, trecu în anticameră, se întinse pe patul gardianului, ca de obicei, și porniră să tăifăsuiască. După un răstimp însă, chiar când Leahu se înfierbântase cu povestea unei fete de la ei, care rămăsese însărcinată cu unul și s-a dus tocmai la Pitești să lepede și apoi să se bage acolo la stăpân, că în sat o arătau cu degetul oamenii de omenie, Puiu îl întrerupse deodată, ridicându-se pe jumătate, și cu niște priviri tulburi:

— Dar la voi cum se joacă Ciuleandra, Andrei?

— De, conașule — zise gardianul puțin uimit că-l întrerupe și mulțumit de întrebare — Șuleandra e joc greu și trebuie să fie mulți jucători și lăutari buni care să știe și ei jocul… Greu!

Puiu vru să-l roage să continue povestea cu fata și, împotriva voinței, se pomeni spunând:

— Tu ai jucat vreodată Ciuleandra?

— Cum să nu fi jucat, boierule! se făli Andrei. Câte opinci n-am rupt cu ea, Doamne păzește! Că parcă omu-i și nebun la Șuleandra, și alta nu!

— Strașnic joc! observă Puiu cu o pornire ce nu se lăsa stăpânită. Și eu am jucat Ciuleandra o dată, o singură dată, la Vărzari… A fost foarte frumos! Atunci mi-am ales și nevasta, de la Ciuleandra. Știi, ceea pe care am sugrumat-o, înțelegi?… Ciuleandra și nevasta!

Își dădea seama că spune lucruri pe care nu vrea și totuși le spunea cu un glas straniu, încât însuși gardianul se uita la dânsul nedumerit. Totuși, ca să fie cuviincios, Leahu aprobă:

— Apoi prin partea noastră mai toți flăcăii de la Șuleandra se însoară. Acolo se adună fiecare cu fata de-i place și mi se strâng și se oțăresc la joc, până ce-și pierd mințile… Așa-i jocul, boierule!

Ascultând distrat cuvintele gardianului, Puiu se chinuia să-și reamintească melodia Ciulendrei și, pentru că nu izbutea, se simțea profund

nenorocit. Îi trecu prin gând că ar trebui să schițeze pașii ca să-și amintească mai repede.

Își dădu seama că gândul e bolnăvicios, îl alungă și-și zise rușinat că gardianul l-ar crede smintit. În același timp însă nu se putu opri să nu întrebe:

— I-ascultă, Andrei, tu poți să-mi șuieri Ciuleandra?

— Ba să mă iertați, conașule, — răspunse Leahu atât de speriat parcă l-ar fi îndemnat la ceva extraordinar de rușinos,

— că eu de când sunt n-am șuierat, că nici n-am avut de la Dumnezeu dar de cântece.

— Păcat! murmură Puiu, în picioare, cu o figură imobilă, plină de hotărâre. Aș fi vrut să văd cum o joci tu, dar nu-mi pot aminti melodia, că ți-aș șuiera-o eu foarte bucuros!

— Apoi că eu tot n-aș juca, boierule, zise gardianul cu un râs silit prin care vroia să-și ascundă neliniștea. Nici nu miar ședea bine, zău așa, că Șuleandra e cu multa săritură și eu, de, port în spate ani mulțișori! Joc de tineri, boierule, cu puteri de haram, iar eu am risipit ce-am avut, și în război și în alte necazuri, de mă mulțumesc să-mi țin zilele…

— Ba ești zevzec, Leahule! bufni Puiu cu mânie reținută anevoie. Te lauzi că știi și nu știi nimic!

— Nu, zău, boierule, să nu vă supărați! se rugă Andrei, căutând să-l mulcomească. S-a și întunecat, boierii din alte camere sunt bolnavi, nu ca d-voastră, și se culcă devreme și nu suferă gălăgia… Apoi de m-ar prinde cineva țopăind peaici, ar fi vai ș-amar ce-aș pătimi de la domnul doctor!

Cu o sforțare dureroasă, Puiu se stăpâni să nu mai stăruiască. Vedea bine cât de ciudată e dorința lui subită cu Ciuleandra și mai ales imposibilitatea lui de a-și înfrâna gura.

Ca să scape de ispita ce scotea mereu capul în sufletul său, puse pe Leahu să-i facă patul, să se culce. Se obișnuise să doarmă cu ușa spre anticameră deschisă. Acuma ceru s-o închidă. Peste împotrivirea lui, în fundurile minții își zicea că trebuie să mai încerce să-și rememoreze melodia blestemată.

Se dezbrăcă, se sui în pat și, parc-ar fi vrut să înăbușe pornirea ce creștea într-însul vijelios, închise ochii și își trase tartanul peste cap. Crâmpeiele de melodie însă îl urmăreau acuma ca niște albine întărâtate. Răsărea câte-o măsură de undeva, îi fâșia în ureche, se stingea și lăsa în locul ei o dorință mai poruncitoare de a-și aduce aminte. Subt învelitoare

începu să fluiere în surdină altă frântură de arie apărută din nou în creierii lui.

Încetă repede. Era falsă. Și atunci, furios, sări din pat și, în vârful picioarelor goale, se porni să îmbine niște pași de joc, fără zgomot, să nu-l audă de-alături gardianul, să-și închipuie că a înnebunit. Se trudi vreun sfert de ceas și nu izbuti să închege Ciuleandra. Când se vârî iar în pat, asudat, se simți mai mulțumit si-și zise:“Am să mi-o reamintesc… N-am să mă las!”

XXII

După o noapte zbuciumată de visuri multe și ciudate, Puiu se trezi foarte liniștit și cu o hotărâre fermă în suflet.

Își făcu toaleta cu mai mare grijă ca alte dăți. Se privi lung în oglindă și-și găsi o înfățișare demnă. Fața palidă, slăbită, pielea întinsă, lucioasă pe umerii obrajilor și zbârcită puțin în colțurile gurii, apoi ochii rătăcitori și mai adânciți în orbite îi arătau un om nou, cu totul deosebit de fostul dandy veșnic pudrat, parfumat și pomădat. Își zise că acestea sunt urmele suferinței, se simțea încântat că a suferit atâta și socotea că prin suferință s-a apropiat de Madeleine.

Fixă oglinda cu picior pe masă așa încât, trecând, să se poată vedea și admira mereu, până va sosi doctorul pe care-l aștepta azi mai încrezător ca totdeauna.

În sfârșit Ursu apăru cu alaiul obișnuit și-i adresă întrebarea cunoscută:

— Ce mai nou, domnule Faranga? Îl măsură o clipă, aruncă o privire împrejur și se pregăti să plece. Puiu însă îl reținu cu vioiciune:

— Doctore, te rog, am să-ți fac o destăinuire foarte importantă!

Ursu se uită la el cercetător.

— Poftim! Te ascult!

— A, nu! se apără Puiu aproape protestând. E ceva particular și doresc să ți-o comunic numai d-tale, între patru ochi… Țin foarte mult, doctore!

Doctorul îl mai privi puțin și încheie:

— Bine, am să te chem îndată ce voi termina vizitele. Puiu fu cuprins de o înfrigurare mânioasă. Alerga de icicolo, mormăind frânturi de cuvinte, parcă și-ar fi aranjat un discurs, trecea în anticameră la gardianul care se așternuse să descifreze Universul, iar se întorcea în odaia lui… De câteva ori trimise apoi pe Leahu să vază dacă nu s-au sfârșit încă vizitele. Răspunsurile îl supărau căci erau invariabil aceleași: mai e nițel… Când fu

chemat în sfârșit, își luă brusc o ținută rigidă și porni cu pași solemni, urmat de nedespărțitul gardian ca de un aghiotant.

— Ei, s-auzim! îl întâmpină doctorul Ursu în picioare, scoțându-și halatul alb.

În fața lui, Puiu se simți atât de emoționat, că vorbi cu glas înecat:

— Doctore, am descoperit pentru ce am omorât pe Madeleine…

Ursu tresări. Aruncă halatul pe un scaun și se apropie bănuitor.

— Ai descoperit? D-ta? Nu se poate!

— A fost greu, firește, — surâse Puiu, satisfăcut de neîncrederea lui. Nici nu mă mir că nu mă crezi. Cu toate astea am descoperit. După lupte grele și mari zbuciumări sufletești. A trebuit să-mi scrutez trecutul, faptele, gesturile cele mai mici… A fost o muncă titanică!

Doctorul nu-și putea ascunde uimirea. Avea o șovăire care arăta că nu știe ce să creadă. Îl așeză și-l invită să-i povestească. Și Puiu, cu multă introducere și copioase amănunte, spuse cum a ajuns să-și dea seama că e împovărat cu o cumplită ereditate criminală și cum aceasta a tot râvnit să se manifeste până ce a izbucnit în uciderea Madeleinei.

Povestind se făcuse mai palid, îi tremurau puțin mâinile, păstrând însă pe față mereu un surâs de martir.

— Acuma toate sunt clare în mine ca lumina soarelui — adăugă cu o strălucire extatică. Nu-ți închipui și nimeni nu-și poate închipui ce îngrozitor a fost când a trebuit să-mi dau seama! Nu e puțin lucru să simți categoric într-o bună zi că ești un criminal născut și că toată viața ta a fost un lanț de porniri criminale, de crime oprite la timp numai prin voința și educația ta, că ai trăit atâția ani cu povara asta imensă în suflet! Azi mă mir cum am putut trăi așa, cum na fost nimeni să-mi deschidă ochii!

Ursu își regăsise stăpânirea. După o pauză îi zise liniștit:

— Totuși asta încă nu ne spune de ce tocmai pe soția dtale ai ucis-o?

— Curios ești, doctore! se enervă deodată Puiu. Am ucis-o pe ea, fiindcă ea s-a nimerit să fie atunci acolo! Nu pricepi? Dacă-mi ieșea în cale jupâneasa, aș fi omorât pe jupâneasă, ori dacă erai chiar d-ta în fața mea, străin cum ești, fii sigur că pe d-ta te sugrumam!

Foarte agitat, făcu un gest cu mâinile, încleștându-și degetele convulsiv. Doctorul urmări gestul și întrebă brusc, aspru:

— Așa ai sugrumat-o și pe ea?

— Probabil — răspunse Puiu repede; apoi ca și când s-ar fi încurcat, continuă mai domol: Exact însă nu-mi aduc aminte… Știi, în momentele

acelea singur instinctul e conștient și activ, restul se supune orbește!

După o mică tăcere, cu alt glas, aproape stins, zise:

— De altminteri toată înfățișarea mea, când eram furios, avea ceva din cruzimea bestială a primitivului. Cineva mi-a spus odată, nu știu cine, dar vorbele mi le amintesc perfect, mi-a spus, evident, glumind, că la mânie seamăn ca două picături de apă cu omul din caverne!

— Nda — murmură doctorul pierdut, cu gândurile aiurea.

— Din toate astea trebuie să reții, doctore, — reluă Puiu apoi cu un nou avânt — că motivul crimei e o dispoziție criminală foarte puternică, înțelegi? Eu, când m-au adus aci, în primele momente de tulburare, nu-mi dădeam seama cum am putut săvârși o crimă atât de odioasă. Ei bine, azi, după trei săptămâni de meditații necontenite, sunt lămurit.

Adevărul adevărat e că sunt nebun! M-am constatat eu însumi, doctore! Nu o clipă de nebunie, cum credea sau voia să facă să se creadă bietul tata, ci o nebunie definitivă și iremediabilă! Din nenorocire, asta e realitatea, doctore!

Avu un râs scurt, nervos, sec, care răsună în odaie ca o scuturare de cioburi sparte. Doctorul Ursu se cutremură, parcă l-ar fi atins o undă neașteptată de frig.

XXIII

— Ascultă, Andrei, tu crezi că eu sunt bolnav? Ori nu crezi? Spune drept! întrebă în aceeași seară Puiu, cu un râs straniu, pe gardianul care-i așternea patul.

— Ce boală, boierule? zise gardianul răspunzând cu râs la râsul lui. Boală boierească! Așa-i totdeauna când boierul dă de o belea mare, o întoarce degrabă pe chestia boalei și s-a isprăvit toată încurcătura.

Leahu știa, cum știa tot sanatoriul, că boierul lui vrea să se facă nebun ca să scape de pușcărie. De aceea nici nu lua în seamă unele ciudățenii, dându-și cu socoteala că, prin ele, boierul, șiret, umblă să-l lege și pe el la gard. Altminteri i se părea foarte de treabă, bun la vorbă și la inimă. În sinea sa, deși polițist, îi admira șmecheria: adică pentru că a greșit de a omorât o femeie (care femeie nu-i vrednică să fie omorâtă — zicea dânsul deseori de când a pățit rușinea cu nevastă-sa), să tai capul unui om cumsecade? Mai cunoștea el cazuri de la armată când unii, ba ca să scape de tot de oaste, ba de vreo pedeapsă grea, încercau să se prefacă nebuni.

Dar acolo nu mergea ca aici, căci ți-i punea în cearceafuri reci și ți-i muștruluia de le trecea repede pofta de-a simula.

Puiu, începând întrebările, se gândise să povestească gardianului ce-a vorbit azi cu doctorul. Acuma se răzgândi și-l puse pe el să-i spună cazuri de crime, doar el, ca polițist, trebuie să cunoască multe. Ascultă un răstimp liniștit, apoi deodată îl opri:

— Stai, stai, Andrei, să vezi cum s-a întâmplat cazul meu.

În ziare n-ați putut vedea mare lucru, că nu știe nimeni afară de mine cum a fost chestia. Dar să-ți spun eu, ca să știi și tu!

— Adică în chestia cuconiței? întrebă gardianul.

— Da… Ție pot să-ți spun, că acuma noi suntem ca frații, de peste trei săptămâni de când stăm împreună, știi, camarazi ca la război, cot la cot…

Uită însă ce a vrut să-i spună și se întrerupse zăpăcit.

Înainte de a-și aminti șirul, îi veni altă întrebare:

— Măi Leahule, tu ai fost în război, pe front, așa-i?…

Atunci spune-mi, dar să nu minți, câți oameni ai omorât tu în război? Gardianul răspunse râzând:

— Apoi, boierule, războiul nu se socotește la omoruri, că-n război omul nu omoară de bunăvoie, fără poruncă de la cârmuire. Dar eu, uite crucea, tot nu știu să fi omorât, nici în război, pe nimeni. De tras cu pușca trăgeam până se roșea țeava câteodată și eram bun țintaș. Dar cu mâna mea nu știu să fi omorât nici măcar un bulgar!

Nemulțumit, Puiu urmă:— La asalt n-ai fost niciodată?

— Ba fost, cum nu, că nădejdea noastră cea bună tot în baionetă ne-a fost. Dar nici acolo nu știu, zău cruce, boierule…

Că eu în luptă întorceam pușca și loveam mai mult cu patul, că-mi venea mai la îndemână. Am plesnit eu așa de mulți, dar de omorât m-o fi ferit Dumnezeu, căci nici în război, spune și la teorie, nu-i nevoie să omori pe inamic, ci să-l cotonogești, să nu mai poată face rău.

Puiu se arătă foarte decepționat și zise cu dispreț:

— De-aceea n-ai omorât tu nici pe nevastă-ta când și-a bătut joc de tine, vezi!

— Ba eu zic bogdaproste, boierule, că n-am trăsnit-o, că- mi putrezeau oasele prin ocne pentru o muiere blestemată!

făcu Leahu încet, închinându-se.

— Ei vezi, eu mi-am sugrumat nevasta, cu toate că nu mi-a făcut nici un rău! reluă Puiu triumfător, cu o lucire aspră care-i mărea ochii.

Cum gardianul, în loc de răspuns, se mulțumi a strânge din umeri, Puiu continuă:

— Ba aș putea spune că nevastă-mea a fost un înger, băiete! Dar eu am fost osândit de Dumnezeu să ucid și soarta a căzut tocmai asupra ei, săraca… Eu, vezi tu, toată viața aș fi ucis dacă nu-mi țineam firea! Eu, de-aș fi fost pe front, omoram cel puțin o mie de nemți!

— D-apoi că nici nemții nu se lăsau așa să-i omori cu una cu două! observă Leahu cu gravitate.

— Ori se lăsau, ori nu se lăsau! se înfurie Puiu. Eu îi împușcam pe toți și gata! Că de-i ucideam pe ei, nu aveam să omor pe nevastă-mea, pricepi? Așa stă chestia: de omorât trebuia să omor pe cineva… Acuma, dacă am stins un suflet de om, mi s-a împlinit osânda și nu mai trebuie să omor pe nimeni, s-a isprăvit! Toată nenorocirea cu nevastă-mea însă vine numai de la tata, că el n-a lăsat să fiu trimis pe front!

— Păcatele pentru oameni sunt — murmură gardianul foarte umil — dar Dumnezeu iartă pe om.

— Iartă, iartă și trebuie să ierte — șopti Puiu tainic — și cum să nu ierte, când știi cum să rogi pe Dumnezeu… Dar când nu știi? Că rugăciunea să n-o schimbi mereu, ci s-o ții întruna…

Deodată își dădu seama că vorbește fără șir, se întrerupse, își netezi fruntea și părul, și zise trist:

— Aidem la culcare, Andrei, că-i târziu!… Greu e păcatul pe suflet, Andrei, și tare apasă! Uite, eu câteodată îl simt mai greu ca o piatră de moară!

— Lăsați, boierule, că bun e Dumnezeu… — încercă gardianul să-l mângâie.

— Chiar dacă e bun Dumnezeu și te iartă, păcatul rămâne și apasă, apasă și nu vrea să te ierte! Zi mai bine Doamne ferește, Andrei!

— Doamne ferește!

— Noapte bună!

XXIV

A doua zi ceru să se plimbe în grădina sanatoriului. Gardianul îl îmbrăcă bine cu blana care i se adusese de-acasă mai de mult.

Aerul aspru al începutului de martie îl învioră. Zăpada se topise, de-abia ici-colo mai dăinuia câte-o pată albă-cenușie pe huma neagră ruginită. Copacii își scuturau crengile amorțite, parcă duhul primăverii ar fi revărsat

valuri-valuri de întindere. Mirosul de reveneală, ca un parfum viu al pământului, îi deștepta în suflet puteri noi și noi îndemnuri de viață. Pășea înveselit și sprinten pe cărările umede, ascultând cu plăcere cum îi scârțâia sub picioare prundișul fin, dezghețat.

— Vine primăvara, Andrei! susură Puiu într-un târziu cu nările gâdilate de o respirație plină.

— Vine, conașule, — mormăi gardianul cu mare nostalgie în glas. Pe la noi oamenii își curăță plugurile…

Tocmai ajungeau la grilajul dinspre stradă. Un tramvai gol trecea; în mijlocul vagonului conductorul își făcea socotelile sugând desperat creionul. Un automobil veni din partea opusă și dispăru sunând prelung din claxon. Puiu își zise că e exact sunetul claxonului de la mașina lui. Doi copilași, pe trotuar, se opriseră și se uitau, printre gratii, ca într-o grădină din basme; când văzură însă pe Puiu cu însoțitorul său, o luară la fugă, speriați, parc-ar fi văzut niște arătări. Chiar în același loc poposi pe urmă Puiu să privească pe strada care acuma era pustie de tot. Peste drum, o casă cochetă, cu poarta de fier, cu trei ferestre la fațadă, albă, avea un surâs primăvăratec. Puiu o mângâie din ochi și-și aminti că întocmai așa a fost și casa în care au stat ei la Iași, în timpul războiului. Pe peretele curat, lângă poartă, erau două tăblițe, mici, una a societății de asigurare, iar subt ea alta, cu fond albastru, indicând numărul casei în cifre albe.

Din distracție se sili să citească și deodată tresări, ca și când ar fi descoperit o veste urâtă.

— Ce număr are casa, Andrei, că eu nu-l văd bine? zise către gardian încet.

— Treisprezece! răspunse Leahu cu mândrie, după câteva secunde.

— Treisprezece? repetă Puiu.Așa citise și el, dar, fiindcă îi trecuse brusc un fior prin inimă, încercase să se înșele că n-o fi citit bine. Nu avusese niciodată aversiuni superstițioase. Uneori, în lume, pentru că și alții pozau cu groaza de numărul fatal, se prefăcuse și el că nu-l poate suferi. În realitate îi fusese indiferent orice număr, precum în general indiferent îl lăsau toate lucrurile problematice. Nici un argument însă nu-i putea alunga acuma simțământul vag și cu atât mai tulburător de neliniște ce începuse să-i înfășoare sufletul ca într-un văl din ce în ce mai gros. După trei săptămâni de singurătate chinuitoare, pentru ce, când a ieșit întâia oară, a trebuit să vadă o casă cu numărul treisprezece? Întrebarea nu cerea răspuns, dar îi sfârâia în creieri, ca o durere ascunsă.

Continuă plimbarea prin grădină, mai mult ca să nu se lase copleșit de o apăsare tot mai împovărătoare. Îi era silă însă acuma de plimbare. Aerul i se părea umed și înecăcios.

Pământul cleios i se agăța de șoșoni. Pretutindeni ochii lui descopereau numai urâțenie și murdărie: crengi uscate și rupte, bucăți de hârtie, coji de fructe — urmele iernii, pe care topirea zăpezii le dezvelea ca niște bube pe un obraz bolnav.

— Ajunge, Andrei! zise Puiu deodată, aproape înfuriat.

Intră zgribulit și plictisit. Deasupra ușii, pe pervaz, la odaia în care stătea de atâta vreme, observă o tăbliță cu numărul șaptezeci și șase.

“Bine că nu mai am și aici pe treisprezece!” se gândi dânsul.

Dezbrăcându-se însă, repeta fără voie în minte numărul citit și peste un răstimp se pomeni zicând:

— Șaptezeci și șase, adică șapte cu șase tot treisprezece.

Hotărî să nu se mai gândească la coincidențele acestea copilărești. E o depresiune nervoasă care-l face să vadă acuma în toate numai semne rele. Deoarece numai proștii pot crede în semnificația unor astfel de potriviri întâmplătoare, își zise că el, om civilizat, trebuie să se ridice mai presus de ele și să le disprețuiască. Dar, pe când se îndemna așa, un gând ascuns i se sfredelea în trecut să mai dibuiască asemenea coincidențe. Îi apăru îndată în minte necrologul din ziar și reciti clar, văzând perfect și caracterele tipografice, data înmormântării Madeleinei: “Marți, 13 februarie…” Când vru să-și spună că mai doveditor ar fi fost dacă ziua morții ei ar fi căzut într-o zi de treisprezece, își aminti fulgerător că cea dintâi întâlnire a lui cu Mădălina, acolo, la Vărzari, cu Ciuleandra și toate celelalte, a fost tot într-o astfel de zi predestinată: duminică, 31 iulie. În aceeași clipire își mai aduse aminte cum cineva i-a explicat odată că cele două cifre ale numărului fatal sunt mai primejdioase când se inversează. Efectele lui treisprezece simplu pot fi anihilate, pe când cifrele inversate prevestesc totdeauna un rău ce nu se poate evita prin nici o sforțare omenească.

“Chiar așa a fost cu biata Mădălina” — își zise Puiu, apucându-se acuma să caute ce date din viața lui s-au petrecut în puterea numărului blestemat.

Însăși ziua nașterii lui a fost la treizeci și unu martie.

Cifrele anului în care a murit maică-sa dădeau, adunate, tot treisprezece, iar el a terminat liceul în o mie nouă sute treisprezece…

Îl enervară atât de mult descoperirile acestea, încât, ca să le curme, trecu în anticameră, să stea de vorbă cu gardianul și să-și schimbe gândurile. Leahu însă plecase la masă.

Pe când voia să se supere că nu l-a găsit, îi veni în minte că și numărul mașinii lui, o mie trei sute treizeci și unu, are un treisprezece simplu și unul inversat.

— Și totuși n-am avut nici cel mai mic accident — mormăi dânsul râzând și întorcându-se în camera lui. Ceea ce însemna că tocmai numărul fatal mi-a purtat noroc!

După un răstimp însă se gândi că aici trebuie să fie la mijloc o anihilare reciprocă a efectului celor două numere.

Iar dacă o fi și noroc, norocul e al bătrânului, căci bătrânul ia trecut lui numărul de la mașina cea veche.

Iar încerca să-și risipească gândurile acestea, zicându-și că sunt niște scrânteli datorite enervării firești pe care a produs- o izolarea atât de îndelungată. El, aici, dacă chibzuiește bine, a fost de fapt mai rău ca într-o închisoare, căci a avut parte de un observator care seamănă cu un director de temniță, mai curând decât cu medicul unui bolnav de nervi, cum trebuia să-l considere, chiar dacă n-ar fi crezut. N-a fost supus nici unui examen serios, afară de niște analize obișnuite în sanatorii. Observația s-a mărginit la un interogatoriu asupra faptei, ca și când fapta și împrejurările l-ar fi interesat mai mult ca făptuitorul. Toată purtarea doctorului demonstrează o vrăjmășie ascunsă, cum foarte bine spusese bătrânul deunăzi. A fost veșnic tăcut, morocănos, parcă înadins ar fi căutat să-l exaspereze. Impresia lui dintâi nu la înșelat și, de și-a înăbușit-o, a fost numai pentru că-i era frică să nu fie o închipuire bolnavă. Dar azi nu mai încape nici o îndoială. Tatăl său a avut perfectă dreptate. Dacă nu- și mai poate stăpâni nervii acuma, de-a ajuns să se sperie de cifre fatidice, vinovat e doctorul singur care l-a tiranizat în loc să-l menajeze.

“Până și cununia mea cu Madeleine a fost într-o zi nenorocoasă“

— se întrerupse brusc Puiu, ca și când în timp ce voise să alunge gândul stăruitor, acesta s-ar fi oploșit într-un colț, ca să crească și să se umfle în tihnă, și acuma ar fi izbucnit mai stăruitor. “Adică la treizeci și unu martie, iar logodna noastră la treisprezece februarie. Și exact patru ani după logodnă, în aceeași zi înmormântarea! Apoi să nu aibă toate acestea nici o semnificație?… Sărmana Madeleine! De la prima până la ultima întâlnire cu mine, toate subt vraja numărului catastrofal! Am fost ursiți amândoi, se

vede, să îndurăm împreună un destin îngrozitor. Poate că și ea s-a născut într-o zi de treisprezece?… Adevărat, nici nu știu în ce zi s-a născut. Nici măcar anul. Dar anul l-aș putea calcula: patru de căsnicie, patru în străinătate, de patrusprezece ani era atunci. Degeaba, ziua n-o știu…” Toată ziua se chinui cu socoteli și interpretări în jurul numărului, iar când, după-amiazi, veni bătrânul, îl întâmpină nerăbdător:

— Tată, în ce zi a fost născută Madeleine?

— Ultima zi a ultimei luni a anului! răspunse Faranga prompt, cu un surâs îngăduitor. Sper că am fost cât se poate de categoric?

— Ultima… adică treizeci și unu decembrie! murmură Puiu galben. Treisprezece inversat… ca și mine!

Bătrânul Faranga tăcu câteva clipe nedumerit, apoi zise cu imputare:

— Puiule dragă, mă superi rău dacă începi acuma cu lucruri d-astea! Nu mai știu ce să cred de tine, dragul meu!

— Nici eu nu știu, tată! zise Puiu profund abătut. Toată ziua m-a preocupat un număr, toată ziua! Parcă un cui mi sar fi înfipt în cap și nu-l mai pot smulge!

— Copilării, Puiule! îl mângâie bătrânul foarte palid. Trebuie să mai ai răbdare, numai câteva zile! Am făcut demersuri pentru mutarea ta în alt sanatoriu și cred că în puține zile nu vei mai fi aici! Prin urmare…

Puiu îndreptă niște ochi rătăcitori spre tatăl său și deodată izbucni, implorând:

— Da, tată, da! Mută-mă de-aici, te rog! Nu mai pot!

Simt că mă pierd de tot aici, îmi pierd și mințile, tată!…

Doctorul! Doctorul, tată! Mă urmărește, să știi, e adevărat!

E dușmanul meu! Am încercat să-l îmblânzesc, m-am stăpânit, m-am umilit, în zadar. Vrea să mă distrugă, tată!

În fiecare noapte îl visez cum mă înțeapă în creieri cu ace lungi, fără milă, mereu…

Plângea cu sughițuri mari, cu capul pe pieptul bătrânului, iar bătrânul, cuprins de o înfiorare grea, îl bătea blând pe umăr și murmura:

—Voyons, Puiule, voyons!

XXV

Pe urmă Puiu se liniști din nou, parcă plânsul i-ar fi spălat sufletul. Perspectiva mutării îl umplea de încredere. Aștepta ziua ca o mântuire.

Bătrânul spusese: câteva zile; să fie și o săptămână, numai să scape de urmărirea doctorului. În aceeași seară zise cu bucurie gardianului:

— Ei, Leahule, în curând scăpăm de-aici, amândoi!

— Să v-ajute Dumnezeu, boierule, că se-mplinește luna de când vă chinuiți aci — răspunse potolit gardianul. Eu ca eu, că mie mi-a fost mai bine ca acasă, c-am avut de toate din belșug și muncă mai nimic. Dar pentru d-voastră…

— Ne ducem, Andrei, oriunde, numai aici nu mai stăm!

adăugă Puiu cu atâta mulțumire, că i se îmbujorară obrajii, uitându-se cu o bunătate care pe gardian îl umilea.

Andrei Leahu îl îndrăgise tocmai din pricină că-l vedea mai mult supărat. Înțelegea el că nu putea să aibă inimă ușoară omul care a luat viața altuia și încă a nevestei cu care trăise numai bine, dar i se părea că totuși prea se zbuciuma acuma când orice zbuciumare era de prisos. Pentru el singura atitudine potrivită ar fi fost tăcerea, care însemna împăcarea cu lovitura soartei.

Puiu, ca totdeauna când se simțea înviorat, avea chef de vorbă. Spre deosebire de altădată însă, acuma îi venea să täifăsuiască tot despre lucruri din sanatoriu și mai cu seamă despre doctorul Ursu.

— E tare ursuz — îndrăzni să observe și gardianul mai târziu, când se încredință că boierul ocărăște cu tot dinadinsul pe domnul doctor.

— Îmi închipuiesc că e rău și cu personalul — îl îndemnă Puiu. Omul rău se cunoaște de la prima vedere. Uite, parcă și acuma îl văd colea, în dimineața ceea, cum a intrat, posac, cum m-a fulgerat din ochi cu ură și cum n-a zis nimica…

Andrei Leahu nu suferea, în sinea lui, deloc pe doctorul Ursu, pentru că nu i-a vorbit niciodată frumos, ci numai cu huiduială și ocară. În fiecare dimineață a găsit să-i facă vreo observație, de față cu toată lumea. Se simțea jignit în demnitatea lui, căci el nu era nici servitor, nici de pe drumuri, ci în serviciu, cu ordin de la domnul prefect. Nu arătase însă nimănui simțămintele lui, nici lui Puiu, deși îl pipăise de la început că nici dânsul nu se are de bine cu doctorul. Își zicea că-i mai bine să-și ție gura; boierii se ceartă, tot ei se împacă; cel puțin să nu se împace pe spinarea lui. Apoi, oricâte jigniri și chiar bătăi să fi îndurat, lui îi plăcea serviciul aici. Îi rămânea neatinsă întreaga leafă, în afară de bacșișurile grase ce i le arunca boierul bătrân, care, adunate, mai făceau o leafă, dacă nu și mai mult, căci bătrânul, de câte ori venea, și nu s-a întâmplat să lipsească nici trei zile,

niciodată nu uita să-l cinstească, șoptind mereu și numai atâta: “Să-l servești, băiete, cum știi mai bine!” De aceea și acuma, îi păru rău că a scăpat vorba către Puiu și căută să scape cu răspunsuri mai în doi peri.

— Tocmai și oamenii se miră cum de-i așa de aspru domnul doctor, că doar și dumnealui a ieșit tot din opincă — observă dânsul, zicându-și că, repetând ce-a auzit de la alții, el s-a pus la adăpost.

— Sigur! aprobă Puiu. Am aflat și eu că-i fecior de țăran.

— Așa, boierule — adăugă Leahu. Îmi spuse și mie bucătarul de-aici, de la spital, că-l cunoaște pe domnul doctor de când era la școală. Îl știe bine de tot, că au fost împreună la spitalul cel mare Brâncovenesc, că bucătarul acolo a slujit înainte de a se băga aici. Și zice că domnul doctor să fie chiar din oameni săraci, și încă de prin județul nostru, din Argeș.

— Din Argeș? Cum din Argeș? întrebă Puiu deodată cu voiciune.

— Da, conașule, — apăsă gardianul. Chiar din Argeșul nostru, dintr-o comună prin care am umblat și eu, îi zice Vărzari.

— Care Vărzari? reveni Puiu uimit.

— Apoi eu numai un sat Vărzari cunosc în Argeș — zise Andrei puțin încurcat de insistența boierului — pe șoseaua cea mare de la Pitești la Râmnic!

— Așaa? Din Vărzari? repetă Puiu gânditor. Curios.

Andrei se uită la boier și, văzându-l îngândurat, i se păru că o fi spus ceva ce nu se cuvine. Ar fi vrut s-o dreagă și nu știa cum. Vinovat însă nu se simțea, căci nu spusese nici minciună și nici nimic rău. De altfel, domnul doctor însuși se lăuda, chiar către servitori, că e băiat de țăran.

Puiu vru să mai vorbească cu gardianul, să-i treacă vremea, dar trebui să renunțe, căci gândurile lui toate se învârteau numai în jurul știrii pe care o aflase. Vasăzică, doctorul Ursu e din satul Mădălinei! De aceea s-a interesat atâta, mereu și numai de ea! Și totuși când i-a povestit, deunăzi, a ascultat parc-ar fi fost străin și parcă nici n-ar ști că există Vărzari pe lume. Doar la Ciuleandra a intervenit și el, ca și gardianul, pronunțând “Șuleandra”, ca localnicii, cu o îndulcire moldovenească.

— Ciudat! murmură iar Puiu, retrăgându-se. Acuma, la urma urmelor, nu mai are nici o importanță.

XXVI

— Am să te rog să mai vii azi pe la mine! îi zise doctorul Ursu a doua zi cu glas aproape mieros care i se păru mai antipatic decât cel aspru

obișnuit.

Puiu se stăpâni perfect. Își propusese, după ce cumpănise îndelung cum să utilizeze vestea aflată, să fie indiferent, să nu-i pomenească nimic, deoarece în curând tot va fi mutat de-aici și spera să nu se mai întâlnească niciodată cu Ursu.

Fu chemat iar târziu, probabil după ce doctorul isprăvi toate vizitele. Acuma însă a așteptat liniștit, nu ca rândul trecut.

Doctorul Ursu îl primi amical, îi strânse mâna și vorbi cu un surâs ca un rânjet:

— Ei, domnule Faranga, sper că foarte curând calvarul dtale se va sfârși!

Puiu își închipui îndată că doctorul o fi aflat despre intervenția bătrânului, totuși tăcu și doar strânse din umeri.

— Cum, nu te bucuri deloc? se miră doctorul, cu glasdulce.

— Acuma mi-e egal — zise Puiu morocănos.

Ursu îl privi lung, scrutător, parc-ar fi vrut să-și mai verifice o convingere deplină formată, și apoi râse ca o zgârietură de ferestrău:

— Astea-s vorbe, domnul meu! Nimeni, în situația dtale, nu primește cu indiferență asemenea comunicare!

Pentru că Puiu stăruia în nepăsare, doctorul, în loc să-i spună cum se va sfârși calvarul, urmă confidențial:

— Știi, domnule Faranga, că Ciuleandra d-tale m-a urmărit și pe mine cum trebuie să te fi obsedat atunci pe d-ta!

Puiu îl măsură cu dispreț o clipă, apoi răspunse tot calm:

— Doctore, pomenești despre Ciuleandra… Bine.

Mărturisesc că pe mine m-a obsedat și mă obsedează Ciuleandra ca o fatalitate. Dar nici d-tale n-a putut să-ți fie Ciuleandra tocmai străină, doctore?

— Cum? tresări Ursu surprins.

— D-ta nu ești din ținutul unde se joacă Ciuleandra? urmă Puiu.

— Ei și?

— Nu ești chiar din satul Vărzari, unde am jucat și eu Ciuleandra odată și unde am întâlnit pe Mădălina.

— Și? repetă acuma foarte sec doctorul.

— Și, și — îl imită Puiu cu un calm nezdruncinat. Asta înseamnă că atunci când îți vorbeam despre satul d-tale, despre jocul d-tale…

Se întrerupse brusc parc-ar fi amuțit din senin. Își aduse aminte cum se hotărâse să nu-i impute nimic. Fața lui păstra aceeași liniște, iar privirea îi rămase tot înflorită cu puțină ironie.

Pe Ursu îl supără mai mult întreruperea, decât imputările. Se roșise și nările îi tremurau. Așteptă câteva clipe să continue.

Puiu se scufunda mai tare în tăcere.

— Crezi că eram și eu obligat să-ți fac destăinuiri intime? făcu doctorul cu o scânteiere aspră în ochi și cu glasul dur ca bolovanii rostogoliți. Uiți că eu am fost în dreptul meu și chiar dator să-ți cunosc intimitățile!… Să nu intervertim deci rolurile!

Își luă seama și se potoli îndată. Figura i se destinse, în ochi îi reapăru lucirea obișnuită, cercetătoare, iar pe buze îi răsări un zâmbet silit:

— Ai reușit să mă faci să-mi pierd cumpătul… și doar firesc este ca eu să mi-l păstrez totdeauna, nu?

— Probabil — zise Puiu rece.

— Dar d-ta mi-ai adus o acuzație care e aproape o insultă pentru mine ca medic — urmă Ursu stăpânit. D-ta îți închipui, se pare, că întrebările mele asupra unor chestii delicate din trecutul d-tale aveau vreun scop străin de obiectul observației pentru care d-ta te afli în grija mea…

Da, da, am înțeles că asta îți închipui! Ei bine, trebuie să știi că te înșeli rău, domnule Faranga! Și trebuie cu atât mai mult că ți-am mai explicat o dată pentru ce sunt obligat să insist cu asemenea întrebări. Dovada cea mai bună de altfel o constituie faptul că, în povestirile d-tale am găsit puncte de sprijin foarte importante pentru argumentația din referatul meu asupra cazului d-tale.

Puiu tăcu. După o pauză, doctorul reluă:

— Iacă, Ciuleandra! Te-a enervat când am stăruit. Ei bine, sunt convins că Ciuleandra are un rol în fapta d-tale! Așa cum mi-ai zugrăvit-o și cum o cunosc și eu…

— Spune, doctore, te rog, ai jucat-o și d-ta? întrebă deodată Puiu cu o lăcomie ce-i sfărâma toate hotărârile. Doctorul Ursu îl scrută un moment, ca și când ar fi vrut să se încredințeze dacă întreabă serios sau batjocoritor. Ochii lui Puiu pâlpâiau ca două lumini de licurici în amurguri târzii.

— Da, firește c-am jucat-o! zise doctorul rar, apăsat, țintuindu-și privirea. Și mi-a plăcut!

— E un joc uluitor, doctore, e formidabil! se aprinse Puiu.

E un vârtej spăimântător pe care nu-l mai poți uita până la moarte!

Avu o tresărire parc-ar fi vrut să se ridice de pe scaun, să fugă. Se stăpâni încruntat și continuă cu o însuflețire aproape mânioasă, tremurându-și fără voie genunchii:

— Și tocmai satul d-tale e cuibul Ciulendrei, doctore! Am auzit că nicăieri nu se joacă așa de frumos ca acolo, să știi, am auzit!

Sări brusc în picioare, nemaiputând ședea nemișcat pe scaun, șovăi puțin și apoi zise foarte confidențial:

— Acum trebuie să plec, doctore, negreșit! Dar înainte de-a pleca, te rog, d-ta trebuie să știi, că doar ești de la obârșie, spune-mi, te rog, cum începe melodia Ciulendrei? Mă frământ mereu să mi-o reamintesc și nu izbutesc deloc, absolut deloc… Și e o melodie atât de caracteristică! Din, nefericire eu nu-s meloman și poate de aceea n-am rețínuto și nu-s capabil să mi-o împrospătez. Nu-ți închipui ce plăcere mi-ar face! Mădălina mi-o cânta la pian câteodată, avea o ureche admirabilă, și eu jucam după cântecul ei, adică mai mult țopăiam așa…

Îi venea să-i arate cum țopăia. Se opri rușinat și obosit, căci vorbise foarte repede, parcă l-ar fi alungat cineva, cu un glas rugător și cu fața luminată de o mulțumire mare. Doctorul vru să-l reție, zicându-i:

— Nici eu nu-s meloman și deci nu ți-aș putea fi folositor.

Dar, dacă ții neapărat, voi încerca să-ți procur melodia. Să vedem, poate reușesc…

— O, îți mulțumesc foarte mult, doctore, din toată inima, crede-mă! strigă Puiu într-un elan de entuziasm. Prin asta mi-ai dovedit că ești un suflet bun! Mi s-a spus că ești pătimaș și răzbunător, și, iată, mărturisesc, am crezut și eu, dar acum sunt convins până-n rărunchi că ai fost calomniat…

În sfârșit mă retrag, scuză-mă! Poate că până să mi-o procuri d-ta, o să-mi reamintesc eu Ciuleandra, cine știe? Norocul omului vine când nici nu crezi…

Plecă atât de grăbit, că gardianul abia îl putu ajunge din urmă.

XXVII

— Andrei, închide bine ușa! șopti Puiu intrând în anticameră.

Închide, închide, că trebuie să facem o încercare!

Gardianul încuie ușa nedumerit, uitându-se la boierul care continuă foarte vesel și misterios:

— Doctorul mi-a dat o idee, Andrei! Fără să vrea, firește, că altfel e mare pehlivan. A refuzat să-mi fluiere Ciuleandra, s-a prefăcut că n-o știe… Tocmai el să n-o știe!… Crede că fără el n-am să mi-o reamintesc! Zice: “Am să ți-o procur eu”, și e sigur că m-a legat la ochi! Parcă Ciuleandra ar fi un Charleston, pe note și-n saloane. Ei bine, vreau să-i arăt eu domnului că pe mine nu mă poate purta de nas și chiar mâine îi voi juca Ciuleandra, ca să crape de necaz! Numai să mă ajuți și tu. Andrei, auzi? Să nu te prefaci și tu că n-o știi, că ești argeșean, ce Dumnezeu, și argeșenii se nasc cu Ciuleandra în sânge!

Își freca mâinile, fericit, în vreme ce gardianul se tot ferea și bâlbâia împăciuitor:— Lăsați, boierule, c-o nimerim noi, numai să nu ne pripim.

— Bine zici, Andrei! aprobă Puiu încântat. Să nu ne pripim! S-o luăm domol și cu plan! Numai oamenii cu plan reușesc în lume, ca și doctorul nostru!

Trecu în odaia lui să se schimbe. Îmbrăcându-se, fluiera și fredona neîncetat numai arii de dans, când mai lente, când mai accelerate, iar printre ele se corecta nervos: “Nu-i asta, tinere!… Fals, fals, oprește!” Odată îi veni să râdă de încercările lui și-și zise cu glas tare:

— Puiule, ești idiot!… Ce te-a apucat cu Ciuleandra?…

Prostie! Prostie!… Astâmpără-te! Numai Ciuleandra îți lipsește acuma? Alături gardianul se așezase domol pe pat și asculta frământările boierului și-i era milă de el. De cum a ieșit de la doctor, a văzut că nu e bine ce e cu dânsul. Îi părea rău că într-adevăr nu știa cântecul Ciulendrei, altfel i l-ar fi șuierat și poate s-ar fi mulțumit.

— Ia mai dă-o dracului de Ciuleandră! zise Puiu apărând în pervazul ușii într-un halat cafeniu cu șireturi; fața îi era obosită, blândă și surâzătoare.

Leahu se sculă îndată bucuros:

— Prea bine ziceți, boierule. Atunci eu m-aș duce să vedem de masă până una-alta?!

— Du-te, du-te, Andrei! vorbi Puiu lingușitor. M-a cuprins o foame de-mi vine să te mănânc și pe tine!

Gardianul râse voios și plecă blagoslovindu-l.

— Așa! Scăpai și de tine! murmură Puiu, respirând ușurat.

De ce m-aș fi dat în spectacol înaintea unui om simplu care ar putea crede că nu sunt zdravăn la cap? Dar nici doctorului nu-i pot tolera să-și

bată joc de mine că nu sunt în stare să-mi reamintesc Ciuleandra… Nu, asta niciodată! Încă nu m-am cretinizat de tot!

Se retrase în camera lui și, fluierând o melodie aproximativă, începu să facă pași de horă, corect, măsurat, mlădiindu-se ușor din șale, cu brațele întinse parc-ar fi ținut de mijloc o jucătoare închipuită. După un răstimp se dojeni blajin:

— Nu-i așa, domnule!

Încercă altă arie, cu alt ritm, cu alți pași. Iar fu nemulțumit și iar schimbă. Apoi deodată, ca și când ar fi avut o revelație, își zise:

— Procedeul e greșit din temelie! Nu melodia importă, ci pașii, adică jocul în sine! Întâi a fost mișcarea, deci dansul, și abia mai târziu a venit cântecul ca un sprijinitor al ritmului! Prin urmare, melodia trebuie să se adapteze mișcării, nu invers! Iată de ce nu reușeam și nici nu puteam ajunge vreodată la un rezultat satisfăcător!

Porni numaidecât. Mișca picioarele și brațele, își răsucea corpul și fredona câte-o frântură de arie întâmplătoare. Continuând mereu, își zicea ca o încurajare:

— Iac-așa!… Ei vezi?… Melodia infamă, jocul bun!

Ritmul deveni tot mai viu. Se pleca înainte, se îndoia înapoi, picioarele îi sfârâiau, parc-ar fi avut jar subt tălpi.

Sudori fierbinți îi îmbrobonau fruntea, i se scurgeau pe tâmple și, prin sprâncene, pe obraji. Din când în când, câte-un chiot chinuit îi țâșnea din baierele plămânilor și fața i se aprindea de o bucurie imensă.

Așa ținu vreun sfert de ceas până ce, zdrobit de osteneală, se prăvăli pe pat și rămase nemișcat acolo, cu ochii închiși, respirând greu, având însă pe față aceeași încântare și în inimă un simțământ de triumf încât buzele-i uscate bolboroseau:

— În sfârșit, i-am găsit meșteșugul!

Când pe urmă sosi gardianul cu masa, Puiu, mai odihnit, dar fără să se clintească de pe pat, îl întâmpină cu o mândrie răgușită:

— Andrei, s-a făcut!

— Ce s-a făcut, boierule? întrebă Leahu.

— Ciuleandra, băiete! explică Puiu. Am prins-o! Strașnic!

Ehe, credeați voi că n-am s-o prind și iaca! Am să ți-o arăt, dar nu acuma, altă dată…

Îi era foame. Înghiți repede câteva bucături și apoi se culcă și numaidecât adormi și nici nu se mai trezi până târziu după-amiazi, când

veni bătrânul Faranga, care se bucură că-l găsește în pat, odihnindu-se. Nu-l lăsă să se scoale.

— Stai culcat, Puiule, și adună puteri! De altfel nici n-am să zăbovesc mult. Am trecut doar să te anunț că am reușit definitiv: Parchetul a admis să treci, pentru observație, la sanatoriul Crucea Albă al profesorului Dordea, știi, cel care mi-a vorbit despre tine și despre doctorul Ursu. Aprobarea s-a și făcut pentru ziua de treisprezece martie, adică răspoimâine ca să avem timp să pregătim toate cum trebuie!

Puiu se cutremură și murmură pierdut deodată:

— Treisprezece… iar treisprezece…

Faranga se enervă:

— Mais tu es maniaque, mon enfant!… O ții lanț cu superstițiile, bune pentru doici și babe bolnăvicioase.

— Tată, je te prie, je te prie beaucoup — zise Puiu cu glas plângător — nu vreau să mă mut la treisprezece! Mai bine nu mă mut deloc!Ca să nu-l contrazică, bătrânul reveni îndată împăciuitor:

— Bine, atunci să te mutăm la paisprezece, fiindcă ții numaidecât! De vreme ce aprobarea este pentru treisprezece, n-are nici o importanță dacă mutarea va mai întârzia o zi!

Puiu însă clătină din cap, trist:

— Ba are, tată, mare importanță, căci la treisprezece se împlinește exact o lună de la înmormântarea Madeleinei…

— Ei și?! făcu Faranga puțin încurcat. Mais ce sont des enfantillages grotesques! Nu-ți închipui ce rău îmi pare că te-am ascultat și n-am făcut lucrul acesta mai demult, îndată ce am observat că doctorul de aici e inabordabil! Azi poate s-ar fi terminat tot și ai fi început să te refaci sufletește!

— Refacere sufletească! zâmbi Puiu, mai abătut. Da…

refacere…

Spre seară se plimbă îndelung, gânditor, când prin camera lui, când prin anticameră și spuse deodată gardianului care-l privise tăcut:

— Am chibzuit, Andrei, și am cumpănit bine, bine de tot: nu mă mai mut deloc de-aci!… Tata îmi spuse că răspoimâine, că au și făcut formele… Dar eu zic că tot mai bine-i aici, că m-am obișnuit acuma cu toate!

Leahu nu știa ce să răspundă ca să-i fie pe plac. Tăcu.

— Tu ce crezi, Andrei? întrebă Puiu după o pauză.

— Eu zic cum ziceți d-voastră — făcu gardianul cu prudență. D-voastră știți mai bine, că sunteți om învățat…

— Nu mă mut, Andrei! reluă Puiu cu îngrijorare. Te pomenești că acolo iar aș uita Ciuleandra și pe urmă va trebui să-mi bat capul și picioarele până să o nimeresc din nou!…

Nu, nu, e mai bine aici!

În ochi îi izvorâse iarăși o lucire stranie. Își continuă plimbarea tot mai agitat. Peste un răstimp reveni la gardian!

— Andrei, acum nu te las până nu-mi joci și tu o Ciuleandră.

— Aoleu, boierule, eu am îmbătrânit și nu mă mai țin picioarele! se scuză Leahu.

— Ia să nu-mi umbli mie cu minciuni, că doar ești voinic cât un urs!

— Degeaba, boierule, că nu mai am multă putere — zise gardianul. Noi ne prăpădim iute, conașule, nu ca boierii.

Trai greu, muncă multă, hrană slabă.

— Atunci, să-ți arăt eu, băiete, cum se joacă Ciuleandra!

strigă Puiu cu dispreț.

Se sfărâmă pe loc câteva minute, apoi se întrerupse nemulțumit:

— Nu merge… Aici nu-mi vine… Sau am scăpat-o iar…

Aidem dincolo, în camera mea, acolo trebuie să meargă!

Acolo Puiu se porni pe joc și jucă, vesel, transfigurat, până căzu iarăși frânt de oboseală. Acuma însă odaia se învârtea cumplit și toată lumea parcă se clătina. Rămase ca un mort… Gardianul se retrase în odăița lui și se închină.

XXVIII

Internul veni, foarte grăbit, să-l poftească la domnul doctor.

Era de dimineață; încă nici nu se începuse vizitele. Puiu, istovit, refuză:

— Nu merg… M-am săturat.

Doctorandul se înspăimântă. Cum se poate să refuze invitația domnului doctor? Dacă-l cheamă, probabil are să- i facă vreo comunicare importantă. În orice caz, el nu ar îndrăzni să ducă un răspuns șefului că pacientul nu vrea să asculte chemarea. Mai mult înfățișarea speriată a internului, decât argumentele lui, convinseră pe Puiu în cele din urmă.

Pe coridor înaintea biroului, văzu o țărancă, cu o legătură în spinare, cu sumanul ros, cu opincile înnăclăite, cu o privire ciudată. Fără să se

gândească, se opri o clipă în dreptul ei. I se părea că o cunoaște, mai ales însă privirea ei îl intriga.

Țăranca de asemenea părea că-l cunoaște, dar nu cuteza.

Deodată Puiu o întrebă nervos:

— De unde ești, femeie?

— Din Argeș, boierule, de la Vărzari — răspunse ea plângător.

Puiu primi răspunsul ca o lovitură de bici. I se făcu lumină: trebuie să fie mama Mădălinei.

“Ce caută aici mama ei?! îi trecu prin minte fulgerător, dar nu mai zise nimic, ci intră brusc în cabinetul doctorului.

Fără să aștepte vreo întrebare, se repezi la doctorul care-l aștepta în halat, gata să pornească la vizitele de dimineață:

— Doctore, doctore, cine-i femeia din coridor? Surprins de izbucnirea lui și ferindu-se, doctorul îl îndemnă să se liniștească mai întâi. Iar după ce îl așeză pe scaun, îi spuse:

— Acuma putem vorbi!… Tocmai pentru femeia aceasta te-am poftit. E mama răposatei d-tale soții.

— Mama Mădălinei! strigă Puiu, sărind în picioare. Am recunoscut-o. Vasăzică, ea era!… După ochi am recunoscuto…

Dar ce vrea aici?… Pe mine mă caută?

— Domol, domol — îi zise doctorul așezându-l iar jos, aproape cu forța.

Puiu, parcă ivirea acestei femei i-ar fi răscolit viața din temelii, se făcu palid și își mușcă sângeros buzele ca să se poată stăpâni și să asculte. Doctorul îi explică tacticos, ca niciodată, că femeia, cum fac de altfel mai toți oamenii din Vărzari când au vreun necaz prin București, a venit la dânsul să-i ceară un sfat. Fiindcă întâmplarea a vrut să se găsească încă aici însuși soțul răposatei, el, doctorul, a crezut mai nimerit să le înlesnească o întrevedere, ca să se lămurească mai bine și mai repede lucrurile. Dacă deci Puiu primește, va introduce imediat pe mama Mădălinei să spună ea singură ce dorește. Puiu nu voia să vorbească cu femeia aceasta, îl îngrozea chiar numai gândul că ar putea să vorbească cu ea și totuși răspunse repede că da, dorește să o asculte.

Doctorul se arătă satisfăcut și o strigă din ușă:

— Ia vino încoace, lele, vino!

Femeia intră sfioasă și bănuitoare și rămase în colț, lângă ușă, mormăind:

— Sărut mâna…

Puiu o privi aprins ca și când ar fi căutat pe Mădălina în trăsăturile ei ofilite. O clipă femeia îi întâlni ochii, dar se întoarse repede către doctorul Ursu care, revenit în mijlocul cabinetului, începuse să-i vorbească:

— Iaca, lele, dumnealui e bărbatul Mădălinei d-tale!

— Păi chiar așa mi s-a părut și mie adineaori afară, când m-a întrebat dumnealui, dar tot nu-mi venea să cred — zise ea începând încetinel și continuând din ce în ce mai cu inimă.

Tare s-a schimbat boierul de când a fost pe la noi de mi-a luat pe săraca Mădălina…

— Lasă că și d-ta te-ai schimbat — interveni Puiu, simțind o nevoie poruncitoare să spună ceva.

— Apoi cum nu, boierule, că vai! mult amar m-a mâncat și pe mine de-atunci — zise femeia clătinând grav din cap.

Of, Doamne! Ș-apoi acu, peste toate, și moartea Mădălinei.

Numai sufletelul meu de mamă știe cât m-am perpelit când mi-au spus oamenii că mi s-a prăpădit sărmana fată și încă de mâna boierului care mi-a luat-o de-acasă mândră și frumoasă ca floarea cea albă…

Sfârși plângând și morfolind un colț de năframă printre buze și peste ochii lăcrimați. Cei doi bărbați tăceau. Puiu aruncă o privire spre Ursu, dar și-o ascunse îndată să nu-l prindă. Tăcerea ținu un răstimp frământată de bocetul aspru și puțin forțat al femeii care pe urmă continuă, mereu plângător:

— Că ea sărăcuța cât m-a rugat să n-o dau și eu am dato și n-am ascultat-o și, de n-aș fi dat-o, azi n-ar fi în pământ draga mamii, printre străini, ca vai de ea… Puiu izbucni înăbușit, nemaiputându-se stăpâni:

— Și ce vrei acuma, femeie? Spune repede ce vrei!

Femeia, parcă asta ar fi așteptat, își șterse lacrimile și răspunse îndată fără urme de plâns în glas:

— Apoi când s-a auzit la noi în sat ce-a pătimit Mădălina și cum a fost de oropsită, oamenii m-au învățat să vin la dvoastră care mi-ați luat-o și să vă cer pagube pentru că mi-ați omorât-o… Și de-aceea venii.

Tăcu scurt și se uită întâi la Ursu, pe urmă la Puiu, cu o privire în care șiretenia se îmbina cu tristețea. Puiu stătea ca pe spini, se uita la ea neputincios, deschise gura să zică ceva, se răzgândi și numai după o nouă tăcere spuse timid, dibuind:

— Bine, dar Mădălina a fost luată de suflet de mătușa mea. Mădălina nu mai era fata d-tale și d-ta nu mai aveai nici un drept asupra ei.

— Păi de suflet, vezi bine că de suflet — se îndârji femeia.

Că doar n-am dat-o să mi-o ucideți, că, de știam că vreți s-o omorâți, apoi nici pentru toate comorile lumii nu v-o dădeam… C-apoi așa ușor ar veni, să iei de suflet copiii oamenilor și pe urmă să-i strângi de gât, să le storci sufletul. Da inima mea de mamă care am făcut-o și m-am căznit deam crescut-o mare să nu mi se frângă când își vede odrasla ucisă așa ca un pui de găină? Străinului nu-i pasă, vezi bine, dar mama tot mamă e până la moarte!

Doctorul Ursu avu un gest involuntar de silă și întoarse spatele, pe când Puiu, uluit și zdrobit, se uita împrejur, parcar fi căutat un sprijin. Femeia îi simțise slăbiciunea și torăia întruna, când cu lacrimi, când cu imputări, până ce doctorul, plictisit, interveni:

— Destul, lele! Dumnealui are acuma alte griji mai mari și mai grele!

— O fi având dumnealui griji, dar pagubele mele de mamă?…

Atunci Ursu se indignă:

— Să-ți fi adus aminte că ești mamă când ai dat-o pe Mădălina, nu acuma când e moartă! Ai înțeles?… Șade urât să umbli a mai trage foloase și din moartea Mădălinei! Uiteaș a, lele!

Femeia se zăpăci și bâlbâi:

— Apoi oamenii tocmai la d-ta mă trimiseră…

— La mine? M-ai ascultat d-ta atunci pe mine? zise Ursu roșind și cu o emoție nouă în voce. Și acuma ai vrea să te învăț eu să înșeli lumea?… Eu n-am înșelat niciodată pe nimeni, lele! Numai alții m-au înșelat, dar eu m-am ținut totdeauna de vorbă!

Puiu nu mai recunoștea pe doctorul Ursu. I se părea că e alt om cel care vorbește, cu un suflet chinuit ca și al lui.

— Pentru că ai venit până aici și ți-ai cheltuit banii pe drumuri — urmă doctorul iarăși mai aspru — să te duci la domnul Faranga, la tatăl dumnealui, boier mare și bogat, și să-l rogi să te miluiască cu ceva! Ai înțeles?… Și dumnealui, suflet bun și darnic, n-are să te lase să pleci cu mâna goală, măcar în amintirea și de sufletul Mădălinei. Dar să nu te apuci cumva să vorbești de pagube, că acolo ai s-o pățești urât de tot cu asemenea neobrăzări!

— Da, da! zise brusc și Puiu, parcă doctorul ar fi vorbit din sufletul lui. Să se ducă la tata și să-i spună că vreau eu să-i dea ceva, să-i dea mult, de

sufletul Mădălinei! Fă-mi plăcerea asta, doctore! Ea nu merită, dar de sufletul Mădălinei să-i dea negreșit!

Plângea fără să-și dea seama, lacrimile i se scurgeau pe obraji, îi picurau pe piept, încet. Simțea o durere continuă în creieri, o muscă enervantă, vârându-se prin toate colțurile.

Dar ședea nemișcat, parcă i-ar fi fost teamă de dureri mai crâncene care nu așteptau decât un prilej ca să se năpustească asupra lui.

Femeia, rușinată, își șterse gura cu dosul palmei, se duse la Puiu, îi apucă mâna și o sărută bolborosind:

— Să trăiești, conașule, sărut mâna, și să-ți dea Dumnezeu sănătate și alinare…

Puiu nu răspunse nimica și nici nu se mișcă. Pe mână îi rămase urma buzelor femeii ca o pată rece.

Ursu o luă ușor de spate și o duse spre ușă:

— Așa, vezi, lele… Acuma o să-ți dau un om să te îndrepte acolo!… Și să nu mai umbli cu astfel de treburi, că nu șade frumos, lelițo!

Ieși cu ea pe coridor.

XXIX

Peste câteva clipe, întorcându-se, găsi pe Puiu în aceeași poziție, cu ochii tot atât de umezi privind într-un punct fix.

Doctorul observă că se uită tocmai la fotografia lui din perete, deasupra biroului. Îi zise domol, parcă n-ar fi vrut să-i risipească brusc gândurile:— Ce oameni!… N-am mai putut, a trebuit să intervin, mă scandalizase și pe mine…

Glasul i se părea că vine din altă lume peste gândurile lui care vagabondau în trecut scormonind amănunte amorțite și străduindu-se să închege din ele viață vie sau măcar amintiri legate. Își dădea seama că ar trebui să răspundă și nu-i venea în minte nimic. Apoi deodată se cutremură ca și când ar fi vrut să sece izvorul lacrimilor. Strânse pleoapele, ultimii stropi de apă sărată i se rostogoliră pe obraji și ochii îi rămaseră ca spălați, cu lumina vie, cu privirile când fierbinți, când rătăcitoare ca pâlpâirile unei flăcări gata să se stingă.

Și îndată gândurile se înșirară cuminți, limpezi și lucitoare ca niște mărgele colorate pe o ață subțire, iar glasul i se făcu vibrant ca după o răgușeală supărătoare:

— Îți mulțumesc, doctore! Ai fost atât de bun pe cât te-am crezut eu de rău!

Doctorul Ursu surâse cu un gest vag.

— Ba da! ai fost bun până și cu mama Mădălinei! zise Puiu, adăugând apoi moale: Cât de bine vă cunoașteți! Ai cunoscut și pe Mădălina, doctore, nu-i așa?

— Da — murmură Ursu, întunecându-se.

— Trebuie să o fi cunoscut bine, înaintea mea, mult înainte? stărui Puiu.

— Eram vecini și firește c-am cunoscut-o de copilă — spuse doctorul cu un glas înfundat. Dar eu am fost mai mare ca ea, mult, cu vreo zece ani…

Puiu ardea acuma. Întrebările i se îmbulzeau în minte tumultuos și nu îndrăznea să le aștearnă toate deodată în fața doctorului, de teamă să nu redevină cel de altădată, închis și zgârcit ca un inchizitor. Lăsă să se prelingă câteva clipe până ce zise iar:

— Atunci desigur știi când am fost noi în Vărzari, cu Ciuleandra, doctore?

— Eram student și în vacanță — răspunse Ursu.

— Acuma știu tot, doctore, tot! strigă Puiu, pierzându-și stăpânirea și alergând la fotografia de lângă birou. D-ta erai de față când am jucat eu Ciuleandra și când am sărutat pe Mădălina!

Erai acolo și Mădălina se uita spre d-ta, îmi amintesc perfect.

Stăteai în picioare, lângă un copac, mai la o parte, și te uitai drept la mine, numai la mine, și ai văzut când am sărutat-o.

Atunci eram aprins și nu mă interesa decât Ciuleandra și Mădălina și te-am zărit doar ca prin vis, dar acuma te văd clar, parc-ai fi fost alături de mine. Uite, aveai exact înfățișarea din fotografia asta, de-aceea m-a obsedat fotografia de când am intrat aici întâia oară. E adevărat, doctore? Spune! Spune!

— Adevărat — recunoscu doctorul, simplu.

Puiu se lăsă pe scaunul de la birou, copleșit parcă de lumina crudă ce-l înconjura. Emoția îl gâtuia. Mai avuse atâtea întrebări pregătite și toate i se spulberaseră. Una singură îi țâșni din inimă ca o săgeată:

— Doctore, d-ta ai iubit pe Mădălina? Și doctorul Ursu, ca și când ar fi așteptat-o, cu mâinile încrucișate la spate, în fața lui, legănându-se câte puțin pe picioare, răspunse fără nici o sfială:

— Am iubit-o mult, da… Era numai o copilă, dar am iubit-o și ca pe o soră, și ca pe o soție… Pe-atunci eram însă sentimental și aveam idealuri burgheze. Culmea fericirii o socoteam să ajung medic de plasă în județul meu, să iau de nevastă pe Mădălina, s-o fac cucoană, să ne iubim, să avem copii și să trăim șaptezeci de ani. Am stat de vorbă cu ea și m-a înțeles, deși părea altfel copilăroasă. M-am învoit și cu mă-sa, cu femeia asta care a mai îndrăznit să vie la mine să-i dau o mână de ajutor ca să te șantajeze pe d-ta cu moartea Mădălinei. Din sărăcia mea am ajutat-o de multe ori și pe ea, ca pe viitoarea mea soacră, pe femeia asta. Toate mergeau bine. Mai aveam doi ani până să ies om cu pâinea în mână. Și deodată ai picat dta la Ciuleandra ceea. Am avut imediat presimțirea că are să mi se întâmple un rău mare din clipa când v-am zărit apărând în cerdacul cârciumii. Apoi, când ai intrat în horă și te-ai prins lângă Mădălina, am înțeles că de-aici îmi va veni răul. Am încercat să lupt, să mă împotrivesc. Când au chemat-o s-o vadă boierii, n-am vrut s-o las. Mi-au luat-o oamenii cu sila. Ați plecat, am răsuflat. Credeam că am scăpat. Totuși a doua zi am vorbit mai mult cu Mădălina, am prins-o de mână, mâna ei fierbinte și aspră, m-am uitat în ochii ei: “Să nu te duci, Mădălino! Să nu mă lași singur!” Și ea mi-a răspuns din inimă: “Nu mă duc!” Pe urmă ați venit, eu nu eram acasă, și ați luat-o.

N-am plâns niciodată, n-am plâns nici atunci. Cârciumarului însă i-am căutat pricină și l-am umplut de sânge. Auzisem că el fusese mijlocitorul și că primise un bacșiș gras de la boieri. Și așa s-au risipit visurile mele de fericire conjugală burgheză. Nu mai aveam de ce să râvnesc la postul de medic rural și în schimb am ajuns aici. Numai pe Mădălina n-am putut-o șterge din inimă. Am aflat norocul ei, succesele ei în lume, și niciodată n-am căutat să mă apropii de ea. Trăiam, nu știu de ce, cu iluzia că ea, în taina sufletului ei, tot numai pe mine mă iubește și-mi era frică, mărturisesc, să nu mi se spulbere și iluzia asta. Soarta m-a adus odată, împotriva voinței mele, în fața d-nei Faranga.

I-am fost prezentat ca orice străin. A tresărit scurt, mi-a întins mâna și mi-a spus câteva vorbe convenționale. Atât. Dar eu eram mulțumit, căci în ochii ei — acuma îți pot spune chiar și d-tale — am văzut că nu mă uitase și am înțeles că ar schimba toate bogățiile și succesele ei pentru circumscripția ceea rurală pe care o visasem odinioară împreună. Am mai zărit-o pe urmă de câteva ori, totdeauna de departe, ea în limuzină elegantă, eu în vreo birjă hodorogită, căci drumurile noastre erau despărțite ca și lumile noastre. O salutam respectuos și-mi răspundea simplu.

Eram două cunoștințe fugare. Poate că în adâncul inimii tot mai speram într-o minune care-mi va reda odată pe Mădălina, poate că și ea tăinuia vreo speranță pentru mine. Într-o dimineață însă, acum o lună și două zile, când am sosit la serviciu, doctorandul mă vestește că în noaptea trecută, după insistența prefectului poliției, a internat aici pe fiul fostului ministru Faranga care, într-o criză nervoasă, și-a sugrumat nevasta. Nu știu ce mutră voi fi făcut, dar sufletul meu se răsucea ca o râmă strivită.

Se sfârșise definitiv orice speranță chiar într-o minune!

Ursu nici nu mai căuta să se stăpânească. Glasul avea tremurări pe care zâmbetul permanent le sublinia cu o ironie cruntă. Pe Puiu fiece cuvânt îl ațâța. Se făcuse umed de sudori.

Cu ochii lipiți pe buzele lui, sorbea însă până și modulațiile glasului, parc-ar fi auzit o revelație. Apoi deodată izbucni în extaz:

— Eu totuși am iubit-o mai mult, doctore! Am iubit-o atât de mult, încât am și omorât-o!

Doctorul îl privi cu o milă colorată de ură:

— Ai dreptate… Ai omorât-o chiar de două ori; întâi i-ai ucis sufletul când ai luat-o și a doua oară i-ai ucis și trupul! Așa e!

Puiu, în picioare, cu ochii holbați, strigă:

— Acum știu și de ce am sugrumat-o, doctore! Acuma înțeleg că din pricina d-tale am omorât-o! Numai din pricina d-tale!

— Pentru că nici nu știai că exist? observă Ursu batjocoritor.

— Nu știam, dar te simțeam fără măcar să-mi dau seama!

răspunse Puiu, triumfător. Când mă uitam în ochii ei, nu mă ve–deam pe mine, dar simțeam pe cineva! Și ochii ceia frumoși mie nu mi-au surâs niciodată! Melancolia ei nu mă cuprindea pe mine, ci regreta pe celălalt. Sufletul ei se închidea în fața mea oricât încerca să se prefacă. Și atunci, când am înțeles că e ursită să-mi rămână totdeauna străină, pentru că nu mai puteam spera s-o câștig niciodată, decât să fie a altuia, mai bine am sfărâmat-o!… Vezi deci că mi-am descoperit singur motivele pe care d-ta te-ai silit atâta vreme în zadar să le lămurești? Pentru bolile sufletești nu există doctor mai bun decât bolnavul însuși!

Încet-încet doctorul Ursu își recăpătase calmul său firesc.

Vorbi acuma rece, aproape oficial:

— Așa, domnule Faranga… Deunăzi îmi slăveai farmecul hazardului. El a făcut ca într-o clipă atât de grea a vieții d-tale să ajungi tocmai subt scutul meu medical. În preajma despărțirii îmi pot permite să-ți spun că,

fără să știi și fără să vrei, ai fost ucigașul fericirii mele. Evident, n-ai nici o vină și totuși ai fost unealta soartei împotriva mea. O clipă am fost ispitit, numai o clipă, mi-a trecut prin gând să te fac să simți cât mai lovit. Medicul a fost însă mai tare decât durerea. Acuma, când medicul și-a terminat chemarea, a putut să vorbească și omul. Referatul meu e făcut; rămâne doar să-l comunic Parchetului. Ești tot atât de puțin răspunzător de fapta ceea cât ai fost de cea dintâi, când ai luat pe Mădălina din Vărzari!

Puiu nu înțelegea bine cuvintele doctorului, dar se crezu dator să răspundă cu mândrie:

— Am fost doi adversari fără să ne cunoaștem!

Doctorul Ursu îl întrerupse mai aspru:

— Am fost medic și pacient. Asta e important. Restul fum.

Ai suferit, s-a risipit și n-a rămas nimic decât pacientul în fața medicului și medicul în fața conștiinței.

Puiu ieși clătinându-se pe picioare, ca și când genunchii i sar fi înmuiat. Merse pe coridor agale, cu brațele moarte, parcă i-ar fi fost străine. Doctorul Ursu îl petrecu până afară și se uită după el până ce dispăru.

XXX

Toată ziua Puiu Faranga șezu posomorât lângă fereastră, privind cum țârâia în grădină o ploaie măruntă, sâcâitoare, cernută prin site. Îi era indiferentă și ploaia, și grădina, și toată lumea. Alte vedenii i se perindau prin fața ochilor, estompate ca niște năluci stranii pe care nu le putea opri și care de asemenea nu-l interesau. Câte-un gând începea să dănțuiască brusc în mintea lui; îi urmărea sinuozitățile, undulările un răstimp și apoi îl pierdea, plictisit…

Când veni înserarea, își aduse aminte ceva, se ridică, se duse până aproape de ușă și se uită în anticameră. Gardianul, cu un ziar în mână, citea încet, silabisind în sine ca să nu tulbure liniștea boierului. Făcu un pas spre el, hotărât, și se opri în prag, ca și când ar fi greșit drumul. Se întoarse, ajunse iar la fereastră, văzu cum coboară întunericul și simți în picioare mișcări ușoare, săltărețe, irezistibile. Zâmbi mulțumit și îndată începu să fredoneze. Nimeri melodia dintr-o dată. Și jocul de asemenea…

Seara fu atât de istovit, că gardianul trebui să-i ajute să se dezbrace și să-l urce în pat ca pe un copil. Figura îi era surâzătoare și suptă, cu urmele sudorilor încrustate pe obraji.

A doua zi se deșteptă greu, dar îndată ce se dădu jos din pat se simți ca fulgul. Porni vesel prin odaie de ici-colo, aruncând în răstimpuri câte-o întrebare gardianului care, dincolo, deretica și aranja în așteptarea vizitei medicale și răspundea numai în monosilabe. De altfel pe el răspunsurile nu-l interesau, căci punea întrebările doar ca, subt pavăza lor, să-și poată construi mai în tihnă un plan gigantic care-i încolțise de curând în creieri și de la care avea să-i vie mântuirea cea mare.

În sfârșit, dinspre coridor, prin ușile deschise, auzi pașii doctorului.

Îl cuprinse deodată un cutremur și groaza că n-are să reușească. Inima i se zvârcolea de moarte. Își încrucișă mâinile pe piept ca să-i acopere bătăile. Apoi doctorul apăru închis, sever, adulmecând în toate părțile. În anticameră, lângă ușă, gardianul încremeni în poziție militărească. În urma doctorului același intern, lung și antipatic, și o soră de caritate nouă, bătrână, cu un registru în mână și cu ochelari pe nas.

— Ce mai nou?… Ne simțim bine? întrebă doctorul, convențional.

— Foarte bine, doctore, excelent! zise Puiu stăruitor și, după o mică pauză, adăugă clipind cu înțeles: Mai ales mă simt vesel pentru că sunt așa de ușor încât aș putea juca Ciuleandra două ore neîntrerupt și fără să ostenesc deloc!

Internul își înăbuși un surâs în vreme ce Ursu aprobă cu interes:

— Așa?… Atunci nu mai ai nici o grijă?

— Ba da, am o grijă mare, doctore! răspunse repede Puiu.

Și tocmai în privința asta țineam negreșit să-ți vorbesc.

— Vrei să-mi spui acuma sau preferi între patru ochi? făcu medicul îngăduitor.

— Ce patru ochi? zise el dispreţuitor. Mântuirea adevărată nu se obține cu declarații între patru ochi. Numai spovedania publică spală păcatele, doctore!

Își drese glasul, își compuse o poză teatrală și continuă patetic:

— Când am venit aici la d-ta, știe lumea pentru ce, am avut niște gânduri foarte urâte. Pot să mărturisesc acuma fără înconjur și fără sfială, mai cu seamă că ideea pornise de la tata și eu am acceptat-o mai mult inconștient. Venisem la d-ta, doctore, după ce săvârșisem știi ce, să mă prefac că sunt nebun și astfel să te înșel pe d-ta și justiția. D-ta ai fost de bună-credință, trebuie să recunosc, și mi-ai făcut analize și m-ai descusut ca să…

Acuma, însă, fiindcă trebuie să se sfârșească odată comedia asta grețoasă, eu nu mai vreau să perseverez pe calea înșelăciunii, domnule doctor, nu mai pot! De-aceea m-am hotărât să declar, în fața tuturor, pe conștiința mea și pe cuvânt de onoare, că nu sunt nebun și că pentru ce am făcut doresc să ispășesc!

Doctorul Ursu rămase două clipe gânditor, murmurând:

— Da… da…Șovăirea și glasul lui absent întărâtară pe Puiu. Se simți obligat să accentueze mai energic:

— Nici o ezitare, domnule doctor! Te rog să iei notă imediat că eu nu sunt nebun!

— Firește că nu ești… negreșit, dar… — zise doctorul iar împăciuitor.

Atunci Puiu Faranga se dădu înapoi și, cu ochi scânteietori, șopti:

— Vasăzică, nu vrei să crezi că nu sunt nebun? Vasăzică…

Deodată se repezi ca o fiară la gâtul doctorului, cu mâinile încleștate, răcnind:

— Taci!… Taci!… Taci!…

Internul și gardianul săriră în ajutorul doctorului care de altfel apucase brațele pacientului și-l imobilizase. Sora de caritate fugi îngrozită. În brațele gardianului acuma, Puiu gemea întruna:

— Taci!… Taci!…

Doctorul Ursu își recăpătă îndată calmul complet, se retrase în anticameră și, îndreptându-și gulerul și halatul, porunci celorlalți:

— Dați-i drumul și închideți ușa!

Puiu fu zvârlit din pat, dar se destinse ca un resort și se aruncă spre ușă urlând:

— Nu sunt nebun!… Nu sunt nebun!… Nu sunt nebun!

După câteva momente însă tăcu, parcă și-ar fi dat seama, se duse șovăind până la fereastră, se uită în grădină și începu să fluiere încet. Îndată simți iar o mișcare în picioare și murmură mulțumit:

— Ciuleandra…

Ursu deschise vazistas-ul ușii și-l urmărea. Când îl văzu jucând, strânse din sprâncene, se dădu la o parte și zise internului:

— Telefonează d-ta numaidecât domnului Faranga din partea mea să treacă negreșit azi pe la sanatoriu la o oră când voi fi și eu aici… Să zicem, pe la patru!

— Foarte bine! răspunse internul însemnându-și ordinul într- un carnet.

XXXI

La ora patru precis bătrânul Faranga intră în cabinetul doctorului Ursu. Avea respirația puțin ostenită, fiindcă se grăbise, și se așeză numaidecât cu un gest de scuză explicativă către doctorul care îi oferea scaunul.

— V-am rugat să treceți, excelență…

Faranga, uitându-și osteneala, întrerupse cu vioiciune:

— Eram să trec chiar nepoftit, scumpe domn. Pentru că aveam să-ți comunic o veste referitoare la soarta băiatului meu. Trebuie să știi, doctore, acuma îmi permit să-ți spun, că de astă singură dată când ai avut prilejul și onoarea să mă servești, nu mai mult decât printr-o mică amabilitate, am dobândit impresia și apoi convingerea că te codeai. De aceea am intervenit și, bineînțeles, am obținut ca fiul meu să se mute într-alt sanatoriu unde mi se va arăta, sper, ceva mai multă înțelegere și, ca să zic așa, simpatie. Chiar azi ar fi trebuit să-l mut, dar, fiindcă azi e treisprezece martie și băiatul meu, în starea-i sufletească explicabilă, nu-i așa, a prins o aversiune superstițioasă contra acestui număr, am amânat pe mâine mutarea. Precum vezi, aveam oricum obligația să trec și să-ți comunic decizia Parchetului.

Cu acest prilej îmi voi lua libertatea să-ți amintesc — vârsta și experiența de viață mă îndreptățesc s-o fac — că medicul nu poate să uite niciodată că, mai presus de toate, e dator să fie om!

— Am fost de la început, excelență, și am rămas până la urmă! zise Ursu cu o fluturare ironică pe buze.

— Drept să-ți spun, n-am prea observat! replică Faranga cu același ton.

— Atunci nu pot decât să regret! accentuă doctorul mai apăsat.

Cât despre mutarea în alt sanatoriu, cred că v-ați ostenit zadarnic…

— Cum? Ce vrei să zici? se ridică bătrânul, înfricoșat deodată că acest sălbatic ține cu orice preț să-i nenorocească băiatul cu un referat distrugător.

— Vreau să zic, excelență, că fiul d-voastră e grav bolnav și trebuie internat negreșit într-o casă de sănătate! spuse doctorul Ursu cu o seriozitate care nu admitea nici o îndoială.

Bătrânul Faranga rămase năucit, neștiind dacă trebuie să se bucure ori să se întristeze. Se uită nedumerit în ochii doctorului care, observându-i perplexitatea, adăugă:

— De acum două săptămâni credeam că sunt deplin edificat asupra cazului fiului d-voastră, excelență! Atunci am și făcut referatul, uite-l colo, pe birou, în care conchideam la o iresponsabilitate rezultată dintr-o

zdruncinare trecătoare de nervi! Am continuat observația mai mult pentru a putea hotărî dacă va fi nevoie de o internare provizorie, de câteva luni, în vreun sanatoriu special, sau dacă fiul d-voastră își va putea relua îndată viața-i normală. Ieri aș fi opinat pentru a doua eventualitate.

Mi s-a părut liniștit, rațional, normal. Azi însă mi s-au răsturnat constatările, chiar și referatul la care am muncit până să-i dau o formă…

Palid și zdrobit, bătrânul se ridică în picioare, murmurând:

— Doctore, pot să-l văd?

— Vă conduc, excelență! zise Ursu sprijinindu-l, căci bătrânul începuse a se clătina.

În anticameră gardianul salută bătând din călcâie ca un recrut.

— Ce face domnul? întrebă Ursu arătând spre odaia lui Puiu.

— Joacă, domnule doctor, trăiți! Doctorul deschise vazistas-ul și pofti pe Faranga să se uite.

Puiu, în pijamaua descheiată, cu pieptul gol, cu fața asudată și veselă, tropăia pe loc, fredonând sacadat o arie închipuită. După câteva minute bătrânul nu se putu stăpâni și-l strigă pe nume.

Fără a se opri din joc, Puiu întoarse capul, surâse către tatăl său si-i răspunse:

— *C'est “Ciuleandra”*, *vous savez*?… *Vous m'avez permis,* n**estce** pas*?* C'est vous qui m'avez dit*: “Vas-y!”* Alors vous ne pouvez pas être fâché, *papa!* Et puis c'est très amusant… oui… très…

Bătrânul Faranga se lăsă pe marginea patului gardianului.

Era cu desăvârșire prăpădit. Ochii lui plângeau singuri cu lacrimi mari ce-i înmuiau barba stufoasă și foarte îngrijită. Lângă dânsul, doctorul Ursu căuta să-l consoleze cu termenii tehnici care sunau complicat și nu-i spuneau nimic. Într-un târziu bătrânul întrebă:

— Nu mai e nici o speranță, doctore? Nici una? Doctorul Ursu ridică din umeri:

— Minuni face numai Dumnezeu!

De alături se auzeau pașii lui Puiu, neosteniți, într-un ritm săltăreț, stimulați de o melodie gâfâită, ca respirația unui bolnav de moarte.